

T.C.

İNÖNÜ ÜNİVERSİTESİ

EĞİTİM BİLİMLERİ ENSTİTÜSÜ

TÜRKÇE VE SOSYAL BİLİMLER EĞİTİMİ ANA BİLİM DALI

SOSYAL BİLGİLER EĞİTİMİ BİLİM DALI

SOSYAL BİLGİLER ÖĞRETİMİNDE KÜLTÜREL VARLIKLARA
İLİŞKİN ÖĞRENCİLERDE FARKINDALIK BİLİNCİ
OLUŞTURMADA MÜZE EĞİTİMİNİN ETKİSİ
(MALATYA İLİ ÖRNEĞİ)

YÜKSEK LİSANS TEZİ

Zehra Betül ŞİŞMAN

Malatya- 2019

T.C.
İNÖNÜ ÜNİVERSİTESİ
EĞİTİM BİLİMLERİ ENSTİTÜSÜ
TÜRKÇE VE SOSYAL BİLİMLER EĞİTİMİ ANA BİLİM DALI
SOSYAL BİLGİLER EĞİTİMİ BİLİM DALI

SOSYAL BİLGİLER ÖĞRETİMİNDE KÜLTÜREL VARLIKLARA
İLİŞKİN ÖĞRENCİLERDE FARKINDALIK BİLİNCİ
OLUŞTURMADA MÜZE EĞİTİMİNİN ETKİSİ
(MALATYA İLİ ÖRNEĞİ)

YÜKSEK LİSANS TEZİ

Zehra Betül ŞİŞMAN

Danışman: Prof. Dr. Mesut AYDIN

Malatya-2019

T.C.

İnönü Üniversitesi

Eğitim Bilimleri Enstitüsü

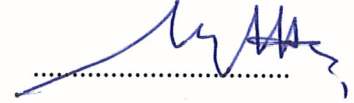
Türkçe ve Sosyal Bilimler Eğitimi Anabilim Dalı

Sosyal Bilgiler Eğitimi Bilim Dalı

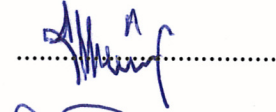
Zehra Betül ŞİŞMAN tarafından hazırlanan "Sosyal Bilgiler Öğretiminde Kültürel Varlıklara İlişkin Öğrencilerde Farkındalık Bilinci Oluşturmada Müze Eğitiminin Etkisi (Malatya İli Örneği)" başlıklı bu çalışma, 11.02.2019 tarihinde yapılan sınav sonucunda başarılı bulunarak jürimiz tarafından Yüksek Lisans Tezi olarak kabul edilmiştir.

İmza

Başkan: Prof. Dr. Mesut AYDIN

Üye : Doç. Dr. Recep DÜNDAR

Üye : Dr. Öğr. Üyesi Cengiz TAŞKIRAN

O N A Y

...../...../2019

Doç. Dr. Niyazi ÖZER
Enstitü Müdürü

ONUR SÖZÜ

Prof.Dr. Mesut AYDIN'IN danışmanlığında yüksek lisans tezi olarak hazırladığım **“Sosyal Bilgiler Öğretiminde Kültürel Varlıklara İlişkin Öğrencilerde Farkındalık Bilinci Oluşturmada Müze Eğitiminin Etkisi”** başlıklı bu çalışmanın bilimsel ahlak ve geleneklere aykırı düşecek bir yardıma başvurmaksızın tarafımdan yazıldığını ve yararlandığım bütün yapıtların metin içinde ve kaynakçada uygun bir biçimde gösterildiğini belirtir, bunu onurumla doğrularım.

Zehra Betül ŞİŞMAN

ÖN SÖZ

Yapılandırmacı yaklaşımla sosyal bilgiler dersinde öğrencilerin aktif bir şekilde sınıf içi ve sınıf dışı etkinliklerle ilgili konuyu öğrenmesi amaçlanmıştır. Müze eğitiminin sosyal bilgiler dersinde yer alan disiplinler için önemli olduğu kaçınılmaz bir gerçektir. Sosyal bilgiler dersinin tarih, coğrafya, arkeoloji, antropoloji gibi bilimleri kapsamı müze eğitiminin önemini ortaya koymaktadır. Müze eğitimi, ilgili bilim dallarına ilgiyi arttırmakta rol oynamaktadır. Müzelerin soyut olayları somutlaştırmasından dolayı öğrencilerin öğrenmesini kolaylaştırmaktadır.

Müzeler artık eğitim faaliyetleriyle gündemde yer almaktadır. Bu nedenle öğretmenlerin bu konuda yeterince bilgi sahibi olmaları sağlanmalı ve öğrencilere bu konuda katkı sağlayıcı etkinlik yaptırımları konusunda bilinçlendirilmelidir. Öğrencilerde küçük yaşlardan itibaren tarihi eserleri koruma, tarih bilinci oluşturma, sanata ilgi duyma, özel eşyaları koruyup saklama gibi duygularının geliştirilmesinde müze eğitimi ile bilinç oluşturulmalıdır. Öğrencilerin geçmişini öğrenmesi ve geleceğine sahip çıkması müze eğitimlerinden geçmektedir.

Bu çalışmamın ortaya çıkmasında bana rehberlik eden, desteğiyle güç veren, anlayışlı yaklaşımıyla, bilgisinden istifade ettiğim, lisans ve yüksek lisans eğitimim sürecinde öğrencisi olmaktan gurur duyduğum saygıdeğer danışmanım kıymetli hocam Prof. Dr. Mesut AYDIN'a saygı ve sonsuz teşekkürlerimi sunarım.

Lisans ve yüksek lisans eğitimim sürecinde hoşgörüsünden, deneyimlerinden ve bilgisinden istifade ettiğim saygıdeğer hocam Doç. Dr. Recep DÜNDAR'a, yüksek lisans eğitimim sürecinde bilgisinden istifade ettiğim, çalışmamın veri toplama aracı için sorularımın hazırlanmasında, çalışmamın şekillenmesinde yardımcı olan ve rehberlik eden saygıdeğer hocam Doç. Dr. Erol KOÇOĞLU'na saygı ve teşekkürlerimi sunarım.

Uzakta olsalar da her daim maddi ve manevi desteklerini hissettiğim, bugünlere gelmemde emekleri bulunan, canım, kıymetli ailem, sevgili babam Kenan Çalışkan'a ve sevgili annem Leyla Çalışkan'a, sevgili ağabeyim ve kardeşime derin sevgi ve teşekkürlerimi sunarım.

Tezimin için gerekli kitaplarımın temin edilmesinde, maddi ve manevi desteğini esirgemeyen yol arkadaşım değerli eşim Çetin Şişman'a, tezimin sabırsızlıkla bitmesini bekleyen, zamanlarından çaldığım, kıymetlilerim, sevgili oğlum Onur'a ve sevgili kızım İrem'e derin sevgi ve teşekkürlerimi sunarım.

ÖZET

SOSYAL BİLGİLER ÖĞRETİMİNDE KÜLTÜREL VARLIKLARA İLİŞKİN ÖĞRENCİLERDE FARKINDALIK BİLİNCİ OLUŞTURMADA MÜZE EĞİTİMİNİN ETKİSİ (MALATYA İLİ ÖRNEĞİ)

ŞİŞMAN, Zehra Betül

Yüksek Lisans, İnönü Üniversitesi Eğitim Bilimleri Enstitüsü

Sosyal Bilgiler Eğitimi Bilim Dalı

Tez Danışmanı: Prof. Dr. Mesut AYDIN

Ocak 2019, XII+92

Bu araştırmada, Sosyal Bilgiler öğretiminde kültürel varlıklara ilişkin öğrencilerde farkındalık bilinci oluşturmada müze eğitiminin etkisini incelemek amaçlanmıştır.

Araştırma grubunu 2017-2018 eğitim-öğretim yılı güz döneminde Malatya ili Battalgazi ve Yeşilyurt ilçelerinde yer alan 8 devlet okulunda 5, 6 ve 7. Sınıfta öğrenime devam eden 1000 öğrenci oluşturmaktadır. Okullar tercih edilmeden önce sosyal bilgiler öğretmenleriyle iletişime geçilmiş ve müze gezisi etkinliklerine katılan öğrenciler tercih edilmiştir.

Araştırmanın modelini “genel tarama modeli” içerisinde yer alan “ilişkisel tarama modeli”nin kullanılması tercih edilmiştir. Veri toplama aracı olarak 20 maddeden oluşan “Müze Gezisi Etkinlikleri” likert ölçeği kullanılmıştır. Verilerin analizi SPSS 23 programı ile parametrik teknikler kullanılarak yapılmıştır.

Araştırmanın sonucunda, cinsiyet değişkenine göre anlamlı farklılık ortaya çıkmış ve kız öğrencilerin görüşü daha yüksek bulunmuştur. Sınıf değişkenine göre anlamlı bir farklılık olduğu tespit edilmiştir. 5. Sınıfta öğrenime devam eden öğrencilerin; 6 ve 7. Sınıflarda öğrenime devam eden öğrencilere göre daha düşük düzeyde görüşleri ortaya çıkmıştır. 6 ve 7.sınıf öğrencilerinin müze gezilerinin yarattığı farkındalık, müze gezilerinin kişisel gelişime etkisi, müze gezilerinin çalışmalara etkisi ve müze gezisi etkinliklerine ilişkin görüşleri daha yüksek çıkmıştır. Öğrencilerde müze gezilerinin yarattığı farkındalık etkisi boyutu en yüksek seviyede bulunmuştur. Ayrıca boyutlar arasında yapılan korelasyonda pozitif korelasyon sonucuna ulaşılmış; böylece müze gezisi etkinlikleri arttıkça öğrencilerde müze gezilerinin yarattığı farkındalık,

kişisel gelişime etkisi, çalışmalara etkisi artmıştır. Bu nedenle öğrencilere sosyal bilgiler dersinin ilgili kazanımları sırasında müze gezileri düzenlenerek müzede eğitim gerçekleştirilmesi uygun olacağı sonucuna ulaşılmıştır.

Anahtar Sözcükler: Sosyal Bilgiler, müze gezileri, etki, farkındalık, öğrenci.

ABSTRACT

EFFECT OF MUSEUM EDUCATION ON AWARENESS RAISING IN STUDENTS ABOUT CULTURAL ASSETS IN SOCIAL STUDIES TEACHING.

(MALATYA PROVINCE EXAMPLE)

Master of Science, Inonu University Institute of Educational Science Department of
Social Education

ŞİŞMAN, Zehra Betül

Advisor: Proff. Dr. Mesut AYDIN

January 2019, XII+ 92

In this research, it is aimed to examine the effect of museum education in order to raise awareness among students about cultural assets in social studies teaching.

Research group 2017-2018 5, 6 and 7 in 8 state schools located in Battalgazi and Yeşilyurt districts of Malatya province the fall semester of the academic year. Forms 1000 students who continue their education in the classroom. Before schools were preferred, social studies teachers were contacted and students attending the museum trip events were preferred.

The model of the study was chosen to use the “relational scanning model”, which is included in the “general scanning model”. As a data collection tool, a Likert scale consisting of 20 items was used. Analysis of data was performed using parametric techniques with SPSS 23 program.

As a result of the study, there was a significant difference between the gender variable and the female students' opinion was higher. It was found that there was a significant difference in the class variable. 5. Students of who continue their education in the classroom; 6 and 7. Students according to of who continue to education in classrooms have a lower level of opinions. 6 and 7. the awareness created by the museum trips of the class students, the impact of the museum trips on personal development, the impact of the museum trips on the studies and their views on the activities of the museum tour have been higher. The awareness-raising effect of museum visits was found to be at the highest level. In addition, positive correlation was obtained in the correlation between dimensions, thus increasing the awareness of the museum visits, the impact of the museum visits on personal development and the effect of the studies. For

this reason, it was concluded that it would be appropriate to organize museum trips during the related gains of social studies course.

Key Words: Social Studies, museum trips, impact, awareness, student.

İÇİNDEKİLER

KABUL ve ONAY SAYFASI	ii
ONUR SÖZÜ	iii
ÖN SÖZ	iv
ÖZET	v
ABSTRACT	vii
İÇİNDEKİLER	ix
TABLolar LİSTESİ	xii
ŞEKİLLER LİSTESİ	xiii
KISALTMALAR	xiv
1. GİRİŞ	1
1.1. Problem Durumu	1
1.2. Problem Cümlesi.....	2
1.3. Alt Problemler.....	2
1.4. Araştırmanın Amacı	2
1.5. Araştırmanın Önemi.....	2
1.6. Araştırmanın Sınırlılıkları	3
1.7. Araştırmanın Sayıtları.....	4
1.8. Tanımlar	4
2. KURAMSAL BİLGİLER VE İLGİLİ ARAŞTIRMALAR	5
2.1. Müze Kavramı.....	5
2.1.1. Müze, Müze Bilimi ve Tanımı.....	5
2.2. Müzenin Tarihsel Gelişimi.....	6
2.2.1. Dünyada Müzenin Tarihsel Gelişimi	6
2.2.2. Türkiye’de Müzenin Tarihsel Gelişimi	10
2.2.3. Atatürk’ün Türk Müzeciliğine Katkıları.....	12
2.3. Müze Türleri.....	14
2.3.1. Koleksiyonlarına Göre Müze	16
2.3.2. Bağlı Oldukları Kurumlara Göre Müzeler	18
2.3.3. Hizmet Alanlarına Göre Müzeler	20
2.3.4. Koleksiyonlarını Sergiledikleri Mekânlara Göre Müze	22
2.3.5. İşlevlerine Göre Farklı Müzeler.....	24
2.3.6. Diğer Müzeler	25

2.4. Müzelerin İşlevleri	27
2.4.1. Müzelerin Toplama İşlevi.....	28
2.4.2. Müzelerin Koruma İşlevi.....	28
2.4.3. Müzelerin Belgeleme İşlevi	28
2.4.4. Müzelerin Sergileme İşlevi	28
2.4.5. Müzelerin Eğitim İşlevi	29
2.4.6. Müzelerin İletişim İşlevi.....	29
2.5. Müze ve Eğitim	29
2.5.1. Müze Eğitimi.....	30
2.5.2. Müze Eğitiminde Kullanılan Öğretim Yöntem ve Teknikler	33
2.5.3. Müze Eğitiminin Türkiye’deki Gelişim Süreci	34
2.6. Sosyal Bilgiler Eğitiminde Müze Eğitiminin Yeri ve Önemi	36
2.7. Malatya’da Yer Alan Müzeler, Tabiat ve Kültürel Varlıklar İle Sosyal Bilgiler Dersi Kazanımlarının İlişkilendirilmesi	46
2.7.1. Antik Kentler ve Arkeolojik Alanlar	46
2.7.2. Vakıflar Genel Müdürlüğüne Bağlı Alanlar	47
2.7.3. Koleksiyonlarına Göre Müzeler	48
2.7.4. Özel Müzeler.....	50
2.7.5. Koleksiyonlarını Sergiledikleri Alana Göre Müzeler.....	52
2.7.6. Tabiat Varlığı (Jeopark).....	53
2.8. İlgili Araştırmalar	53
3. YÖNTEM	58
3.1. Araştırmanın Modeli	58
3.2. Evren ve Örneklem	58
3.3. Verilerin Toplanması	59
3.4. Verilerin Analizi.....	60
4. BULGULAR VE YORUMLAR	64
4.1. Birinci Alt Probleme İlişkin Bulgular	64
4.2. İkinci Alt Probleme İlişkin Bulgular.....	65
4.3. Üçüncü Alt Probleme İlişkin Bulgular.....	68
4.4. Dördüncü Alt Probleme İlişkin Bulgular	69
5. SONUÇ, TARTIŞMA VE ÖNERİLER.....	71
5.1. Sonuç ve Tartışma.....	71
5.2. Öneriler	76

KAYNAKÇA	78
EKLER	89
EK: 1 Veri Toplama Aracı: Tutum Ölçeği.....	89
EK 2: Anket Uygulama İzin Belgesi.....	90
ÖZGEÇMİŞ	92

TABLÖLÄRLİSTESİ

Tablo 1. Araştırmanın Örneklemini Oluşturan Kişilere Ait Özellikler.....	59
Tablo 2. Açıklayıcı Faktör Analizi.....	61
Tablo 3. Güvenilirlik Analizi	63
Tablo 4. Skewness ve Kurtosis Değerleri	63
Tablo 5. Cinsiyet Değişkenine Göre Farklılık Analizi.....	64
Tablo 6. Sınıf - Levene Testi.....	65
Tablo 7. Sınıf Düzeyine Göre Farklılık Analizi	66
Tablo 8. Sınıf Düzeyine Ait Tamhane T2 Testi Sonuçları.....	67
Tablo 9. Boyutların Betimsel Bulguları	69
Tablo 10. Korelasyon Analizi	70

ŞEKİLLER LİSTESİ

Şekil 1. Ölçeğe Ait Çizgi Grafik 60

KISALTMALAR

ABD	: Amerika Birleşik Devletleri
Akt	: Aktaran
AÜ	: Ankara Üniversitesi
DDY	: Devlet Demir Yolları
DSİ	: Devlet Su İşleri
ICOM	: Uluslararası Müzeler Konseyi
MEB	: Milli Eğitim Bakanlığı
MÖ	: Milattan Önce
MSÜ	: Mimar Sinan Üniversitesi
MTA	: Maden Tetkik Arama
ODTÜ	: Orta Doğu Teknik Üniversitesi
PTT	: Posta Telgraf Telefon
TCDD	: Türkiye Cumhuriyeti Devlet Demir Yolları
TTKB	: Talim Terbiye Kurulu Başkanlığı
UNESCO	: Birleşmiş Milletler Eğitim Bilim ve Kültür Teşkilatı
vb.	: ve benzeri
vd.	: ve diğerleri
yy	: yüzyıl

1. GİRİŞ

Bu bölümde araştırmanın problem durumu, amacı, önemi, sayıltıları, sınırlılıkları ve araştırma konusu ile ilgili tanımlanması gereken temel kavramlar yer almaktadır.

1.1. Problem Durumu

Müze eğitiminin her geçen gün önemi anlaşılmakta ve bu yöndeki etkinliklerin sayısının arttığı gözlemlenmektedir. Müzeler kitapların ve derslerin açıkça ortaya koyamadığı nesnelere arasındaki bağları ortaya çıkararak, gözlem, izleme ve mantiki sürekliliği ve karşılaştırma yollarını sunabilir. Eğitim, bilgi aktarımı ise müze koleksiyonlarındaki yapıt ve nesnelere bilgiyi kendi öz varlıkları ile iletirler. (Atagök, 1994). Müze eğitimi bu bağlamda sosyal bilgilerdeki soyut konuların somutlaştırılması, öğrencinin ilgi ve merak düzeyini artırılması açısından önemli bir eğitim etkinliğidir.

Türk Milli Eğitimi'nin temel ilkesinin 17. maddesi şu şekilde açıklanmıştır: "Madde 17- Milli eğitimin amaçları yalnız resmi ve özel eğitim kurumlarında değil, aynı zamanda evde, çevrede, işyerinde, her yerde ve her fırsatta gerçekleştirilmeye çalışılır. Resmi özel ve gönüllü her kuruluşun eğitimle ilgili faaliyetleri, Milli Eğitim amaçlarına uygunluğu bakımından Milli Eğitim Bakanlığı'nın denetimine tabidir." (Akt: Açıkgöz vd., 2001: 61).

Yapılandırmacı yaklaşımla birlikte sosyal bilgiler programında da öğrencilerin aktif, yaparak-yaşayarak eğitim-öğretimini gerçekleştirmesi esas alınmıştır. Müzeler sosyal bilgiler dersinde yer alan kazanımları gerçekleştirmek, tarihi ve kültürel mirasımızı öğrenmek açısından önem teşkil etmektedir. Müze eğitimi etkinliklerinin ülkemizde yeterince yapılmadığı bilinmektedir. Sadece Müzeler Haftası'nda öğrencilerin müzeleri ziyaret etmesiyle sosyal bilgiler dersindeki kazanımlar gerçekleştirilemez. Öğrencilerin bulunduğu çevredeki müzelerden habersiz oluşu, sosyal bilgiler dersinin kazanımlarının kazandırılmamasına yol açtığı söylenebilir. Müze eğitiminin yerel tarih öğretimi açısından da etkili olacağı ifade edilebilir, ancak derslerde müze eğitiminin öğretmenler tarafından çok fazla tercih edilmediği görülmüştür. Bu nedenle çalışmamızda müze ile eğitimin kapsamının ve konusunun içeriğine yer verilmiştir. Müze ile eğitim sosyal bilgiler öğretimine ve öğrenciye

faydalarının neler olduğu, sosyal bilgiler dersi öğretmenlerinin okul dışı uygulayabilecekleri müze ile eğitim öğrenme alanları ve kazanımları Malatya müzeleriyle ilişkilendirilerek öğretmenlerimize yardımcı olması hedeflenmiştir. Ayrıca bu araştırmanın alan yazına katkı sağlayacağı da düşünülmektedir.

1.2. Problem Cümlesi

“Sosyal Bilgiler öğretiminde kültürel varlıklara ilişkin öğrencilerde farkındalık bilinci oluşturmada müze eğitiminin etkisi nedir?” sorusu araştırmamızın temel problem cümlesini oluşturmaktadır.

1.3. Alt Problemler

1. Ortaokul 5, 6 ve 7. sınıf öğrencilerinin müze gezilerine ilişkin tutumları arasında cinsiyete göre anlamlı bir farklılık var mıdır?
2. Ortaokul 5, 6 ve 7. sınıf öğrencilerinin müze gezilerine ilişkin tutumları arasında sınıf düzeyine göre anlamlı bir farklılık var mıdır?
3. Ortaokul 5, 6 ve 7. sınıf öğrencilerine müze gezilerinin düzenlenmesinin öğrencilerde farkındalık oluşturmaya ilişkin anlamlı bir farklılık var mıdır?
4. Ortaokul 5, 6 ve 7. sınıf öğrencilerine müze gezilerinin düzenlenmesinin öğrenci tutumları ile etkisi arasında anlamlı bir ilişki var mıdır?

1.4. Araştırmanın Amacı

Araştırmanın amacı; ortaokul 5, 6 ve 7.sınıfta öğrenim gören öğrencilere sosyal bilgiler dersinde müze eğitimi yapılmasının, öğrencilerin farkındalık düzeyine etkisini bu çerçevede belirlemektir.

1.5. Araştırmanın Önemi

Sosyal bilgiler dersi, “temel kültür öğelerini, birçok alandaki çalışmalardan sağlanan bulgulardan, disiplinler arası bir yaklaşımla seçilip yoğrularak oluşturulmuş bilgileri içinde bütünleştiren; ilköğretim düzeyine ve çocuğun küresel algılama özelliğine uygun duruma getirilmiş bir ders” olarak ifade edilmektedir (Sözer, 1998:4). Sosyal bilgiler öğretiminde yapılandırmacı yaklaşıma uygun olarak, özellikle tarih konularının öğretiminde, geçmiş zamanlara ya da tarihi olaylara ilişkin bilgilerin öğrencilere “aktarılması veya ezberletilmesi” değil “tarihsel anlama” ve “tarihsel düşünme becerileri”nin geliştirilmesi hedeflenmelidir (Yılmaz ve Şeker, 2011; Meydan ve Akkuş, 2014: 404).

Müzeler, sahip oldukları tarihi ve kültürel varlıklar ile yapılandırmacı yaklaşıma uygun olarak öğrencilere alternatif bir öğrenme ortamı hazırlar. Bu ortam, tarihsel empati kurabilme, tarihteki sürekliliği ve değişimi anlayabilme, kanıt temelli argüman geliştirebilme, geçmiş ile günümüz arasında bağlantı kurabilme gibi önemli tarihsel düşünme becerilerinin kazanılmasını kolaylaştırmaktadır.

Eğitim hem okulda hem de okul dışında gerçekleşmektedir. Sosyal bilgiler dersi öğretiminde müzeler, sınıf dışı öğretim etkinliği olarak kullanılabilen alanların en önemlilerinden biridir (Altın ve Demirtaş, 2009). Sosyal bilgiler dersini ezber bir ders olmaktan çıkarmak için yapılabilecek en önemli çalışmalardan biri de konuları yaşamla ilişkilendirecek çeşitli yöntem ve teknikler kullanmaktır. Herhangi bir konu üzerinde laboratuvar çalışması gibi müzeler ve tarihi mekânlar da sosyal bilgiler öğretiminde kavramların ve olayların öğretimi açısından başka bir yerde toplayamayacağı bilgileri ve elde edemeyeceği deneyimleri sağlama yeridir (Meydan ve Akkuş, 2014, s.404). Müze yaşantısının bireysel, sosyal ve fiziksel boyutları vardır. (Hooper-Greenhill, 1999: 22) Bu yaşantı, nesnelere etkileşime geçme, gözlem yapma, duyguları ifade etme, hayal gücünü kullanma, kendi yaşamıyla bağlama, bilgilenme, müzenin bakış açısıyla mesajını görme ve anlamlandırma, nesnelere okuma, kültürel değerleri ve yaşamı paylaşma, gerçeği arama, uygulamalar yapma ve değerlendirme gibi öğeleri kapsar.

Bu bağlamda sosyal bilgiler öğretiminde müzeler, öğrenciye kazandırılması hedeflenen birçok beceri ve kazanım açısından uygun öğrenme ortamı oluşturmaktadır. Müze eğitimi sosyal bilgiler dersi için vazgeçilmez bir önem taşımaktadır, ancak ülkemizde müze eğitiminin öğretmenler tarafından yeterli bir şekilde verilmediği bilinmektedir. Müze eğitimi ile öğrenciler de tarih, arkeoloji, antropoloji, sanat, coğrafya gibi alanlara ilgisi arttırılabilir, tarihi eserleri koruma duygusu geliştirilebilir, kültür ve mirasını tanıma ve koruma imkânı sağlanabilir. Araştırmada sosyal bilgiler öğretiminde öğrencilerde farkındalık bilinci oluşturmada müze eğitiminin etkisi Malatya ili boyutuyla tespit edilecektir.

1.6. Araştırmanın Sınırlılıkları

Araştırma;

1.2017-2018 eğitim öğretim yılında Malatya Milli Eğitim Müdürlüğü'ne bağlı Battalgazi ve Yeşilyurt ilçelerinde ortaokul 5, 6 ve 7. sınıfa devam eden 999 öğrenci ile,

2.2017-2018 eğitim öğretim yılında Malatya Milli Eğitim Müdürlüğü'ne bağlı Battalgazi ve Yeşilyurt ilçelerindeki 8 devlet okulunda 5, 6 ve 7. sınıfa devam eden 999 öğrencinin görüşleri ile,

3. Veri toplama aracı olarak "Müze Gezisi Etkinlikleri" tutum ölçeği,

4. Konu ile ilgili tez, makale, kitaplarla ve Malatya Müzesi Müdürlüğü yetkilileriyle sınırlıdır.

1.7. Araştırmanın Sayıtları

1. Araştırmaya katılan öğrencilerin müze ile eğitim yaptıkları varsayılmıştır.

2. Araştırma veri toplama aracının yeterli olduğu varsayılmıştır.

3. Araştırmaya katılan öğrencilerin soruları gerçek görüşlerini yansıtarak cevapladıkları varsayılmıştır.

1.8. Tanımlar

Müze: İnsan eliyle yapılan, estetik, kültürel, arkeolojik, tarihi, sosyal veya manevi önemi olan, herhangi bir zaman diliminde ya da yerde korunmuş olan ve sergilenmeye değer özellikle nesnelere bulunduğu yerdir (Talboys, 2011'akt: Karadeniz, 2018: 66).

Müze Eğitimi: Müze ortamında, öğrenmenin nasıl yapılacağı, çocuk, genç ya da yetişkin bireylerin müze ortamında nasıl öğrenebileceğine ilişkin odaklanmaktadır (Özkasım,2009: 12).

Sosyal Bilgiler: "Hemen her bakımdan değişen ülke ve dünya koşullarında bilgiye dayalı karar alıp çözebilen etkin vatandaşlar yetiştirmek amacıyla sosyal ve beşeri bilimlerden aldığı içeriği disiplinler arası bir yaklaşımla kaynaştırarak kullanan bir öğretim programıdır." (Öztürk, 2006: 48).

2. KURAMSAL BİLGİLER VE İLGİLİ ARAŞTIRMALAR

2.1. Müze Kavramı

2.1.1. Müze, Müze Bilimi ve Tanımı

Müze, insanoğlunun geçmişi ve bugünüyle arasında bağ kuran en önemli kurumdur. Müzenin işlevleri değiştikçe ve türlerine yenileri eklendikçe her dönemde çeşitli tanımları yapılacaktır.

“Müze, Yunanca “mousesion” kelimesinden türeyip, Yunan mitolojisinde Musa’lar (İlham Perileri) olarak adlandırılan “tanrıçalara adanan tapınak” ve Atina’da Musa’lara “ayrılan tepe” anlamına gelmektedir” (Alpagut, 2003: 72). Müze ayrıca “Bilimler Tapınağı” anlamına da gelmektedir. Aynı kelime “Museum” şeklinde Latinceye ve dünya uluslarının diğer dillerine de geçmiştir (Buyurgan ve Mercin, 2005: 29).

Duncan ve Wallach (Akt: Karadeniz, 2018: 65)’a göre müze, “geçmişteki ve günümüzdeki toplulukları kültür, güç ve statülerine göre tanımlayan ve sergileyen bir kültür kurumu” dur. Müze; kültürel değere sahip olan koleksiyonları, farklı bilimsel yöntemler aracılığı ile; “korumak, incelemek, değerlendirmek, sergilemek ve eğitim”e katkı sağlama, toplumu sevdirmeye amaçlı kurulmuş sürekliliği olan bir kurumdur (Çoruhlu,1997: 59).

Müze, “kültürel değeri olan buluntulardan oluşmuş bir bütünü çeşitli vasıtalarla korumak, incelemek, değerlendirmek ve özellikle halkın estetik zevkinin yükselmesi ve eğitimi için teşhir etmek amacıyla, kamu çıkarları için idare edilen kuruluşlar” olarak tanımlanırken (Başaran, 1995: 48); Artut (2001: 108)’a göre müze, doğa, tarih ve kültürel varlıklar ile ilgili bilimsel veya sanatsal değeri bulunan eser, anıt, kalıntı, eşya, belge gibi ürünlerin saklanıp korunduğu ve sergilendiği mekânlardır.

Delgado (2009’ akt: Karadeniz, 2018: 66) ’ya göre müze, toplumsal değerleri ve karakteristik özellikleri yansıtır kültürlerarası ve bireyler arasında etkileşime olanak sağlamaktadır. (Çıldır, 2007: 7) ise müzeyi şu şekilde tanımlamaktadır: “Müzeler, bilim ve sanat ürünlerini sergilemek, toplumu aydınlatmak amacıyla insanın gelişimi, doğal olayların oluşumu ve teknolojinin geçirdiği değişim gibi konularda araştırmalar yapan bilimsel merkezlerdir”. Müze; sanatsal, kültürel, tarihsel ya da bilimsel ürünlerin sürekli olarak sergilenmesi amacıyla yapılan ya da bu sıralanan nitelikleri nedeniyle halka açık mekândır. (Sözen ve Tanyeli, 1996, s.169).

Kültür Bakanlığı'nın Müzeler İç Hizmetler Yönetmeliği 4. maddesinde müze, “kültür varlıklarını tespit eden, ilmi metotlarla açığa çıkaran, inceleyen, değerlendiren, koruyan, tanıtan, sürekli ve geçici olarak sergileyen, halkın kültür ve tabiat varlıkları konusundaki eğitimini, bedii zevkini yükselten, dünya görüşünü geliştirmede tesirli olan daimi kuruluştur” şeklinde tanımlanmaktadır (Milli Eğitim Bakanlığı, [MEB], 2008). Uluslararası Müzeler Konseyi ICOM'un 2007 yılında yapmış olduğu tanıma göre müze, “toplumun ve gelişiminin hizmetinde olan, halka açık, insana ve yaşadığı çevreye dair tanıklık eden malzemelerin üzerinde araştırma yapan, toplayan, koruyan, bilgiyi paylaşan ve sonunda inceleme, eğitim ve zevk alma doğrultusunda sergileyen, kar düşüncesinden bağımsız sürekliliği olan bir kurum” dur (ICOM, 2007).

İngiltere ve Amerika müze birliklerinin yaptığı tanımlar ise şu şekildedir: İngiltere Müze Birliği'nin yaptığı tanıma göre müze: “Kamu yararı için maddi kanıtları ve bu kanıtlarla ilişkili bilgileri toplayan, belgeleyen, muhafaza eden, sergileyen ve yorumlayan bir kurum”. Amerikan Müzeler Birliği'nin yaptığı tanıma göre müze: “Varlığının başlıca amacı geçici sergiler düzenlemek olmayan federal ve eyalet vergilerinden muaf olan, topluma açık olup, toplum çıkarları çerçevesinde yönetilen, sanatsal, bilimsel, tarihsel ve teknolojik materyaller de dâhil olmak üzere, eğitimsel ve kültürel değerlere sahip nesne ve örnekleri koruyan, muhafaza eden, inceleyip, yorumlayan, bir araya getiren toplumun öğrenmesi ve eğlenmesi için sergileyen, kar amacı gütmeyen daimi bir kurum” dur. (Demir, 2001, s.3-4).

Müzelerin kurulmasının sonucu olarak müze bilimi (museology) ortaya çıkmıştır. “Müze çalışmaları” (museum studies) kavramı ise 1960'larda üniversitelerde müzeyle ilgili bölümlerin kurulmasıyla ortaya çıkmış ve hız kazanmıştır. “Müze çalışmaları” hem “müzeoloji”yi hem de “müzeografi”yi kapsayan geniş kapsamlı bir kavramdır. “Müzeoloji”, müzelerin tarihini, toplumsal rolü, eğitsel, araştırmaya dayalı, fiziki çevreyle bağıını, müze türlerinin kategorize edilmesini inceleyip araştıran bilim dalıdır. “Müzeografi” ise, müzelerin çalışması ile ilgili yöntem, teknik ve uygulamaları kapsamaktadır (Onur,2012: 23).

2.2. Müzenin Tarihsel Gelişimi

2.2.1. Dünyada Müzenin Tarihsel Gelişimi

Tabiat nesnelерinin, sanatsal yapıtların ve kullanılan eşyaların bir araya getirilmesi ilk kez Paleolitik Çağ'da (M.Ö. 100.000-40.000) görülmektedir. Eski Mısır

ile Mezopotamya’da değerli eşyaların mabet, mezar, kutsal alan ve saraylarda bir arada sergilendikleri görülmektedir. Ayrıca, savaşlarda galip gelen hükümdarlar ele geçirdikleri ganimetleri kuvvet ve kudret göstergesinin bir simgesi olarak halkın görebilmesi için uygun yerlere bıraktığı bilinmektedir. Bununla ilgili çok sayıda örnek vardır. Asurbanipal, Mısır Seferi dönüşünde kazandıkları savaşın hatırası olarak bazı eserleri sergilemiştir. Ayrıca II. Nabukadnezar’ın Babil’deki sarayında da değerli eşyaların toplanarak sergilendiği bilinmektedir (Yücel, 1999: 19). MÖ. 340’da Aristo gibi Yunan düşünürlerinin bilimsel çalışmalar ve tartışmalar için eğitim salonları (lyceum) oluşturarak, bu salonlarda bitki vd. biyolojik koleksiyonları biriktirdikleri bilinmektedir (Onur, 2014,s. 39). Artun (2017: 83)’a göre ise “ilk koleksiyoner” Nuh Peygamber’dir. “Âdem hayvanları sadece adlandırır, ama onlardan bir koleksiyon yapma görevi Nuh’a verilir.”

Antik Mısır’da ise piramitler ve mezar anıtlar da müze olarak kabul görmektedir. Çünkü ölümden sonraki yaşamda hükümdarların kullanabileceği nesnelere bulundurulur. MÖ 2040-1640 dönemi hükümdarlarından Djehutynakht’ın mezarı ile MÖ 1333-1324 arasında firavun Tutankhamun’un mezarı “müze-mezar”ların koleksiyon açısından en zengin iki örneğini oluşturmaktadır (Artun, 2017: 84).

Antikçağ’da İskenderiye’de I. Ptolemaios’un *Müz*’lere adanmış üzere, içinde ünlü İskenderiye Kütüphanesi’nin de yer aldığı “Mouesion” isimli bir tapınak yaptırıldığı bilinmektedir. Ayrıca bu tapınakta, bilginler eğitim verebilmekte ve bu tapınak araştırma ve konaklama imkânı olan bir bilim merkezi olarak nitelendirilmektedir (Arseven, 1966,s.1487). İlk müze olarak kabul edilen İskenderiye Müzesi’nin MÖ 4.yy.da kurulduğu bilinmektedir (Artun, 2017: 7).

Tarihte günümüze en yakın müze uygulaması Antikçağ döneminde Atina’da görülmektedir (Şentürk, 2008: 4). Antik Yunan tapınaklarında tanrılara adaklar sunmanın sergi koleksiyonlarına öncülük teşkil ettiği düşünülmektedir. Bu tapınaklardan en ünlüsü Olimpia’daki Hera Tapınağı’dır. “Hazine binası” olarak nitelendirilen Parthenon Tapınağı da oldukça önemlidir (Artun, 2006, Akt: Erbay, 2011: 15). Sergileme bakımından Yunan tapınakları önemli mekânlardır. Bunlara örnek olarak Delphi ve Akropolis tapınaklarıdır. Tapınaklar insanların kıymetli eşyalarını barındırır. İnsanlar inançlarına göre tapınaklarda adak sunarlar, tanrılarını sevindirirler (Erbay, 2011: 15). Artun (2017: 85) ’a göre Akropolis “Tanrılar Müzesidir”. Burada tanrılara ve önemli kişilerle ilgili heykel, sütun, sanatsal ve mimari nesnelere yer almaktadır.

Orta Çağ Avrupa'sında günümüzdeki gibi bir müze kurma, eser ve nesne sergileme fikri bulunmuyordu. Bu çağda kilise ve manastırlarda dinsel eşyalardan oluşmuş, her geçen gün çeşitliliği artan koleksiyonlar vardı. Asillerle birlikte başlayan nesne toplama çalışmaları arasında sikke, madalyon ve kıymetli taşlar ilk sırada yer almaktadır (Yücel, 1999: 20-21). Şövalye ve derebeylerinin savaş ya da av kahramanlıklarını gösteren, günlük kullandıkları eşyaları, kale içi karargâhlarında ya da şatolarda topladıkları bilinmektedir (M. Erbay, 2011: 16).

Rönesans Dönemi'nde hem akademik hem de Hümanizmin merkezi kabul edilen ilk modern müze Medici Sarayı'dır (Artun, 2017: 4). Rönesans'ın hayat bulmasıyla Avrupa'da müzeleşme hareketi başlamaktadır (Artun, 2017: 15). Avrupa'da müzelerin kurumsallaşmasının 15-18. yüzyıllarda geliştiği ifade edilmektedir. "Müze" isminin ilk kez 16.yüzyılın ortalarında ifade edildiği görülmektedir (Madran, 1999:4). 17. yüzyıl, müzecilik kavramının oluşması açısından farklı bir başlangıç oluşturmaktadır. Koleksiyonların çeşitlenmesi ile birlikte, topluma açık olmayan bu birikim zevk objeleri olmaktan çıkarak, toplumsal paylaşım ve bilgi aktarımına yönelik olarak değerlendirilmeye başlamaktadır. Bu anlayışın ilk örneği, 1682 yılında İngiliz Elias Ashmole'ün, dönemin koleksiyonculuk anlayışını yansıtan özel obje ve koleksiyonunu Oxford Üniversitesi'ne hibe etmesiyle ortaya çıktığı görülmektedir (Madran, 1999: 5). Müzeler Avrupa'da 18.yy.da Aydınlanma Dönemi'nin bilgi kaynağı olarak önemli kurumlar arasında kabul edilmiş, dönemin bilimsel araştırmalarını destekleyen kurumları arasında yerini almıştır (Burke, 2001'akt:Tezcan Akmehmet, Ödekan, 2006,s.49).

1750 yılından sonra müzelerin sayısı Avrupa'da artmaya başlamıştır (Pomian, 2000: 17). Bilinen ünlü müzelerden biri olan "British Museum" 1759'da sanata, tarihe ve bilime katkı sağlamak üzere halka açılmıştır (M.Erbay, 2011: 27). 1789 Fransız Devrimi'yle birlikte toplumsal ve sosyal hayatın farklılaşmasıyla müzecilikle ilgili kavramlarda da değişiklikler meydana gelmiştir. Krallık düzeni yıkılınca halk tarafsız kurumlara ihtiyaç duymuş ve en fonksiyonel kurumlardan biri de müzeler olmuştur (Madran,1999:5). 1793 yılında Louvre Sarayı müzeye dönüştürülerek halka açılmıştır. Sarayın ve kralın hayatını merak edenler tarafından müze ziyaretçi akınına uğramıştır. (M.Erbay, 2011: 21).

19. yüzyılın başlarında "antik heykel sanatı" en kıymetli sanat haline gelmiştir. Bazı Yunan eserleri Fransa ve diğer Avrupa ülkelerine getirilerek tam anlamıyla bir

sanat anlayışı oluşmuştur (Sezgin ve Karaman, 2009: 5-6). 19.yy.da uluslararası sergiler ve “World Expo” fuarları müzelerin gelişimsel ve sergileme boyutunu hem doğrudan hem de dolaylı bir şekilde etkileyerek Aydınlanma Dönemi'nin önemli araçlarından biri olmuştur (M.Erbay, 2011: 28).19.yy.ın ikinci yarısında sanayileşmenin ilerlemesi ve nüfusun şehirlere göç etmesiyle yeniden biçimlenen toplum yapısı müzelerin eğitim açısından yapılanmasında etkin olmuştur (Tezcan Akmehmet ve Ödekan, 2006,s.50).

20.yy.da ise Amerikan müzeciliği Avrupa müzeciliği ile yarışa girmiştir. Müzeyi bir eğitim kurumu olarak gören Amerikalılar, bu alanda Avrupa müzelerinden daha fazla gelişme göstermiştir. Washington'da ve diğer eyaletlerde bilime ve kültüre her yönden katkı sağlayan müzeler kurulmuştur. Üniversiteler ile birlikte işbirliği yapılmış, değişik ülkelerde ve Amerika'da yapılan kazılardan getirtilen eserlerle müzeler zenginleştirilmiştir. Çocuklar için de ayrı bölümler ya da ayrı müzeler açılmıştır (Batur, 1984: 1472-1473). Müzeler Birinci Dünya Savaşı'nda toplumun gereksinimlerine uygun şekilde cevap vermiş, ulus bilincine önemli katkıda bulunmuş ve böylelikle müzelerin yararlı olarak algılanmasını sağlamış, bunun neticesinde eğitim kurumları harekete geçmiştir (Hooper- Greenhill, 1999,s.51).

20.yy.ın ilk yarısı müze biliminin temellerinin profesyonel bir şekilde atılmaya başlandığı dönemdir (Karadeniz, 2018: 70). 20. yüzyılda müzeciliğin en önemli gelişmelerinden biri kuşkusuz hem Türkiye'de hem de diğer ülkelerde yaptığı çalışmalarla çağdaş müzeciliğin temellerini atan Uluslararası Müzeler Konseyi'nin (ICOM) kurulmuş olmasıdır (Buyurgan ve Mercin, 2005: 66). ICOM müzelerin eğitim boyutuna oldukça önem vererek, 1951'de UNESCO ile işbirliği içine girerek, müzelerin eğitimdeki rolünün vurgulanması ve yaygınlaştırılması için uluslararası düzeyde bir kampanya başlatmıştır (Hudson, 1988' akt: Tezcan Akmehmet, Ödekan, 2006: 52).

Müzeler evrensel bir gelişme alanıdır. Günümüzde müzelerin sayısı uluslar arası alanda oldukça fazladır. Avrupa'da 13500, Avrupa'daki bu sayının 2500'ü Birleşik Krallıkta; Kuzey Amerika'da 7000, Avustralya ve Asya'da 2000 ve dünyanın diğer yerlerinde 2000 civarında müze bulunmaktadır (Hooper-Greenhill, 1999: 11). Uluslar arası en büyük müzeler Fransa, İngiltere ve Almanya'dadır. Diğer Avrupa devletlerinin müzeleri de büyük ve zengin bir içeriğe sahiptir, ancak Fransa ile İngiltere müzeleri en zenginleridir. Fransa'nın hatta dünyanın en büyük müzesi Louvre Müzesi'dir (Şapolyo, 1936,s.259).

2.2.2. Türkiye’de Müzenin Tarihsel Gelişimi

Anadolu Selçukluları Konya’da Alâeddin Tepesi’nde surlar arasına antik dönemin kabartma, heykel ve koleksiyonlarını yerleştirmişlerdir. Antik kalıntıların sur duvarlarının halkın görebileceği şekilde dış yüzeylere yerleştirilmesi dikkat çekmektedir, ancak bu kalıntıları günümüzde görmek imkânsızdır. Fransız gezgini Leon Laborde’nin (1807-1869) 1837 yılında eserindeki gravür çalışmalarında sur duvarlarındaki eserler görülmektedir (Yücel, 1999: 30). Dulkadiroğulları Beyliği döneminde ise Maraş Kalesi surları içerisinde Geç Hitit eserlerinin bulunduğu bilinmektedir (Gerçek, 1999: 78).

Osmanlı Devleti’nde sergileme kültürü, gücün ve hâkimiyetin gösterilmesi ile kültürel mirasın vurgulanması için başlamıştır. Kutsal eşyaların korunması, savaş ganimetlerinin korunması, sergilenmesi güç ve hâkimiyetin dünyaya gösterilmesi amacıyla yapılmıştır. Tuğrakeşler, vakanüvisler, minyatür sanatçıları, çini ve taş ustaları yöneticiler tarafından korunup desteklenmiştir (M.Erbay,2011, 32).

Osmanlı Devleti zamanında sanat eserlerine ilk defa ilgi gösteren padişah Fatih Sultan Mehmet’tir. Sultan, Topkapı Sarayı ikinci avlusuna Bizans devri lahit ve sütun başlıklarını toplatmıştır (Erargın, 1982: 9).

Yirmisekiz Mehmet Çelebi’nin Fransa’ya seyahati sırasında yaşayıp gördükleri, sergi ve müze açısından önemlidir. Duvarlardaki asılı goblen duvar halıları, saray çeşmeleri, opera etkinlikleri, masa ve duvar saatleri, resimler, kalelerin maketleri gibi gördüklerini sefaretnamesinde raporlar şeklinde sunmuştur.

Abdülaziz’in (1830- 1878) Viktorya İngiltere’sine yaptığı 43 günlük gezi, 1867’de Paris Uluslararası Dünya Sergisi’ne katılması Türk müzeciliği ve birçok teknolojik gelişme açısından önemlidir. Döndükten sonra Müze-i Hümayun’un kurulmasına öncü olmuştur (M.Erbay, 2011: 45).

Osmanlı Devleti’nde ilk müzecilik çalışmaları 1845 yılı itibariyle Harbiye Nazırı Fethi Ahmet Paşa’nın girişimleri ile başlamıştır. 16.yüzyıldan itibaren Topkapı Sarayı’nın birinci avlusunda silah deposu olarak kullanılmaya başlanılan Aya İrini Kilisesi, 1846 yılında Abdülmecit döneminde Mecmua-i Eslaha-i Atika ve Mecma-i Asar-i Atika isimli askeri malzeme ağırlıklı bir müze kurulmuştur (Madran ve Önal, 2000, s.175).

Müzecilikte teşkilatlanma bünyesinde, eski eserlerin korunmasına yönelik önlemler ele alınmış ve bu konudaki ilk yasal düzenleme 13 Şubat 1869 tarihinde

yürürlüğe konan Asar-ı Atika Nizamnamesi olmuştur (Tüzün, 2010: 13). 1869 yılında Aya İrini Kilisesi “Müze-i Hümayun” ismini almış, ayrıca ilk başlarda bu müze halka açık değildir. Koleksiyonları sadece saray erkânı değil, Flaubert, Gautier gibi seçkin misafirler görebilirdi (Artun, 2017,40-41). İlk müze olan Müze-i Hümayun’un ilk yöneticisi, Galatasaray Lisesi öğretmenlerinden Mr. Gooldt’dur (<http://www.kulturvarliklari.gov.tr/TR-69904/turkiyede-muzecilik.html>). Gooldt’un zamanında eserlerin listesinin bulunduğu taş baskılı bir katalog Fransızca olarak yayımlanmıştır (Sezgin ve Karaman, 2009: 9). 1871 yılında Mahmut Nedim Paşa Gooldt’u görevden alarak müze müdürlüğü makamını kaldırıp eserleri koruması için Terenzio adlı ressamı göreve getirmiştir. Daha sonra Mithat Paşa’nın gelmesiyle müze ile ilgili çalışmalara tekrar başlanmıştır. Maarif Nazırı Ahmet Vefik Paşa müzeyi açmış, müdürlüğüne ise Berlin Üniversitesi’nden A. Deither’i getirmiştir.1872 yılında Deither ikinci müdür olarak başlamış 1880 yılında ölümüne kadar bu görevi yürütmüştür. (M.Erbay,2011: 38). İlk Asar-ı Atika Nizamnamesi 36 madde halinde 1874 yılında Deither döneminde çıkarılmıştır (Sezgin ve Karaman, 2009: 9). Sergilenecek eser sayısı artınca, yeni bir müzenin yapımı da maliyet açısından sorun oluşturacağından Çinili Köşk’ün Müze-i Hümayun’a verilmesi dile getirilmiştir. Çinili Köşk’ün müze olması fikrini belirten kişi ise tarih ve numizmatik alanında çalışmalar yapan Suphi Paşa’dır. Müze-i Hümayun Çinili Köşk’e taşınmış ve 3 Ağustos 1891 tarihinde törenle açılmıştır (Yücel,1999: 44-47). Asar-ı Atika Nizamnamesi’ne, 1884 ve 1907 yıllarında maddeler eklenerek düzenleme yapılmıştır (Sezgin ve Karaman, 2009: 9).

1878 yılında Müze Komisyonu kurulmuştur. 1881 yılında Müze Komisyonu içerisinde yer alan müze müdürlüğüne Osman Hamdi Bey atanmıştır. Müze müdürlüğü görevi dışında Sanayi-i Nefise Mektebi’nin kurulmasını sağlamıştır. Osman Hamdi Bey ilk müze binası olan Müze-i Hümayun’u Mimar Valaury’e çizdirmiş ve müze 13 Haziran 1891 tarihinde açılmıştır (Atasoy, 1984, s.1461-1462). Osman Hamdi Bey, müze koleksiyonlarının sınıflandırılmasında bilimsel yöntemleri kullanarak eserlerin bilimsel kataloglarını hazırlatmıştır. Bu katalogların hazırlanmasında A. Joubin ve G.Mendel’in çalışmaları katkı sağlamıştır. Halen onların hazırladıkları kataloglar bugün İstanbul arkeoloji müzelerinin kaynağı özelliğini taşımaktadır (Yücel, 1999: 59).

1895 yılında Sultan Abdülhamit’in emriyle Bahriye Müzesi kurulmuştur. Gemi yapımı, harp silah araçları gibi eserlerin yer aldığı Tersane-i Amire önce Müzehane, sonra Müze Amirliği olmuştur. Müzenin kuruluşunda Bahriye Nazırı Bozcaadalı Hasan

Hüsnü Paşa'nın önemli katkısı olmuştur. Birinci Dünya Savaşı'nda müze Kasımpaşa'daki Nakkaşhane'ye taşınarak ismi Bahriye Müzesi Müdürlüğü olmuştur. 1943 yılında ismi Deniz Müzesi olarak değiştirilmiştir (Yücel, 1999,s.659).

Hars müdürlerinden üçüncüsü olan Mübarek Galip Bey, 1921 yılında Ankara'da Anadolu Medeniyetler Müzesi'ni, 1922 yılında ise Süleyman Fikri Bey de Antalya Müzesi'nin kuruluşunu başlatmıştır (Gerçek, 1999: 139).

Ülkemizde müzelerin teşkilat yapısı Osmanlı Devleti zamanında, Milli Mücadele ve Cumhuriyet Dönemi'nde Milli Eğitim Bakanlığı bünyesinde olmuştur. Kültür Bakanlığı 1971 yılında kurulmuştur (Gerçek, 1999: 150).

2.2.3. Atatürk'ün Türk Müzeciliğine Katkıları

Cumhuriyet döneminin ilk on beş yılında müzecilik çalışmaları kısıtlı ve çeşitli sorunlar da olsa belli bir plan çerçevesinde yürütülmüştür (Gerçek, 1999: 150).

Cumhuriyet döneminin ilk müze binası Ankara'da Atatürk'ün emriyle yapılmıştır. Etnografya Müzesi'nin temeli 1925 yılında atılmış ve müze 1930'da halka açılmıştır. 1925 yılında çıkarılan kanunla; tekke, türbe ve zaviyeler kapatılmış, buralarda bulunan eski eserler müzelere gönderilmiştir, ancak Konya'daki Mevlana Dergâhı ile Hacı Bayram Veli Türbesi kapatılmayarak, eşyasıyla birlikte müze olarak düzenlenmiştir. Gerekli çalışmalar yapıldıktan sonra müze 1927 yılında halka açılmıştır (Atasoy, 1984: 1466).

Atatürk, 1930 yılından sonra müze ve eski eserler hakkında daha fazla ilgilenebilmiştir. Çeşitli yurt gezileri sırasında müze ve tarihi yerleri ziyaret etmiştir (Gerçek, 1999,152). 18 Şubat günü Konya ziyaretinde Gazi Mustafa Kemal, Konya'da yaptığı bazı incelemeler sonunda Başbakan İsmet Paşa'ya müzeler için çektiği telgraf şöyledir: "Son tetkik seyahatlerimde muhtelif yerlerdeki müzeleri, eski sanat ve medeniyet eserlerini de gözden geçirdim." diye başladığı 20 Şubat 1931 tarihli iki maddelik telgrafında Gazi Mustafa Kemal şunları yazmıştır:

1- İstanbul'dan başka Bursa, İzmir, Antalya, Adana ve Konya'da mevcut müzeleri gördüm. Bunlarda şimdiye kadar bulunabilen bazı eserler muhafaza olunmakta ve kısmen de ecnebi mütehassısların yardımı ile tasnif edilmektedir, ancak, memleketimizin, hemen her tarafında emsalsiz defineler halinde yatmakta olan kadim medeniyet eserlerinin ileride tarafımızdan meydana çıkarılarak ilmi bir surette muhafaza ve tasnifleri ve geçen devirlerin sürekli ihmali yüzünden pek harap bir hale gelmiş olan abidelerin muhafazaları için müze müdürlüklerinde ve hafriyat işlerinde kullanılmak üzere arkeoloji

mütehassıslarına kat'î lüzum vardır. Bunun için Maarifçe harice tahsile gönderilecek talebeden bir kısmının bu şubeye tahsisi muvafık olacağı fikrindeyim.

2- Konya'da asırlarca devam etmiş ihmaller sebebiyle büyük bir harabi içinde bulunmalarına rağmen sekiz asır evvelki Türk medeniyetinin hakiki şaheserleri kıymetli bazı mebnâni vardır. Bunlardan bilhassa Karatay Medresesi, Alâeddin Camii, Sahip-Ata Medrese, Cami ve Türbesi, Sırçalı Mescid ve İnce Minare, derhal ve müstacelen tamire muhtaç bir haldedirler. Bu tamirin gecikmesi, bu âbidelerin kâmilin indirasını mucip olacağından Evvelâ asker işgalinde bulunanların tahliyesinin ve kâffesinin mütehassıs zevat nezaretiyle tamirinin temin buyurulmasını rica ederim(Bayındır Uluskan, 2010, s.272-273).

1930-1936 yılları arasında, arkeoloji eğitimi için 10 öğrenci, antropoloji eğitimi için 5 öğrenci, Eski Ön Asya Dilleri eğitimi için 4 öğrenci ve müze eğitimi için 2 öğrenci batı ülkelerine gönderilerek bu alanların geliştirilmesi sağlanmıştır (Gerçek,1999,s.153).

Cumhuriyet Dönemi'nde müze ve müzeciliğin gelişmesine katkı sağlayan kurumlardan biri halkevleridir. 19 Şubat 1932'de kurulan halkevleri dokuz koldan oluşmaktadır. Halkevlerinin çalışma alanlarından birisi de müze ve tarih kolu ya da müze ve sergiler koludur (Gerçek,1999,s.157). Anadolu'da kurulan ilk müzelerin ya kurucusu ya da kurulması için gerekli desteği ve ilgiyi gösteren halkevlerinde müzecilik kolunda faaliyette bulunan öğretmenlerdir (Seyirci,1981: 17). Halkevleri tüzüğünde müzeler ve öğretmenlere şu şekilde açıklama yapılmıştır:

A- Halkevi, mıntıkasındaki tarihi eser ve abidelerinin iyi muhafazası konusunda alakadar resmi makamları tenvir eder. Bu eserlerin muhafazası maksadı ile teşekkül eden hususi cemiyetlere muzaheret eyler.

B- Halkevlerinin bulunduğu yerde resmi müzeler varsa onları zenginleştirmeye, eksiklerini tamamlamaya yoksa bunların kurulmasına çalışır. Tarihi abidelerin fotoğraflarını almak, mümkün olan yerde alçıdan küçük modellerini yaptırmak, üzerindeki yazıların fotoğraf ve kopyalarını almak sureti ile hizmet eder.

C- Teberru veya maddi olanak varsa satın almak sureti ile tarihi kıymeti haiz eski yazılar, ciltler, tezhipler, divanlar, minyatürler, çiniler, halılar ve nakışlar gibi milli kültür vesikaları ile eski milli kıyafetler, oyalı yazmalar, çevreler, eski kılıçlar, yatağanlar, tüfekler, tabancalar ve gelişigüzel silahlar, sedef, altın, gümüş vesaire kakmalar ve oymalar gibi milli etnografya vesikalarını toplamaya çalışmak sureti ile mahalli müzelerin teşekkül ve tevessüüne hizmet eder... Bütün öğretmenler gibi Halkevleri XI. müze ve sergi şubeleri koldaşları da müzelerimizin tabii azalarıdır.(Seyirci,1981: 16-17).

1929-1934 yılları arasında müzelerde 287 uzman ve memur görev yapmıştır. 1923 yılına kadar 109.000 eser varken bu sayı 1923-1934 arasında 759.000'e çıkmıştır (Yücel, 1999: 79).

1944 yılına kadar halkevleri sayısı ülke çapında 405 olmuş ve bu halkevlerinden 90 tanesinde tarih ve müze şubesi kuruluş faaliyet göstermiştir (Gerçek, 1999, s.158).

İstanbul, Ankara, İzmir, Konya gibi zamanla ülkenin hemen her ilinde çok sayıda müze açılmış, pek çok eser kaybolmaktan kurtarılmış ve ülkemiz Atatürk'ün öncülüğü sayesinde kültürel mirasına sahip çıkabilmiştir (Bayındır Uluskan, 2010, s.285).

Türk Tarih Kurumu ile Ankara'da Dil ve Tarih-Coğrafya Fakültesi açılması Türk müzeciliğinin gelişmesine ve müzelere uzman personel yetiştirilmesine olanak sağlamıştır. Ankara'da Roma Hamamı kazıları, Ahlatlıbel, Alacahöyük, Alishar ve Boğazköy kazıları Atatürk'ün talebiyle gerçekleştirilmiş ve bu kazılar ülkemizin ilk milli kazıları olmuştur (Sezgin ve Karaman,2009,s.11).

Atatürk'ün emriyle kurulan ve halka açılan müzeler olarak: Anadolu Medeniyetleri Müzesi (1921), Antalya Müzesi (1922), Sivas Müzesi (1923), İstanbul Topkapı Sarayı Müzesi (1924), Adana Müzesi (1924), İzmir-Bergama Müzesi (1924), İzmir Müzesi (1925), İzmir Atatürk ve Etnografya Müzesi (1941), Edirne Müzesi (1925), Konya Müzesi (1926), Amasya Müzesi (1926),Tokat Müzesi (1926), Ankara Etnografya Müzesi (1927), İzmir Selçuk-Efes Müzesi (1930), Kayseri Müzesi (1930), Afyon Müzesi (1931), Van Müzesi(1932), Sinop Müzesi (1933), İstanbul-Tıp Tarihi Müzesi (1933), İstanbul-Ayasofya Müzesi (1934), Diyarbakır Müzesi (1934), İzmir-Tire Müzesi (1935), Manisa Müzesi (1935), Çanakkale Müzesi (1936) ve Niğde Müzesi (1936) sıralanabilir (Tüzün, 2010: 15). 1937 yılında ise İstanbul Resim ve Heykel Müzesi açılmıştır (Gerçek,1999,s.152).

2.3. Müze Türleri

Müzeler yapılan tanım ve amaçlarındaki farklılıklardan dolayı, türleri de çeşitli şekillerde gruplandırılmaktadır (Demir, 2001, s.9).

Dünyadaki müzeler genellikle;

1. Sanat Müzeleri
2. Tarih Müzeleri
3. Antropolojik Müzeler (Arkeoloji, Etnoloji, Folklor)
4. Doğa Tarihi Müzeleri
5. Bilim ve Endüstri Müzeleri

6. Çeşitli uzmanlık dallarıyla ilgili müzeler (cam, tütün, şarap, sağlık, vb.) olarak sınıflandırılmaktadır (Sezgin ve Karaman, 2009: 11-12).

Ülkemizde müzeler Kültür ve Turizm Bakanlığı'nın sitesinde şu şekilde sınıflandırılmıştır:

1. Tarih ve Sanat Müzeleri
2. Arkeoloji ve Etnografya Müzeleri
3. Arkeoloji Müzeleri
4. Etnografya Müzeleri
5. Anıt Müzeler
6. Müze Evler
7. Devrim Müzeleri
8. Askeri Müzeler
9. Özel Müzeler
10. Açık Hava Müzeleri

<http://ekitap.kulturturizm.gov.tr/TR-80160/muze-cesitleri.html>(28/09/2018).

Ambrose&Paine (1993, s.7) ise müzeleri beş farklı grup oluşturarak sınıflandırmaktadır;

- Koleksiyonlarına göre,
- Bağlı oldukları yönetim birimlerine göre,
- Hizmet ettikleri bölgeye göre,
- Hitap ettikleri kitleye göre,
- Koleksiyonlarını sergiledikleri mekâna göre.

Günümüzdeki ve gelecekteki kuşakların zevki ve ilgisi doğrultusunda toplanıp korunması gereken ne kadar nesne varsa o kadar da müze türü vardır (Önder,1999: 195).

Sezgin ve Karaman(2009: 13) ise müze çeşitlerini altı başlık altında incelemiştir:

1. Koleksiyonlarına Göre,
2. Bağlı Oldukları Kurumlara Göre,
3. Hizmet Alanlarına Göre,
4. Koleksiyonlarını Sergiledikleri Mekâna Göre,
5. İşlevlerine Göre,
6. Diğer Müzeler.

Çalışmamda buna göre müze çeşitlerini inceleyeceğim.

2.3.1. Koleksiyonlarına Göre Müze

Koleksiyonlarına göre sınıflandırılan müzeler; yarar sağlama ve zevk alma özelliklerini dikkate alma ve öğrenme amacıyla bir araya getirilmişlerdir. Bu müze türleri: Genel Müzeler, Arkeoloji Müzeleri, Sanat Müzeleri, Tarih Müzeleri, Etnografya Müzeleri, Doğa Tarihi ve Jeoloji Müzeleri, Bilim Müzeleri, Planetaryumlar, Endüstri Müzeleri ve Ekonomüzeler'dir (Sezgin ve Karaman,2009: 13).

➤ Genel Müzeler

Bu müze türü çok yaygın olmamakla birlikte içinde birçok koleksiyonu bulundurmaktadır (Sezgin ve Karaman,2009: 13). Her ulusa ait nesnelerin toplandığı müzelerdir. Bu nesnelerin sunumunda ulusal bir renk değil, ulusların nesnelerini objektif bir şekilde ilim dünyasına gösterme amaçlıdır (Şapolyo,1936:100).

➤ Arkeoloji Müzeleri

Arkeoloji müzelerinin koleksiyonları kazılardan çıkarılan nesnelere oluşmuş müzelerdir (Riviere,1962,s.95).Arkeoloji müzelerinin içi bir takım bölümlere ayrılmaktadır. Müzelerin ayrıldıkları bölümler, eski kültürlerle göre ayrılır. Örneğin Sümer, Mısır, Fenike, Eti,Yunan, Roma gibi. Sümerlere ait nesnelere bir bölümde, Mısırlıların bir bölümde sergilenir, böylece karışıklık olmaz (Şapolyo,1936:101). Ülkemizde en yaygın şekilde yer alan müze türüdür. Bazı illerimizde arkeoloji müzeleri etnografya müzeleri ile birleştirilmiştir (Sezgin ve Karaman, 2009: 13).

➤ Sanat Müzeleri

Sanat değeri olma özelliğinin yanı sıra bilimsel değeri de olan sanat eserlerinin gruplar halinde toplanıp; sanat birikimini, bir sanat akımını ya da yalnızca bir sanatçıyı kronolojik olarak koleksiyonlarında sergileyen müzelerdir. Bu müzeler içerisine sanat tarihi, çağdaş sanat müzeleri ile resim, heykel, fotoğraf, grafik sanatlar, geleneksel el sanatları, sinema gibi görsel sanatlarla ilgili müzeleri de içermektedir (Sezgin ve Karaman, 2009: 14).

➤ **Tarih Müzeleri**

Tarih müzeleri bir şehrin, bir bölgenin, bir ülkenin ya da toplumun tarih kronolojisini ekonomik, siyasi, toplumsal unsurların bir araya getirilmesiyle oluşur (Madran, 1999,s.16).

➤ **Etnografya Müzeleri**

Etnografya müzeleri Asya, Afrika, Amerika, Pasifik Adaları, Kuzey Kutbu bölgeleri ve en çok Avrupa'da yer almaktadır. Etnografya müzelerinin gelişmesi 19.yy.ın ikinci yarısında başlamaktadır (Rıvıere, 1962:105). Etnografya müzeleri yazılı nesne bırakmamış toplumların bıraktıkları maddi eşyaların bulunduğu müzelerdir. Örneğin, bir kişinin silahı, çömleği, elbisesi, ziraat ve iktisadi aletleri gibi eşyalar bulunur (Şapolyo,1936:102).

➤ **Doğa Tarihi ve Jeoloji Müzeleri**

Genellikle doğada bulunan, özelliklerine göre sınıflandırılan, fosiller, mineraller, taş vb. nesnelere bulunduran müzelerdir (Sezgin ve Karaman, 2009: 14).

➤ **Bilim Müzeleri**

19.yy.ın ikinci yarısında bilim müzeleri kurulmaya başlamıştır. Bu müzelerde insanlığın geliştirdiği, icat ettiği teknolojik ürünlerin sergilenmesi sağlanmıştır. Örneğin fotoğraf makinesi nasıl bulunmuş, bulunduğu andan şu ana kadar geçirdiği aşamalar sergilenerek bugünkü haline nasıl ulaştığı gösterilir. Bilim müzeleri ayrıca bilgi verici deneylerden yararlanmaktadır. Optik, mekanik sürtünme gibi deneylerle sağlanır. Bu müzeler ünlü bilimsel kişilerin yaptıklarını yaşadığı şehir veya ülkede tanıtmasına olanak sağlamaktadır.

Bilim müzelerinin en gelişmişleri Washington, San Fransisco, Toronto, Münih, Londra, Paris ve Tokyo'dadır (Yücel, 1999,s.92-93). Ülkemizde ise Milli Savunma Bakanlığı'na ait askeri uçakların sergilendiği alanlar ve TCDD Açık Hava Buharlı Lokomotif Müzesi bilim müzeleri olarak sayılabilir (Madran,1999,s.16).

➤ **Planetaryumlar**

Gökyüzünün sanal ortamda canlandırılmasıdır. Astronomi, güneş sistemi, galaksi, evren ve uzayı araştırma ve inceleme imkânı sunmaktadır (Sezgin&Karaman, 2009,s.15). Ülkemizde On Dokuz Mayıs Üniversitesi, Rahmi Koç Müzesi Keşif Küresi, Derinmavi Yıldizevi, Tuzla Deniz Harp Okulu Uluğ Bey Planetaryumu gibi örnekler verebiliriz (http://www.astronomi.org/?page_id=527,03/10/2010).

➤ **Endüstri Müzeleri**

Fabrikalar, santraller vb. yerler bu müze çeşidine girmektedir. Bu müzelerin amacı ilgili bilim kollarının öğretimi ve personel yetiştirilmesine, araştırma, inceleme ve gözlem yapılmasına olanak sağlamaktır (Sezgin ve Karaman, 2009,s.15).

➤ **Ekonomüzeler**

Geleneksel üretim yöntemlerinin tanıtıldığı, uygulama yapılarak ayakta tutulmaya çalışılan ekonomüzelerin kapsamında zanaat ve tarım vb. konular ele alınır (çikolata, elma, cam üfleme gibi teknikler) (Sezgin ve Karaman,2009,s.15).

2.3.2. Bağlı Oldukları Kurumlara Göre Müzeler

Müzenin izlediği politikalar konusunda bağlı olduğu üst düzey yönetim otoritesine göre ayrılmış müzelerdir. Bu müzeler:

- Devlet müzeleri
- Belediye Müzeleri
- Özel Müzeler
- Vakıf Müzeleri
- Eğitim Kuruluşlarına, Üniversitelere Bağlı Müzeler
- Askeri Müzeler (Sezgin ve Karaman, 2009,s.13).

➤ **Devlet Müzeleri**

Devlet müzeleri, tarihi değere sahip olup korunması gereken eserleri korumak ve sergilemek amacıyla kurulmuştur. Ülkemizde bu müzelerin büyük kısmı Kültür ve Turizm Bakanlığı'nın Kültür Varlıkları ve Müzeler Genel Müdürlüğü'nün sorumluluğundadır. Bakanlıklara bağlı bazı müzeler devlet müzeleri kapsamındadır.

Bunlar; Milli Savunma Bakanlığı'na bağlı askeri müzeler, Ulaştırma Bakanlığı'na bağlı DDY Müzeleri, Kültür ve Turizm Bakanlığı'na bağlı Arkeoloji Müzeleri, Topkapı Sarayı, Yıldız Sarayı vb. müzeler devlet müzeleri arasındadır (Buyurgan ve Mercin, 2005: 40).

➤ **Belediye Müzeleri**

Belediye müzeleri, belediyenin kurduğu ya da yöneticiliğini yaptığı müzelerdir. Belediye müzeleri, belediyeye bağlı kent müzeleri, tarih müzeleri, arkeoloji müzeleri, sanat müzeleri, parklar ve hayvanat bahçelerini içermektedir (Onur, 2014: 409).

➤ **Özel Müzeler**

Koleksiyonlarının yönetimi özel kişilere ait olan müzelerdir. Devlet kurumları tarafından denetlenmesi yapılmaktadır. Ülkemizde ilk özel müze 1980 yılında kurulan Sadberk Hanım Müzesi'dir. Günümüzde giderek sayısı artmaktadır. Özel müzelerin, dünyada olduğu gibi Türkiye'de de müzeciliğin ve müze eğitiminin gelişmesine katkısı oldukça önemlidir (Sezgin ve Karaman, 2009,s.16). Malatya'da Fotoğraf Makinesi ve Kültür Evi müzeleri özel müze kapsamında yer almaktadır.

➤ **Vakıf Müzeleri**

Kültür varlıklarını koruma amacıyla kurulan müzelerdir. Türk Vakıf Hat Sanatı Müzesi, İstanbul Halı Kilim ve Düz Dokuma Yaygılar Müzesi, Erzurum Çifte Minareli Medrese vb. vakıf müzelerine aittir (Sezgin ve Karaman, 2009: 16). Malatya Ulu Camii ve Silahtar Mustafa Paşa Kervansarayı vakıf müzeleri kapsamındadır.

➤ **Eğitim Kurumlarına, Üniversitelere Bağlı Müzeler**

Bu müze türü, üniversiteye bağlıdır ve yüksek öğretim kolu ile özel olarak ilgilidir. Üniversitedeki öğretimi kolaylaştırması ve üniversitenin nüfuzunu arttırması önemlidir. İlgili bilim kollarından herhangi birini incelemek isteyen herhangi bir eğitim seviyesindeki bireyler ayrı ayrı veya grup olarak ziyaretler yapma imkânını elde edip genel eğitim açısından yardımcı olur (Rıvıere, 1962: 131).

Üniversite müzelerinin verimli şekilde yararlı olabilmesi için, uzman personel, nitelikli bir mekân ve müze pedagoglarının olması gerekir. Ülkemizde Ankara Üniversitesi Oyuncak Müzesi, Gazi Üniversitesi Müzesi, Mesleki Eğitim Fakültesi Müzesi, Gazi Üniversitesi Türk Halk Bilimi Müzesi ile ODTÜ Arkeoloji Müzesi, Hacettepe Üniversitesi Mehmet Akif Ersoy (Müze) Evi,Trakya Üniversitesi II. Bayezıt Sağlık Müzesi, İstanbul Üniversitesi'ne bağlı İstanbul Tıp Tarihi ve Erciyes Üniversitesi Tıp Fakültesi Gevher Nesibe Dar-ül Şifası Tıp Tarihi Müzesi (Kayseri) bu müze türüne örneklerdir (Sezgin ve Karaman,2009: 16).

İnönü Üniversitesi İnönü ve Turgut Özal Müzeleri de üniversitelere bağlı müze türüne örnektir.

➤ **Askeri Müzeler**

Askeri müzelerdeki nesnelere, savaşlarda kullanılan malzemelerin toplanıp sergilendiği yerlerdir. Askeri müzelere üç şekilde malzeme toplanır: Birincisi tarihi bir olaya ait nesnelere, ikincisi askeri malzeme olup sanat eseri olma özelliği taşıyan nesnelere, üçüncüsü ise askeri malzemelerden önemli olanlarının gelişim aşamalarını gösterme amaçlıdır. Ayrıca savaşlarda mağlup olan ulusların ele geçirilen askeri malzemeleri de askeri müzelerde yer almaktadır (Şapolyo, 1936: 105).

2.3.3. Hizmet Alanlarına Göre Müzeler

- Bölge Müzeleri
- Halk Müzeleri
- Ekomüzeler
- Hizmet Ettikleri Topluma Yönelik Müzeler (Sezgin ve Karaman, 2009,s.13).
- Kent Müzeleri (Onur,2014:357)
- Bölge Müzeleri

Genel olarak nüfus dağılımına göre şekillenir. Büyük bir şehirden uzak olan müze, bölge müzesi olarak ifade edilir. Tamamıyla coğrafi bölgesel veya yerel konularla ilgili olan müzedir. Bölge müzesi, bireylere gezdikleri coğrafi alanla ilgili sistematik bilgi vermek zorundadır (Sezgin ve Karaman, 2009, s.17).

➤ **Halk Müzeleri**

19.yy.da gelişmiş olan bu müze, bir ülkenin etnografyasında milli veya bölge müzelerinde bulunmaktadır. Halk müzeleri etnografya müzeleri ile birleşmiş de

olabilmektedir. Türkiye’de Safranbolu Evleri örnek gösterilir (Sezgin ve Karaman, 2009: 17).

➤ Eko Müzeler

Eko müze terimi, Fransız müze uzmanı Varin de Hugues tarafından 1971 yılında ifade edilmiştir. “Devamlı müze, yerel, doğal, bölgesel, havzalar, park alanları, korunmuş doğal çevre, eski saz evler, köy kalıntıları, dikili taşlar eko müze kapsamına girmiştir. Saint Lawrence Vadisi, Cevennes Milli Park, Afrika’da Pigme yerleşim alanı, SopporoAuni Bölgesi, Aborjinlerin yaşam alanı, Türkiye’de Mudurnu eko müzeler örneklerdir” (M.Erbay, 2011: 217). Davis (2007)’e göre ekomüzeler “belirli yerlerin özel doğasını korumaya yönelik” alanlardır (akt: Onur, 2014: 458). 2004 yılında Avrupa’da kurulan “EkomüzelerBirliği”nin yapmış olduğu tanım daha nettir: “Bir ekomüze, toplulukların sürdürülebilir bir gelişim için miraslarını koruma, yorumlama ve yönetmelerine ilişkin dinamik bir yoldur. Bir ekomüze topluluğun anlaşmasına/sözleşmesine dayanır.” (Onur, 2014: 472).

Davis’e göre, geleneksel müze ile ekomüze arasında ayırt edici farkı şu şekilde formüleştirmiştir:“Geleneksel müze: bina+miras+koleksiyon+uzman personel+halktan ziyaretçiler, Ekomüze: toprak+miras+bellek+halk” (Onur, 2014: 472).

➤ Hizmet Ettikleri Topluma Yönelik Müzeler

Bu müze türü içerisine eğitici, uzmanlaşmış ve genel toplum müzeleri girmektedir(Sezgin ve Karaman, 2009: 17).

➤ Kent Müzeleri

Jones’a göre kentler, ait olduğu ülkenin ve dünyanın tarihini şekillendirir. Kentlerin bugünleri ve gelecekleri vardır. Sanayi ötesi dönemde kendilerini yeniden oluşturur; elbette bir de geçmişi vardır, bundan dolayı da müze olması kaçınılmazdır. Kent müzeleri, Avrupa’da ve gelişmiş ülkelerin birçok yerinde kent hazinelerinin bekçisi haline gelmiştir. Bu müzelerin çoğu 19.yy.a ait büyük binalarda; içerisinde resim, heykel, gümüş gibi eşyalar ile doludur. Bu müzeler, kent tarihinin önemli zamanlarını anlatıp, yakın geçmişi ve şimdiki zamanı anlatmaktan uzak durur (Onur,2014: 358).

Kent müzesi, kentin büyüyen ve değişen dinamiklerine katkı sağlayıp etnik ve kültürel gruplar arasındaki dengeyi oluşturma ile ilgili yükümlülüğü vardır (Onur, 2014: 363).

2.3.4. Koleksiyonlarını Sergiledikleri Mekânlara Göre Müze

Bu gruplamanın sebebi daha çok mekânsal bağlantıdır (Atagök, 1999).

- Açık Hava Müzeleri,
- Anıt Müzeler,
- Müze Evler.

➤ Açık Hava Müzeleri

Açık hava müzesi kavramı içerisinde sit müzeleri, müze köyler, yaşayan tarih müzeleri, dönem odaları sayılmaktadır.

- Sit Müzeleri: 1982’de ICOM “ Arkeolojik Sit Müzeleri” hakkında yayımladığı raporda sit müzesini; “doğal ya da kültürel, taşınabilir ya da taşınmaz varlıkları kendi özgün sitinde koruma, yani yaratıldığı ya da keşfedildiği yerde koruma doğrultusunda tasarlanan ve düzenlenen bir müze” olarak tanımladı. Sit müzesinin iki avantajı vardır; özel bir konuya odaklanması ve öğrenme için uygun psikolojik ortam hazırlamasıdır (Onur, 2014:516).
- Müze Köy: Amerika Birleşik Devletleri’nde son yıllarda “müze-köy” popüler olmaya başlamıştır. “Ortabatıda ve batıda sayısız “hayalet kasaba” 19. yy.ın ortalarındaki öncülerin yaşamını ve Amerikan yerlilerinin yaşamını betimler”.
- Yaşayan Tarih:“Yaşayan tarih” kavramını ilk kez 1940’ta “Birleşik Devletler Ulusal Parklar Servisi” kullandı. Yaşayan tarih müzelerinde, rol oynama, kostümler, kokular ve sesler karakteristik özellikleri taşır.
- Dönem Odaları: Dönem odaları objeleri şimdinin estetiğine göre değil, yansıttığı dönemin zevkine ve tarzına uygun olarak hazırlanır; aydınlatması, mimari özellikleri, mobilyaları, aksesuarları vb. Birleşik Devletler’de sergilenen dönem odaları 1907’de tarihçi G. F. Dow tarafından Salem’deki Essex Enstitüsü için oluşturulmuştu. Dönem odaları ilk kez 1924’te “Metropolitan Müzesi”nde popüler oldu. Daha sonra birçok Amerikan

müzesinde tarihi odalar, bina dışında müzeler ve tarihi köyler bu yöntemi kullanmaya başladılar (Onur, 2014: 517,518).

Açık hava müzeleri olarak ülkemizde Nemrut Dağı (Adıyaman), Bergama (İzmir), Kapadokya (Nevşehir), Truva (Çanakkale), Göreme (Nevşehir), Karatepe (Osmaniye), Boğazköy ve Alacahöyük (Çorum), Bitlis (Ahlat), Sandıklı Hüdaverdi (Afyon),(Sezgin ve Karaman, 2009:18), Arslantepe Höyüğü (Malatya) sayılabilir.

➤ Anıt Müzeler

Tarihi ve mimari olarak kıymetli inşaların müzeye dönüştürülmesiyle oluşan alanlardır. Bunlar cami, kilise, kale, sur, anıt, tapınak gibi inşalardır. Ülkemizde anıt müze kapsamına giren müzelere örnek verecek olursak; Dolmabahçe Sarayı, Beylerbeyi Sarayı, Ayasofya Cami, Anıtkabir, Çanakkale Şehitler Anıtı'dır (Sezgin ve Karaman, 2009: 18).

➤ Müze Evler

Evlerin tarihi olarak değerlendirilmesi düşüncesi 19.yy.ın başında, aynı yüzyılın sonuna doğru ise koruma düşüncesi ortaya çıkmıştır.

S. Butcher- Youngmans (1993) tarihi evleri ilk kez bir sınıflama yaparak üç büyük kategoride toplamıştır:

- Belgesel Tarihi Ev Müzeleri; özgün nesnelere içeren mümkünse özgün düzen içinde ortamlar tarihi ya da kültürel değeri olan bir kişinin ya da yerin yaşamını anlatan müzelerdir.
- Temsil Edici Tarihi Ev Müzeleri; bir üslubu, bir çağı ya da bir yaşam tarzını belgeleyen müzelerdir. Bu ortamlarda yerleştirmeler özgün olmayan eşyaları kullanarak yeniden yapılabilir; bu eşyalar eve ait olmayan, dışarıdan alınmış parçalar ya da orijinalerin kopyaları olabilir.
- Estetik Tarihi Ev Müzeleri; evin kendisiyle, tarihiyle ya da sakinleriyle ilgisi olmayan özel koleksiyonların sergilendiği yerlerdir.(akt:Onur, 2014: 521)

İkinci sınıflamayı ise R.Paoni ve O. Selvafolta tarafından 1997'de yapılmıştır. Bu yazarlar bir müze ev tanımı yerine birçok alt kategoriye şu şekilde ayırmışlardır; "kraliyet sarayları, önemli kişilere adanmış evler, sanatçıların yarattığı evler, bir üsluba ya da çağa özgü evler, koleksiyoncuların evleri, içeriği için düzenlenmiş tarihi evler,

aile evleri, özel koleksiyoncuların evleri, içeriği için düzenlenmiş tarihi evler, aile evleri, özel bir sosyokültürel kimliği olan evler.” (akt:Onur,2014:521-522).

Türkiye’de Birgi Çakırağa Konağı, Yozgat Nizamoğlu Konağı, Eskişehir Osmanlı Evi, Amasya Hazeranlar Konağı (Sezgin ve Karaman, 2009: 18), Malatya Beşkonaklar vb. evler ve konaklar müze evlerdendir.

2.3.5. İşlevlerine Göre Farklı Müzeler

- Tek kişilik veya Bir Nesneyi Konu Alan Müzeler,
- Atatürk (Müze) Evleri,
- Devrim Müzeleri,
- Sanal Müzeler.

➤ Tek Kişilik veya Bir Nesneyi Konu Alan Müzeler

Bir tek nesneyi ve o nesnenin özelliklerini kapsayan müzeler olarak ifade edilir. Bir tek nesneyi konu alan müze türüne Bursa Orman Müzesi örnek olarak verilebilir (Sezgin ve Karaman, 2009: 18).

➤ Atatürk (Müze) Evleri

Atatürk Müzeleri “Atatürk Evleri” olarak da ifade edilmektedir. Atatürk Müzeleri, Atatürk’ün yaşamı boyunca oturduğu, ikamet ettiği, savaş zamanlarında “karargâh” olarak kullandığı, yurtiçi gezilerinde konuk olduğu, toplantı yaptığı, dinlendiği, çalışma yaptığı evler, köşkler, saraylar ve resmi inşalardır (Sezgin ve Karaman, 2009: 18). Selanik’te Atatürk Evi, İstanbul, Çankaya, İzmir, Bursa, Erzurum, Sivas, Diyarbakır, Kayseri, Konya, Trabzon, Samsun, Malatya, Ankara Orman Çiftliğinde Atatürk Evi gibi Atatürk Evleri’ne örnek verilebilir; diğer büyük illerde de Atatürk Evleri bulunmaktadır.

➤ Devrim Müzeleri

Devrim müzelerinin içeriği diğer müzelerden çok farklıdır. Diğer müzeler objektif sunum yaparken, devrim müzeleri subjektiftir. Devrim müzelerinde maket, fotoğraf agrandismanı, fotomontaj, gazete koleksiyonları, grafikler, afişler, rölyef, müzik, film gibi objeler kullanılır. Müzeyi gezenlere, olaylar canlı bir şekilde

kahramanların mankenleri, binaların maketleri ile gösterilir. Devrim müzelerinin en önemlileri İtalya ile Rusya'dadır.

Devrim müzesinde amaç:

- Devrimi telkin etmek,
- Devrimin amacını devam ettirmek,
- Devrim fedakârlıklarını anlatmak,
- Ulusal heyecanı coşturmaktır (Şapolyo, 1936:107-108).

➤ Sanal Müzeler

Sanal Müze, değişik medya imkânlarından faydalanılarak hazırlanmış, bilgileri barındıran, ziyaretçi ile iletişimin kesintisiz olması ve çeşitli erişim şekillerini karşılamak için bilinen iletişim metotlarının ötesine geçen, dünya çapında erişimini kolaylıkla sağlayan fiziksel anlamda bir mekâna ihtiyaç duymayan müzelerdir (Çolak, 2006: 292).

Ülkemizde de son yıllarda sanal müze siteleri kurulmuş ve bunların her geçen gün sayısı artmaktadır. Örnek verilecek olursa 1990'da Topkapı Sarayı'ndaki bazı koleksiyonların CD ortamına aktarılmasıyla oluşturulan "Topkapı Saray Müzesi" Türkiye'de sanal müzeciliğin ilk örneklerindedir (Eczacıbaşı Sanal Müzesi, Kuşadası Sanal Müzesi, Vehbi Koç Vakfı Sadberk Hanım Müzesi, Selçuk-Efes Müzesi, Ankara Resim- Heykel Müzesi (Sezgin ve Karaman,2009: 19).

2.3.6. Diğer Müzeler

- Çocuk Müzesi (Sezgin ve Karaman, 2009, s.13),
- Kadın Müzeleri (Onur, 2014:239),
- Göç Müzesi (Onur, 2014:421).

➤ Çocuk Müzesi

Milletlerarası Müzeler Komitesi'nin (ICOM) belirlediği müze çeşitlerinden biri olan çocuk müzeleri 20.yy.ın müzecilik alanındaki en büyük gelişmelerinden biri olarak kabul edilmektedir. Geleneksel müzeciliğin koleksiyon oluşturma, koruma, belgeleme, sergileme ve eğitim amaçlarıyla aynı olmasının yanı sıra; çocuk gelişimini temel alan, onların yakın ve uzak çevresini öğrenmesini sağlayan bilgi ve materyalleri araştıran, bu materyalleri inceleyip depolayan sadece çocukların değil gençlerin ve yetişkinlerin de

dâhil edildiği eğitim amaçlı etkinlikler oluşturan, kar amaçlı olmayan bağımsız ve devamlılığı olan kuruluşlardır (Çocuk Müzeler Birliği [ACM], 2008 akt: Karadeniz, 2010: 23).

Cleaver (1998), John Dewey, Maria Montessori ve J. Piaget'nin kuramlarından “yaparak öğrenme”, “öğrenmede kişisel deneyim” gibi fikirlerin çocuk müzelerinin ana ilkesini oluşturduğunu ifade etmektedir (akt: Zilcioğlu, 2008, 14).

Çocuk müzeleri, farklı öğrenme şekillerine ve zekâ türlerine sahip çocuklarda merakı ve öğrenmeyi uyaran mekânlardır. Çocuk müzeleri okul müfredatını zenginleştirerek, yeni ilgi alanların oluşmasını sağlamaktadır (Onur, 2012: 349). Çocuk müzeleri çocukların aileleriyle birlikte öğrenip oynayacağı, çocuk gelişimine saygılı zengin fiziksel mekânlardır (Onur, 2012: 358). Çocuk müzelerinin en önemli özelliği dokunmaya ve uygulamaya izin verilen etkinlikler tasarlamasıdır. Çocuk müzelerinde “Lütfen Dokunun” ya da “ Bu müzede nesnelere dokunmamak yasaktır” şeklinde ifadeler bulunur (Karadeniz, 2010: 26).

➤ Kadın Müzeleri

Kadın müzeleri, genellikle kadınlığın tarihini ya da önemli bir kadın için kurulan müzelerdir. Her iki kategoriye giren kadın müzelerine örnekler şu şekildedir:

-Kadın Pilotlar Müzesi: “ABD’de Oklahama City’de kurulan müzede pilot lisansına sahip ilk kadın HarrietQuimby, ilk Afrikalı-Amerikalı kadın pilot BessieColeman, sıcak hava balonundan paraşütle atlayan ilk kadın TinyBroadwick, oturduğu evde ilk çift kanatlı uçağını yapan BassicaRaiche, ilk Alman kadın havacı MelliBeese, uzay programında çalışan SallyRide gibi kadınlar hakkında sergiler (kadın pilotların kişisel eşyaları vb) vardır.

- Vietnamlı Kadınlar Müzesi: Hanoi’deki müze 1987’de Vietnam’daki Kadınlar Birliği tarafından kurulmuştur. Müze, Vietnam kültürünün çeşitliliğini (54 etnik grup) ve kadınların ulusun gelişmesine, kültüre ve topluma katkılarını anlatmaktadır. Müze aynı zamanda eşitliği, barışı ve gelişimi desteklemek amacıyla başka uluslardan kadınlarla işbirliği yapmaktadır. Müzenin sürekli sergilerinde üç tema işlenmektedir: Ailede kadınlar, tarihte kadınlar, modada kadınlar. Müzenin koleksiyonu Vietnamlı kadınların toplum içindeki yaşamını ve rollerini yansıtan tarihsel ve çağdaş nesnelere içermektedir.” (Onur, 2014:239).

Uluslararası Kadın Müzesi (IMOW), San Fransisco’da tüm dünya kadınlarının yaşamını geliştiren etkinliklerde bulunan çevrimiçi müze olma özelliğini taşımaktadır. Bu müzenin amaçları; kadınların geçmiş, bugün ve gelecek ile ilgili oluşturdukları

değerleri şereflendiren; kadınların sesini duyurarak topluma tam anlamıyla katılmasını sağlamaktadır. IMOW, 21.yy.ın müzesi olarak kendisini tanıtır ve “duvarsız müze” olarak bilinir. 1985’te “Kadın Mirası Müzesi” ismi ile kurulmuş, 1997’de Elizabeth Colton tarafından “Uluslar arası Kadın Müzesi” olarak dönüştürülmüştür (Onur, 2014: 239-240).

Türkiye’de İstanbul, İzmir ve Antalya’da kadın müzeleri açılmıştır. Ankara Polatlı yakınlarında Türk Kadını Müzesi kurulmuştur.

➤ Göç Müzesi

Günümüzde insanlar kalıcı ya da geçici olarak çeşitli sebeplerden dolayı göç etmektedirler. Göç; tarih, sosyoloji, antropoloji, etnografya gibi bilimlerden ayrı ayrı ya da disiplinlerarası olarak ele alınmaktadır. Whitehead, Eckersley ve Mason’a (2012: 76) göre, göç müzelerinde yere bağlı kimlik, küreselleşme, kültür sorunları, hafıza, ülkelerin siyasi, ekonomik ve kültürel durumları gibi konular ele alınmaktadır (akt: Karadeniz, 2018: 158).

Almanya’da 1917’de *Alman Müzeler Birliği*, 1989’da Danimarka’da *Avrupa Göç Enstitüleri Birliği* kurulmuştur. UNESCO 2006’da *Uluslararası Göç Müzeleri Ağı*’nı kurmuş ve böylece göç konusunu ele alan müzeleri tek çatı altında toplamıştır. Bu birliğe bağlı müzeler göçmenlerle ilgili ön yargıyı yıkmak için göçmenlerin hikâyelerini ele alıp değerlendirerek yeniden yorumlamaktadır (Lambkin, 2009: 52’den akt: Karadeniz, 2018:162-163). Birliğe bağlı önemli müzeler şunlardır: *Paris Ulusal Göç Müzesi*, *Slovenya Göç Müzesi* ve *Norveç Dış Göç Müzesi*’dir (Karadeniz, 2018: 163). Ülkemizde de Bursa’da Göç Müzesi bulunmaktadır.

2.4. Müzelerin İşlevleri

Müzelerin ortak amacı; toplama, koruma, belgeleme, sergileme ve eğitim olmak üzere 5 maddede sıralanabilir (Mercin, 2002: 44).

Müzelerin bu işlevleri dışında ayrıca bir iletişim sistemi olma işlevi de bulunmaktadır.“Müzenin temel bir işlevi olarak iletişim; ziyaretçileri müzeye çeken(reklam ve pazarlama), onların gereksinimlerini keşfeden (araştırma ve değerlendirme) ve entelektüel gereksinimlerini gideren (eğitim ve eğlenme) etkinlikleri içerir” (Hooper- Greenhill’ den akt. Onur,2003: 9).

2.4.1. Müzelerin Toplama İşlevi

Müzelerin eserlerini bir çatı altında toplaması, onların zaman ve mekânda dağılık objeleri kolaylıkla takip edebilmesini sağlamaktadır. Müzeler toplama işlevlerini, satın alma, kazılar sonucu elde etme, bağış yapma (hibe) ve değiş- tokuş yoluyla yapmaktadır (Abacı,1996: 11). Müzelerin topladığı eserler, müzenin imajına, amacına, sınıflandırmasına uygun olmalıdır. Müzeler toplama işlevini yerine getirirken, bulunduğu toplumun duygu, düşünce ve kültürel geçmişine uygun koleksiyonlar olmasına özen göstermelidir (Demir: 2001:6).

2.4.2. Müzelerin Koruma İşlevi

Müze koleksiyonundaki eserlerin sergileme ya da depolama sırasında yaşamsal süreçlerini uzatmak için alınan önlemler, koruma işlevini oluşturmaktadır (akt: Demir, 2001:6). Müzeler geçmiş değerlerle ilgili kültürel ve sanatsal birikimi en iyi şekilde koruma sorumluluğunu üstlenmektedir (Demir:2001:7).

2.4.3. Müzelerin Belgeleme İşlevi

Müzelerde yapıtlar çeşitli bölümlerde sistematik bir şekilde sınıflandırılır, aslında arşivlenir. Müzeye gelen her yapıtın bilgisi demirbaşa geçer ve müzede sergilenecek mi ya da depoda saklanacak mı ona göre envanter numarası verilerek belge sınıflandırması yapılır (Rona, 1999: 126).

2.4.4. Müzelerin Sergileme İşlevi

Sergilemenin asıl unsurları eserlerdir. Her eserin kendine özgü bir duruşu vardır. Eserler müzelerde gruplandırılarak şu başlıklar altında sınıflandırılabilir:

- Kronolojiye Göre,
- Malzemeye Göre,
- Koleksiyon Özelliklerine Göre,
- Bulunduğu Bölgeye Göre,
- Kullanım Alanına Göre,
- Dönemlerine Göre,
- Üsluba Göre,
- Şahsa Göre Sınıflama (M. Erbay, 2011: 116-117-118).

2.4.5. Müzelerin Eğitim İşlevi

Müzeler, kuruldukları ilk dönemlerden itibaren kütüphane ve laboratuvar olarak kullanılmasının yanı sıra bir öğrenme ortamı olarak da kullanılmıştır. (Tezcan Akmehmet, 2012: 195). Müzeler gösterip sergileme alanlarıdır, zengin ve şaşırtıcı olabilmektedir; bu nedenle öğrenme potansiyel olarak gerçekleşebilmektedir (Onur, 2012: 189).

2.4.6. Müzelerin İletişim İşlevi

Müzeler bireylerin toplumsallaşmasında rol oynayan radyo, televizyon gibi bir kitle iletişim aracıdır (akt. Uralman, 2012:247). “Müzelerin iletişim işlevi; ziyaretçi araştırmaları, ziyaretçi geliştirme, eğitim etkinlikleri, pazar araştırmaları, dinlendirici-eglendirici aktiviteler, bilgi iletimi, sergiler gibi müzede gerçekleşmekte olan ve gerçekleştirilebilecek tüm çalışmaları içine alan kapsamlı bir işlevdir”(Hooper-Greenhill’den akt. Uralman, 2012: 253).

2.5. Müze ve Eğitim

18.yüzyılda, Caspar F. Neickel tarafından yazılan 1727 tarihli “Museographia” adlı eserde müzenin ilk kez önemli bir eğitim aracı olarak tanımlandığı belirtilmektedir (Tezcan Akmehmet, Ödekan, 2006: 49).Modern müzeciliğin, 19. yüzyılın ortalarında kurumsallaşmaya başlaması ve 20. yüzyılın ortalarından sonuna doğru da gelişmesi sonucu, müzelerin birer eğitim kurumları olarak değerlendirilmeye başladıkları görülmektedir (Alpagut, 2008: 117). Eğitim alanındaki yeni düşünceler ve gelişmeler sonucunda, Comenius, J. Dewey gibi eğitim kuramcılarının öğrenmede öğrenenin nesnelere etkileşimi yoluyla aktif katılımının ve deneyimin önemini vurgulaması müzelerin eğitimdeki önemini arttırmıştır. 20. yüzyıl başlarında geleneksel eğitime dayanan esasiciliğin yerini ilerlemeci eğitim felsefesinin almaya başlamasıyla okullar müzelerde eğitime daha fazla önem vermişlerdir. Müzeler de bu dönemde okullara hizmet veren eğitim bölümleri kurmaya başlamışlardır. 1901-1914 yılları arasında İngiltere’de Leeds Müzesi’nde okullar için bir birim oluşturulmuştur (Carter, 1980’den akt. Tezcan Akmehmet ve Ödekan, 2006: 52). Kültürel varlıkların korunması bilimsel açıdan ele alınarak müzelerin geçmişi kanıtlayan alanlar olması, toplumun kendi kültürünü öğrenmesini sağlamak amacıyla müzeler giderek eğitim merkezi olmaya doğru yönelmiştir (Atagök, 1999: 191).

“Günümüzde müzeler yaygın birer eğitim kurumu olarak halkı eğitmeyi, kültür ve bilimi topluma aktarmayı hedefleyerek, iletişim ve halkla ilişkileri başlıca yöntemler olarak kullanmaya yönelmiştir.” (Atagök, 1999:131). Müzeler, çocukların hayal güçlerinin, estetik duygularının, yaratıcı düşüncelerinin gelişmesini sağlamaktadır. Eserlere bakmak, dokunmak, eserler arasında karşılaştırma yapmak bilinenenden bilinmeyene doğru ilerlemek gibi birçok farklı yöntem ile zihinsel aktivitelerin üst düzeyde gerçekleşmesini sağlamaktadır. Müzede eserler ve çeşitli faaliyetler ile daha kolay öğrenme gerçekleşmektedir (Hein, 1998: 151’den akt. Alpagut, 2009:371).

2.5.1. Müze Eğitimi

Müzeler aktif öğrenmenin en iyi gerçekleştiği ortamlardan biridir. Aktif öğrenmenin ise yapılandırmacı yaklaşımı işaret ettiği söylenebilir. Bu bağlamda müze eğitimi alanında yapılandırmacı kuramı en fazla dile getiren düşünür George E. Hein’dir. “Hein (2001), yapılandırmacılığın bir öğrenme kuramı değil aslında bir eğitim kuramı olduğunu, sadece insanların nasıl öğrendiğini değil aynı zamanda ne öğrendiğini de açıkladığını vurgulamaktadır.” (akt. Onur, 2012: 170). Hein, ziyaretçilerin müzeye eğitim amaçlı değil yaşantı için geldiklerini söylemektedir. Kişisel anlam oluşturmanın sonucu olarak öğrenciler müzede son derece farklı deneyimler kazanır.

Yapılandırmacı yaklaşıma göre, tüm öğrenmelere belirli şekilde anlam vermenin yanında tüm anlam vermeler de aynı zamanda öğrenmedir. Deneyimler bize öğrenme ve anlam kurma yetisi kazandırır (Onur, 2012: 174).

Erdoğan’a göre “Müzelerin amacı olarak akla gelen en önemli konu eğitimidir. Ancak eğitim amacı koleksiyon için tek amaç olamaz. Her yeniliği yakalayacak düzeyde olmasına dikkat edilmeli, müzelerin geleceğe yol gösterici olduğu unutulmamalıdır” (Erdoğan,2003: 4).

Müzeler tarihin bir deposu, hazinesi olmaktan öte; merak, araştırma ve dolayısıyla yeni buluşların temelini oluşturması bakımından toplumun canlı öğretim aracı, hazır laboratuvarlarıdır. Bu amaca hizmet etmesi için, bireylerin bu bilinçte olması gerekmektedir. Müzeler, öğretici amaçlı kuruluşlardır (Tırpan, 1982: 20).

Örgün eğitimde yer alan bireylerin müzelerden yararlanarak eğitilmeleri, onlara kendi kültürlerini anlayabilme ve gelecek kuşaklara aktarabilme konusunda deneyim kazandırmaktadır. Yaygın eğitimde yer alan bireyler açısından ise, kendi kültürlerini

algılamasının yanı sıra başka uygarlıkların kültürlerini anlama konusunda da önemli kazanımları kazandırmaktadır (Mercin, 2015:152-153) .

Müze eğitimi, temel eğitimde ve yaşam boyu eğitim sürecinde, yaşantılara dayalı, çok yönlü öğrenme ve yaşam alanları oluşturarak müzelerin etkin kullanımını sağlamaktadır. Batıda birçok ülke çocuklara ve yetişkinlere programlı olarak bilim, kültür ve sanat kursları düzenlemektedir (Buyurgan ve Mercin, 2005: 96)

Tarihi çevreye yapılan eğitim gezilerinin; öğrencilerin gözlem, değerlendirme, sınıflama becerilerini, kavramlar bilgisi düzeyini geliştirdiği, görsel kanıt değerlendirmeyi kolaylaştırdığı, değişimi ve sürekliliği algılamaya yardımcı olduğu ve tarihi çevreyle empati kurabilme gibi kazanımlar sağladığı görülmüştür (Safran ve Ata, 1998: 91).

Müzelere en iyi ziyaretler çoğunlukla üç aşamadan oluşmaktadır: Ön hazırlık, müze ziyareti, izleme çalışması. Ön hazırlık okul içinde veya dışında gerçekleştirilebilmekte ve öğrencilerin hazırlanması için süreçtir. Müze veya galeri ziyaretleri güdüleyici, uyarıcı, fiziksel deneyim ve kalıcı öğrenme sağlamaktadır. Sınıfa dönüldüğü zaman bu deneyim hatırlanarak tartışılmalı, değerlendirilmeli ve sorulara cevaplar aranmalıdır. Böyle bir çalışma yapılmazsa eğer kazanılan bilgilerin çoğunun kaybedilebileceği bilinmektedir (Hooper-Greenhill, 1999:140).

Tezcan Akmehtmet (2012: 198-199), müzelerde yapılan eğitim etkinliklerini okul grupları için şu şekilde özetlemiştir:

- Müzelerde öğrencilere birincil kaynaklarla araştırma yapma ve çalışma imkânı sağlanır. Birincil kaynakla çalışmanın önemini, Johann Heinrich Pestalozzi, Friedrich Froebel, John Dewey ve Maria Montessori, Jerome Bruner gibi çağdaş eğitim kuramcılar belirtmiştir.
- Müfredatta belirtilen kavram ve kazanımlar, müzelerdeki nesnelere ilişkilendirilerek desteklenir. Somut işlemler dönemini kapsayan çocuklara nesnelere somut deneyimler yaşatmak, çocukların daha iyi kavramasını sağlamaktadır.
- Öğrenmenin daha iyi gerçekleşmesi için motivasyonu en iyi şekilde sağlar. Yeni ortam, yeni insanlarla tanışmak, farklı yerlerden bilgi toplamak, öğrenmek, gerçek unsurlarla karşılaşmak, öğrencilerde çok iyi uyarıcı olmaktadır.
- Müze öğrenciler için eğlenceli bir ortam sunar.

- Müzede öğrenciler aktif katılımında bulunarak çeşitli duyu organlarını kullanarak araştırma yapar ve yaşayarak öğrenirler.
- Müzeler zihinsel faaliyetleri harekete geçiren nesnelere ve atmosferiyle gözlem, tartışma, ifade etme, tahmin etme, hipotez, analiz, sentez, karşılaştırma, sınıflama, empati vb. yetilerinin gelişmesinde rol oynar.
- Öğretmenler öğrencilerini daha iyi tanıma olanağı elde eder. Okulda pasif, öğrenme gücünü çeken öğrenci aktif olup daha etkin bir öğrenme ortamıyla yeteneğini gösterir.

Müze temelli öğrenme; geçmiş, bugün ve geleceği ele alır. Öğrenciler şimdiki zamanda yeni yaşantıları irdelerken var olan bilgi ve becerilerini kullanmak zorundadırlar. Müzede yapılan etkinlikler öğrenme için en uygun ve inandırıcı tekniklerdir. Müze temelli öğrenme dolaylı ve bilinçsiz şekilde, örtülü bir öğrenme sağlar. Hooper-Greenhill'e göre müzede öğrenmeyi; “ kalıcı, somutlaştırıcı, bütüncü ve haz verici olarak betimleyebiliriz; bunlar hep birlikte öğrencilerin açık zihinli ve alıcı bir görünüm kazanmalarına yol açarlar. Müzeler ‘öğrenmeye hazır olma’ koşulunu sağlarlar (akt. Onur, 2012: 193-194).”

Ambrose ve Paine, önemli öğrenme kuramlarının müzelerde uygulanmasını şu şekilde ifade etmektedirler:

- Davranışçı yaklaşım davranışın büyük ölçüde uygulamadan ve deneyimden öğrenildiğini kabul eder. Bu yaklaşım müzelerde serginin bir uyarıcı olarak işlev görmesi ve ziyaretçilerin dikkatini nasıl çektiğinin incelenmesi yoluyla uygulanmaktadır.
- Bilişsel-gelişimsel yaklaşım çocuğun dünyayı yalnızca onun üzerinde eylemde bulunarak anladığına inanır; öğrenme öğrenci ile çevre arasında aktif bir alışveriştir. Bu yaklaşım müzelerde, özellikle bilim müzelerinde pek çok etkileşimli serginin temelini oluşturmuştur.
- Keşifçi öğrenme yaklaşımı çocukların dünyayı tasarladığı üç yol önerir: *Enaktif* (tasarımlama eylemler aracılığıyla oluşur); *ikonik*(tasarımlama bir kişinin deneyimlediği şeylerin zihinsel bir resmini oluşturmasını içerir); *sembolik* (tasarımlama semboller aracılığıyla oluşur). Pek çok bilim müzesi sergilerini keşifçi öğrenme temelinde yaratma çabasıdadır.
- Çoklu zekâ kuramı bütün insanların öğrenmek için dokuz ya da daha fazla değişik zeka türünü kullandığına inanır (dilsel, müzikal, mantıksal-matematiksel, görsel-uzamsal, dokunsal-fiziksel, kişilerarası, kişi-içi, sezgisel, yaratıcı). Bu kuram müzeleri bu zekâların olabildiğince çoğunu, olabildiğince farklı teknikleri kullanmaya teşvik etmektedir.
- Toplumsal biliş yaklaşımı çocuklara ne ve nasıl düşüneceklerini toplumun öğrettiğini kabul eder. Çocuklar sorunlarını başkalarıyla, özellikle yetişkinlerle çözmeyi

öğrenirler; okullar ve müzeler ‘düşünmeyi değiştirmek’ için özellikle tasarımlanmış toplumsal bir düzen olarak görülebilir.

- Yapılandırmacı yaklaşım öğrencilerin bilgiyi kendileri için bireysel olarak ya da başkalarıyla birlikte anlamlar yaratarak yapılandıklarını kabul eder. Bu yaklaşım müzelerde çok etkili olmuş; insanların çevreleriyle etkileşime girmelerine ve kendi dünyalarını kurmalarına olanak sağlamıştır (akt: Onur, 2012:218-219).

Müze eğitimi sayesinde ziyaretçiler bilgi, kültür ve sanat kazanımını müzelerde etkin bir şekilde edinmektedir. Böylelikle müzede nesnelere karşılaşan birey, nesnenin tarihsel, sanatsal ve işlevsel bilgisini kazanarak, değerlendirme ve koruma bilincine ulaşmaktadır.

Ülkemizde maalesef temel eğitim dönemindeki çocuklar için müze gezisi, Müzecilik Haftası’nda öğretmenlerin gözetiminde el ele tutuşmuş çocuklar sıra ile eserlerin önünden geçtikleri bir yer olmaktan ileri gidememektedir. Aslında çağdaş eğitime göre müze, çocukların serbestçe dolaştığı, müze eğitim programıyla hareket edilerek yaparak yaşayarak öğrenecekleri, deneyim kazanacakları bir yer olmalıdır (Yavuzoğlu-Atasoy, 1999:149).

2.5.2. Müze Eğitiminde Kullanılan Öğretim Yöntem ve Teknikler

Müzelere yapılan geziler, artık öğretmenler ve öğrenciler için “bak, gör ve geç git” olmaktan öteye gitmiştir (Kabapınar, 2014).

Müze gezilerinin, müze eğitim programı doğrultusunda, eğitmen veya rehber ile birlikte düzenlenmesi verimli olur. Çünkü rastgele yapılan müze gezisi, “müze deneyimi ve bilinci kazandırmayan” sıradan bir etkinlik haline gelir. Ayrıca nesnenin bulunduğu yer, tarihi, sanatsal özelliklerinin öğrenilmesi çocuklara ve gençlere derslerde öğrendikleri bilgiye ek olarak yeniden zihinlerinde canlandırılmasını sağlar (Yavuzoğlu-Atasoy,1999: 150).

Müze gezileri her okul grubunda yapılmaktadır. Katılımcı tur teknikleri, anaokulu ve ilkokul dönemi öğrencileri için oldukça olumlu öğretim yöntemleri içerir. 6-11 yaş arası öğrencilerin hayal güçleri aktiftir; bundan dolayı bu yaş grubu, duyuşsal anlatımlı etkinliklerle, mutlu edici deneyimlerle, rol oynama, hikâye anlatımı, yaratıcı canlandırma, motive ve rehberlik eden yöntemlerle en iyi şekilde öğrenirler. Ergenlik dönemi öğrencileri ise müzede öğrenmede zor olan gruplardır. Genellikle beklenmedik tepkiler verirler. Müze eğitimi bu dönemdeki grupların yaşamlarına ve ilgilerine göre sunulmalıdır. Bir dönem ile bir başka dönem arasında sosyal ve kültürel yapıların

karşılaştırılması ve tartışılması ilgilerini çekebilir. Bu genç bireyler, soyut kavramlarla düşünerek ve fikir-kavram arasında bağlantılar kurarak kabiliyetlerini geliştirirler. Bu gruplarda karşılıklı etkileşime dayalı etkinlikler, rol oynama ve sorgulama gibi etkinlikler düzenlenebilir” (Sternberg,1989:166-167’den akt. Şahan, 2005: 494).

Müze eğitimi kapsamında kullanılabilir araç-gereç ve yöntemleri şu şekilde sıralamak gerekirse: rol kartı hazırlama; seramik çalışması; pastel boya çalışması; kolaj (kes-yap) tekniği; ara-bul ve tarih şeridi çalışması; ara-bul ve ipucu kağıdı; tarih şeridi; dilsiz harita; müzede öykü bulma çalışması; müze broşürü hazırlama çalışması; müze envanter fişi; kostümler ve aksesuarlar; zaman kapsülü çalışması; müze kuralları hakkında beyin fırtınası; keşif tutanağı çalışması; arkeolojik kazı havuzu; takı tasarımı; şehir tanıtım kaynakları; arkeolojik sit alanı haritası (İlhan vd. 2011). Çalışma kâğıtları(work-sheet)yardımıyla yönlendirilen çocuklar nesnelere bulup tanıma, verilen bilgiler aracılığıyla ve sorular yolu ile donanımlı bir şekilde müzeden ayrılmış olurlar (Yavuzoğlu-Atasoy, 1999:149). Ayrıca drama ve rol oynama, öğrenme sürecinde etkin olarak programlara alınan bir yöntemdir. Drama konusunda yetişmiş müzeciler ve müze eğitimcileri rol oynama, metinli monolog, kısa oyunlarla yarattıkları karakterleri canlandırıp ziyaretçilerle iletişim kurmaktadır. Bu tür oyunların süresi, ziyaretçilerin bütün müzeyi gezeceği düşünülerek 20 ile 30 dakika arasında süre verilmektedir (Kuruoğlu, 2002:278). Yaratıcı dramın hazırlık ve ısınma oyunları yürüme çalışmaları, dikkat çalışmaları, oyunlar (meyve sepeti, müze sepeti, hareketi kim başlattı, şoför ve arabası, ayna çalışması, heykel olma alıştırmalarıdır. Yaratıcı dramada kullanılan teknikler ise doğaçlama, rol oynama, grupla rol oynama, rol kartları, donuk imge, fotoğraf anı, ritüeller -sermoni, mektuplar, günlükler, mesajlar, gazeteler, sözsüz-sessiz canlandırma (pantomim), kostüm kullanma, harita-şema yapma, ağır çekim (slow-motion) olarak sıralanmaktadır (İlhan vd. 2011).

2.5.3. Müze Eğitiminin Türkiye’deki Gelişim Süreci

Müzelerin eğitim aracı olarak kullanılmaya başlaması II. Meşrutiyet dönemine gelmektedir. Satı Bey, Muallim Cevdet, İsmail Hakkı gibi eğitimcilerin görüşleri doğrultusunda önem kazandığı görülmektedir (Ata,2002).1868’de İstanbul Galatasaray Lisesi’nde okul müzesi kurulduğu bilinmektedir. Bu girişim müzecilik alanında önemli bir adım olarak değerlendirilmektedir. Cumhuriyet Dönemi’ne baktığımızda Atatürk’ün Türk Tarih Kurumu ve Dil Tarih Coğrafya Fakültesi’nin kurulmasıyla birlikte

tarihimize verilmesi gereken önem müze düşüncesinin gelişmesini sağlamıştır. Cumhuriyet Dönemi müzecilik denildiğinde akla ilk gelen isim Remzi Oğuz Arık'tır. Halkevlerinde kurulan müze kolunun çalışmalarına büyük katkılar sunmuştur. 1930'da Bursa'da bir ilkokulda ve bir lisede birer okul müzesi açıldı. 1958'de öğretmenler için müze el kitabı çıkarıldı (Erdoğan, 2003).

ICOM'un 1958 yılında yaptığı toplantılarda müzede eğitim konusu ile ilgili olarak Türkiye'de en önemli müzelerin kendilerine ait bir eğitim servisini oluşturma imkânı aramaları gerektiği, öğretim kurumlarıyla sıkı bir işbirliği halinde bulunmaları ve pedagoji usullerine uymalarının zorunluluğuna dikkat çekmişlerdir (Buyurgan ve Mercin, 2005: 98).

1980'li yıllardan itibaren müzelerde ilk eğitim çalışmaları, çocuklara yönelik olarak başlamıştır. 1980'lerde MSÜ İstanbul Resim ve Heykel Müzesi'nde Resim ve Heykel Müzeleri Derneği tarafından resim çalışmaları ve sanat eğitimi, 1990'larda Ihlamur Kasrı'nda çocukların sanatsal eğitimini amaçlayan çalışmalar ilk programlardandır. Türkiye'de müze eğitim programlarında asıl gelişme, 1990'lardan sonra yaşanmıştır (Tezcan Akmehtem, 2013, s.146).

Üniversitelerde "Müze Eğitimi", 1989'da Yıldız Teknik Üniversitesi'nde Müzecilik Yüksek Lisans Programı açılarak müzeciliği desteklemek, geliştirmek çağdaş müzecilik anlayışını yaygınlaştırmak hedeflenmiştir. Ankara Üniversitesi'nde 1997 yılında açılan Müze Eğitimi Anabilim Dalı tezli ve tezsiz yüksek lisans programında disiplinlerarası yaklaşımla müze eğitimi dersleri verilmeye başlanmıştır. Böylelikle müzelerde eğitim işlevini yerine getirecek elemanlar yetiştirilerek müzelerin bir eğitim kurumu olarak aktif hale getirilmesi düşünülmüştür. AÜ Müze Eğitimi Anabilim Dalı'nda 10 yüksek lisans tezi ve 15 tezsiz yüksek lisans projesi tamamlanmıştır. Koç Üniversitesi, Başkent Üniversitesi, İstanbul Bilgi Üniversitesi, Yeditepe Üniversitesi'nde de müzebilim ve müze eğitimi kapsamında lisans ve lisansüstü düzeyde programlar devam etmektedir. Müzecilik ve müze eğitimi alanında günden güne lisansüstü çalışmaların artması ve çeşitlenmesi, alana verilen önemi göstermektedir (Okvuran, 2012: 174).

Okul müfredatlarında "müze ile eğitim" giderek önemsenmektedir. "Öğretim programında ele alınan "Müze ile Eğitim" başlığı ile sadece müzeler kastedilmeyip kavram içinde tabiat ve kültür varlıklarını kapsayan mekânlar da anlaşılmalıdır" şeklinde konuya ilişkin açıklık getirilmiştir. "Tabiat Varlığı ve Kültür Varlığı" kavramları ise

Kültür ve Tabiat Varlıklarını Koruma Kanunu'nun 3. maddesinde tanımı yapılmıştır.. Bu tanıma göre tabiat varlığı; *jeolojik devirlerle, tarih öncesi ve tarihî devirlere ait olup ender bulunmaları veya özellikleri ve güzellikleri bakımından korunması gerekli, yer üstünde, yeraltında veya su altında bulunan değerlerdir.* Örnek, Levent Vadisi (Malatya). Kültür varlığı; *tarih öncesi ve tarihî devirlere ait bilim, kültür, din ve güzel sanatlarla ilgili bulunan yer üstünde, yeraltında veya su altındaki bütün taşınır ve taşınmaz varlıklardır.* Örnek, Arslantepe Höyüğü (Malatya), Nemrut Dağı (Adıyaman).”(TTKB,2008). Okulların ve öğretmenlerin böyleyere müze gezisi düzenlemesi öğrenciler açısından son derece faydalı olacağı ifade edilebilir.

TTKB'nin; “İlköğretim 1-8. Sınıflar Türkçe, Matematik, Sosyal Bilgiler, Hayat Bilgisi ile Fen ve Teknoloji Dersi Öğretim Programlarında Müze ile Eğitim” adlı çalışmasında: “Müze ziyaretleri sırasında uyulması gereken kurallar, öğretmen ve öğrencilerin yapması gerekenler “Gezi Öncesi”, “Gezi Sırasında” ve “Gezi Sonrası” başlıkları altında yer verilmektedir. Müzelerde uygulanacak eğitsel faaliyetler de belirtilmektedir” (TTKB, 2008: 2-3).

2.6. Sosyal Bilgiler Eğitiminde Müze Eğitiminin Yeri ve Önemi

Sosyal Bilgiler programını hazırlayan komisyonun yaptığı tanıma göre (2008),

“Sosyal Bilgiler, bireyin toplumsal varoluşunu gerçekleştirebilmesine yardımcı olması amacıyla; tarih, coğrafya, ekonomi, sosyoloji, antropoloji, psikoloji, felsefe, siyaset bilimi ve hukuk gibi sosyal bilimleri ve vatandaşlık bilgileri konularını yansıtan; öğrenme alanlarının bir ünite ya da tema altında birleşmesini içeren; insanın sosyal ve fiziki çevresiyle etkileşiminin geçmiş, bugün ve gelecek bağlamında incelendiği; toplu öğretim anlayışından hareketle oluşturulmuş bir ilköğretim dersi” (MEB,2008).

2005 yılından itibaren Türkiye genelinde uygulanan, yapılandırmacı yaklaşımla hazırlanan sosyal bilgiler öğretimi programı etkinlik merkezli, bilgi ve beceriyi eşitleyebilen, öğrencinin kendi yaşantısından yola çıkarak ve bireysel farklılıklarını dikkate alarak çevreyle etkileşim içerisinde olmasını sağlayan yeni bir anlayışı benimsemiştir (Gültekin, 2008).

Meydan ve Akkuş (2014: 404)'a göre sosyal bilgiler dersindeki üniteleri somutlaştırmak için en önemli çalışmalardan biri konuları yaşamla ilişkilendirmek, öğretim sürecinde ise farklı yöntem ve teknikler kullanmaktır. Fen konularında

laboratuvar çalışması yapıldığı gibi, sosyal bilgiler öğretiminde de müzeler ve tarihi mekânlar, tarihi olayların öğretimi açısından ilgili bilgileri ve deneyimleri edinme alanları olduğunu belirtmektedirler.

Ercan (2007:9) müze ziyaretlerinin yapılması gerekliliğini şu şekilde ifade etmektedir:

Çoğu zaman Sosyal Bilgiler dersi anlatılırken tarihi konuların anlaşılması noktasında büyük güçlükler yaşanmaktadır. Öğrencinin dikkati dağılmakta, konuya ilgisi çekilememekte ve ders istenilen amacına ulaşamamaktadır. Görsellikten, ilgi çekicilikten uzak bir anlatımla verilen tarihi olay ve olgular, öğrenci hafızasında kalıcı olmayıp derse olan ilgiyi de azaltmakta ve belli bir süre sonra öğrencilerde derse karşı bir olumsuz tutumlar oluşmasına neden olmaktadır.

Sosyal bilgiler dersi ünitelerinde yer alan kazanımlar, müzelerdeki somut, görsel nesnelere ile daha iyi bir şekilde anlaşılmaktadır (Ata, 2013: 342). Sosyal bilgiler öğretiminde, tabiat ve kültür varlıklarının yer aldığı mekânların ve müzelerin kullanılması, eserlerin ve tarihi unsurların öğrenciler tarafından keşfedilmesini sağlarken, onların “tarihsel duygudaşlık” kurmalarına da yardımcı olmaktadır (Egüz ve Kesten, 2012: 87). Sosyal bilgiler, içerik olarak bireylerin sosyal ve kültürel yaşantılar edinmeleri, birikim yapma ve deneyim sahibi olmaları için en uygun derstir. Çünkü öğrenciler bu derste, hem içinde yaşadıkları toplumun geçmişi ve bugünü hakkında bilgi edinmekte hem de diğer medeniyetler, toplumlar hakkında bilgi edinmektedir. Böylelikle öğrenciler insanoğlunun geçmişten günümüze oluşturduğu zengin ve kültürel yaşamı hakkında bilgi sahibi olmaktadır (Öztürk ve Otluoğlu, 2003: 40). Tarihsel ve kültürel unsurlar açısından ülkemizin oldukça zengin olması müzelerin tarih, iletişim, kültür ve aktif öğrenme ortamı sunmasında etkili bir rolü vardır (İlgaz ve Örtün, 2015:288-289). Bu bağlamda sınıf dışı mekânlar sosyal bilgiler dersi için önemli öğrenme ortamlarını oluşturmaktadır. Sosyal bilgiler dersinde öğrenciye gerçek ortamlarda yaşayarak öğrenme olanağı sunulması bilginin kalıcılığı açısından önemlidir. Bu kapsamda coğrafi ve doğal özelliklerin ele alındığı bir sosyal bilgiler dersinde doğada inceleme yapılması, tarih konuları ile ilgili tarihi mekânların ve müzelerin ziyaret edilmesi bu ders için önemlidir (Altın ve Demirtaş, 2009). Tarihi mekânlar; geçmişin tanığı olarak, gerçek olayları ve kişileri öğrencilere anlatmada yardımcı olur. Tarihi mekânlar geçmiş ve bugün arasında zamansal bağlantı kurarak, geçmişteki olayların meydana gelişini hakkında düşünmelerini, empati yapmalarını sağlar. Tarihi

mekânlar öğrencilerin; gözleme, veri toplama, benzetme, karşılaştırma, analiz ve sentez yapma, delil değerlendirme, hipotez kurma ve çıkarımda bulunma gibi becerilerini geliştirir (Yeşilbursa, 2008:211).

Tuncel ve Dolanbay'ın (2016) oluşturduğu başlıca tarihi mekânları şu şekilde sıralayabiliriz:

- Antik kalıntılar, kaleler
- Mezarlar, türbeler, anıtlar, şehitlikler
- Han, hamam, kervansaraylar
- Külliye, medrese
- Ulusal parklar
- Savaş alanları
- Caddeler
- Fabrikalar
- Tarihi köyler, çiftlikler
- Yalılar, konaklar
- Önemli tarihi şahısların evleri
- Müzeler

Ayrıca sosyal bilgiler öğretmenlerinin sanal müzeleri de kullanması, yerel ya da evrensel müzeyi sınıf ortamında sunması, öğrencilerde sanatsal ve estetiksel beğeniyi arttırmaktadır (Ustaoğlu, 2012: 39). Sosyal bilgiler müfredatının sanata ve sanat eğitime önem verdiği de görülmektedir. Örneğin, birey ve toplum, sosyal değişme ve kültürel miras sosyal bilgilerin içeriğinin sanata verdiği önemi gösterir. Sanat eğitimi gezi-gözlem yöntemi ile müzelerde öğrencilerin “sanatı anlama ve sanattan zevk alma” ları için zengin içerik sunar (Ilgaz ve Örtün, 2015:288).

Müzeler ayrıca yerel tarihin sosyal bilgiler öğretim programındaki kazanımların ilişkilendirilmesine yardımcı olan en önemli araçlardan biridir (Yeşilbursa, 2008: 217).Uluçay, 1958'den akt: Yeşilbursa, (2008:218) yerel tarih ve müze ilişkisini şöyle açıklamaktadır:

Müzeler, buldukları çevrenin geçmişine, başından geçen olaylara dair eser ve hatıraları muhafaza etmekle; konuların işlenmesine ve çevre tarihinin incelenmesine - öğretilmesine çok yardım eder.

Sosyal Bilgiler öğretim programında yapılan açıklamada okul dışı mekânlar olarak nerelerden faydalanabileceği şu şekilde belirtilmektedir:

Sosyal Bilgiler öğretiminde okul dışı ortamlardan da faydalanmaya önem verilmelidir. Bu çalışmalar okulun yakın çevresinden (okul bahçesi gibi) pazaryerine, resmî dairelere, fabrikalara, sergilere, arkeolojik kazı alanlarına, atölyelere, müzelere ve tarihî mekânlara (tarihî yapılar, anıtlar, müze-kentler, savaş alanları, sanal müze gezisi vb.) yönelik olabilir. Ayrıca uygun konularda sözlü tarih ve yerel tarih çalışmaları da yapılmalıdır (Meb, 2018,s.9, 7. Madde)

Aydın, Dündar ve Kaya (2016,s. 528), yerel tarih- müze ilişkisini sosyal bilgiler ve tarih öğretimine katkısını şu şekilde dile getirmektedirler:

Yerel tarih çalışmaları, üzerinde yaşadığımız toprakların mazisi ve milletlerin hafızası olarak değerlendirebileceğimiz sözlü ve yazılı kaynaklar ve müze envanterine giren dokümanlarla hazırlanmakta, tarih ve sosyal bilgiler öğretiminde öğrenmeyi günlük deneyimlerle yapmaya yardımcı olmaktadır.

Tarihi mekânlar, müzeler dışında tabiat varlıklarına da; jeoparklar, milli parklar da sosyal bilgiler dersi öğrenme alanlarında ilgili kazanımlarda gezi- gözlem incelemesi yapılarak yardımcı olabilir.

Sosyal bilgiler öğretim programı 2018’de yapılan değişiklikle 9 öğrenme alanından 7 öğrenme alanına indirilmiştir. “Birey ve Toplum, “Kültür ve Miras”, “İnsanlar, Yerler ve Çevreler”, “Bilim, Teknoloji ve Toplum”, “Üretim, Dağıtım ve Tüketim”, “Etkin Vatandaşlık” ve “ Küresel Bağlantılar” olarak yedi öğrenme alanı olarak belirlenmiştir. Daha önceki programda yer alan “Gruplar, Kurumlar ve Sosyal Örgütler” ve “Güç, Yönetim ve Toplum” öğrenme alanları “Etkin Vatandaşlık” öğrenme alanına katılarak kaldırılmıştır (MEB, 2018). “Kültür ve Miras”, “İnsanlar, Yerler ve Çevreler”, “Bilim, Teknoloji ve Toplum”, “Üretim, Dağıtım ve Tüketim”, “Küresel Bağlantılar” öğrenme alanlarında yer alan ilgili ünite ve kazanımlarda müze (sanal veya gerçek), tabiat ve kültür varlıkları ile tarihi mekânlara geziler düzenlenmesi ilişkilendirilir.

Sosyal Bilgiler Öğretim Programında yer alan “müze ile eğitim” kapsamında yapılan çalışmaya göre sınıf bazında ilgili öğrenme alanlarına göre kazanımlar aşağıda verilmiştir:

5. Sınıf “Kültür ve Miras” Öğrenme Alanı

“Bu öğrenme alanı işlenirken estetik ve kültürel mirasa duyarlılık gibi değerlerle Türkçeyi doğru, güzel ve etkili kullanma ile araştırma gibi becerilerin de öğrenciler tarafından edinilmesi sağlanmalıdır”.

Kazanımlar:

- Somut kalıntılarından yola çıkarak Anadolu ve Mezopotamya uygarlıklarının insanlık tarihine önemli katkılarını fark eder.
- Çevresindeki doğal varlıklar ile tarihî mekânları, nesnelere ve eserleri tanıtır.
- Ülkemizin çeşitli yerlerinin kültürel özellikleri ile yaşadığı çevrenin kültürel özelliklerini karşılaştırarak bunlar arasındaki benzer ve farklı unsurları belirler.

Eskişehir Lületaşı Müzesi

Mardin Taş Sivil Mimari Örnekleri (Evler),

Karadeniz Ahşap Sivil Mimari Örnekleri (Evler),

Milli Parklar Örneği (Hatila Milli Parkı- Truva Tarihi Milli Parkı) gezi düzenlenir (Ulu Kalın, 2015:337, 338).

- Kültürel öğelerin, insanların bir arada yaşamasındaki rolünü analiz eder.
- Günlük yaşamdaki kültürel unsurların tarihî gelişimini değerlendirir.

(Gündelik hayatta yerleşmiş kültürel unsurların sürekliliği ve değişimi üzerinde durulur) (MEB, 2018).

Bu öğrenme alanı kazanımlardan da anlaşılmaktadır ki tarih konuları ağırlıkta ve milli bilinç verilmeye çalışılmaktadır. Bu bağlamda alan gezisi, doğal varlıklar, tarihi mekânlara gezi, sanal veya gerçek müze ziyaretleri yapılabilir.

5.Sınıf “Bilim, Teknoloji ve Toplum” Öğrenme Alanı

“Bu öğrenme alanı işlenirken dürüstlük, çalışkanlık ve bilim etiği gibi değerlerle öz denetim ve dijital okuryazarlık gibi becerilerin de öğrenciler tarafından edinilmesi sağlanmalıdır”.

Kazanımlar:

- “Teknoloji kullanımının sosyalleşme ve toplumsal ilişkiler üzerindeki etkisini tartışır.”
- “Buluş yapanların ve bilim insanlarının ortak özelliklerini belirler.”

“Bilimsel düşünmenin önemine vurgu yapılır.” (MEB,2018).

Özensoy (2013:134)’un ifade ettiği gibi *“Teknolojik ürünlerin sergilendiği kurum ve kuruluşlarla kişilerin kurduğu özel müzelere gezi düzenlenebilir”.*

Ayrıca sanal gezi yapılarak da kazanımlara katkı sağlanabilir.

5. Sınıf “Küresel Bağlantılar” Öğrenme Alanı

“Bu öğrenme alanı işlenirken kültürel mirasa duyarlılık değeriyle araştırma ve yaratıcılık gibi becerilerin de öğrenciler tarafından edinilmesi sağlanmalıdır.”

Kazanımlar:

- “Yaşadığı yer ve çevresinin ülkemiz ile diğer ülkeler arasındaki ekonomik ilişkilerdeki rolünü araştırır.”

“Tarım, sanayi, turizm, ulaşım, eğitim, kültür endüstrisi gibi ekonomik faaliyet alanlarında uygun olanlara değinilir.”

- “Ülkeler arasındaki ekonomik ilişkilerde iletişim ve ulaşım teknolojisinin etkisini tartışır.”

- “Turizmin uluslararası ilişkilerdeki önemini açıklar.”

“Farklı ülke toplumlarının birbirini daha yakından tanimasının, kültürel zenginliklerini görmesinin ve karşılıklı ön yargılarını fark etmesinin sağladığı kazançlar üzerinde durulacaktır.”

- “Çeşitli ülkelerde bulunan ortak miras öğelerine örnekler verir.”

“Ülkemizden ve dünyanın farklı ülkelerinden örnekler seçilerek ortak mirasın anlamı üzerinde durulur.” (MEB,2018).

“Küresel Bağlantılar” öğrenme alanında özellikle sanal ve gerçek müzelerden yararlanılması öğrencilerin farklı ülkeleri aynı zamanda ülkemizi tanıma olanağı sağlayabilir.

6. Sınıf “Birey ve Toplum” Öğrenme Alanı

“Bu öğrenme alanı işlenirken dayanışma ve yardımseverlik gibi değerlerle eleştirel düşünme ile zaman ve kronolojiyi algılama gibi becerilerin de öğrenciler tarafından edinilmesi sağlanmalıdır.”

Kazanımlar:

- “Sosyal rollerin zaman içerisindeki değişimini inceler.”
- “Sosyal, kültürel ve tarihî bağların toplumsal birlikteliğin oluşmasındaki yerini ve rolünü analiz eder.”

“Din, dil, tarih gibi kültürü oluşturan unsurlar ele alınır.” (MEB, 2018)

“Birey ve Toplum” öğrenme alanındaki bu iki kazanımda etnografya müzesi, yaşayan müze ya da sanal müze ziyaretleriyle katkı sağlanabilir.

6. Sınıf “Kültür ve Miras” Öğrenme Alanı

“Bu öğrenme alanı işlenirken kültürel mirasa duyarlılık değeriyle zaman ve kronolojiyi algılama becerisinin de öğrenciler tarafından edinilmesi sağlanmalıdır.”

- “Orta Asya’da kurulan ilk Türk devletlerinin coğrafi, siyasi, ekonomik ve kültürel özelliklerine ilişkin çıkarımlarda bulunur.”

“Destan, yazıt ve diğer kaynaklardan yararlanır.”

- “Türklerin İslamiyet’i kabulleri ile birlikte siyasi, sosyal ve kültürel alanlarda meydana gelen değişimleri fark eder”
- “ Türklerin Anadolu’yu yurt edinme sürecini XI ve XIII. yüzyıllar kapsamında analiz eder.”

Türkiye Selçukluları Dönemi’nde gerçekleştirilen kültürel faaliyetlerin Anadolu’nun yurt edilme süreci üzerindeki etkisine vurgu yapılır. (MEB,2018).

Bu kazanımlarla ilgili olarak da “ *Sanal ortamda Orhun Abideleri ile ilgili inceleme yapabilir.*” (Karabıyık, 2014a: 77). Yukarıdaki ikinci ve üçüncü kazanımla ilgili olarak ayrıca gerçek ya da sanal müze ziyareti yapılabilir.

6. Sınıf “Bilim, Teknoloji ve Toplum” Öğrenme Alanı

“Bu öğrenme alanı işlenirken bilimsellik değeriyle yenilikçilik ve araştırma gibi becerilerin de öğrenciler tarafından edinilmesi sağlanmalıdır.”

Kazanımlar:

- “Sosyal bilimlerdeki çalışma ve bulgulardan hareketle sosyal bilimlerin toplum hayatına etkisine örnekler verir.”

“Psikoloji, felsefe, antropoloji, arkeoloji vb. bilimlerden örnekler verilerek sosyal bilimleri oluşturan disiplinler tanıtılır.”

“Türkiye’deki bilim ve teknolojinin gelişimine yönelik çalışmalara değinilir.”

- “Bilimsel ve teknolojik gelişmelerin gelecekteki yaşam üzerine etkilerine ilişkin fikirler ileri sürer” (MEB,2018).

Bu öğrenme alanında sanal ya da gerçek müzeye yapılabilecek bir kazanım bulunmaktadır.

6. Sınıf “Etkin Vatandaşlık” Öğrenme Alanı

“Bu öğrenme alanı işlenirken eşitlik değeriyle eleştirel düşünme, Türkçeyi doğru, güzel ve etkili kullanma ile politik okuryazarlık becerilerinin de öğrenciler tarafından edinilmesi sağlanmalıdır.”

Kazanımlar:

- “Türk tarihinden ve güncel örneklerden yola çıkarak toplumsal hayatta kadına verilen değeri fark eder.”

“Pozitif ayrımcılık, ekonomik, siyasal ve toplumsal temsil gibi olumlu, kadına şiddet ve cinsiyet ayrımcılığı gibi olumsuz konular üzerinde durulur.” (MEB,2018).

Bu kazanımla ilgili olarak Sadberk Hanım Müzesi (İstanbul), İzmir, Antalya, Mersin, İstanbul’da bulunan kadın müzeleri, Ankara Polatlı yakınlarındaki Kurtuluş Savaşı Kadın Müzesi, Şerife Uludağ Kız Olgunlaşma Enstitüsü 100.Yıl Müzesi (Ankara), Latife Hanım Köşkü Anı Evi Müzesi (İzmir), Sıdika Erke Etnografya Müzesi(Balıkesir/ Edremit) gibi müzelere ziyaret edilebilir.

7. Sınıf “Kültür ve Miras” Öğrenme Alanı

“Bu öğrenme alanı işlenirken kültürel mirasa duyarlılık ve estetik gibi değerlerle kanıt kullanma becerisinin de öğrenciler tarafından edinilmesi sağlanmalıdır.”

Kazanımlar:

- *“Osmanlı Devleti’nin siyasi güç olarak ortaya çıkış sürecini ve bu süreci etkileyen faktörleri açıklar.”*

“Kuruluştan İstanbul’un fethine kadar olan dönemde devletin hüküm sürdüğü yerler ile iskân politikası, askerî, ekonomik ve toplumsal yapı detaya girilmeden ele alınır.”

“Osmanlı Devleti’nin kuruluşu ile ilgili farklı tarihsel yorumlara değinilir.” (MEB,2018).

Bu kazanımla ilgili, “Başbakanlık Osmanlı Arşivleri, Osmanlı Vakfiyeleri, Osmanlı Sikkeleri” nin görülmesi, ziyaret edilmesi uygun olur (Ulu Kalın, 2015:346).

- *“Osmanlı Devleti’nin fetih siyasetini örnekler üzerinden analiz eder”.*

“ Gaza ve cihat anlayışı, istimâlet politikası, millet sistemi üzerinde durulur. “

- *“Osmanlı Devleti’nde ıslahat hareketleri sonucu ortaya çıkan kurumlardan hareketle toplumsal ve ekonomik değişim hakkında çıkarımlarda bulunur.”*

(MEB,2018).

Bu kazanımla ilgili olarak da, Meclis-i Mebusan ile Sanayi Nefise Mektebi (Bugünkü adı Mimar Sinan Güzel Sanatlar Üniversitesi) gezi düzenlenebilir (Ulu Kalın, 2015:348).

- *“Osmanlı kültür, sanat ve estetik anlayışına örnekler verir. “*

“Yerli ve yabancı seyyahların seyahatnamelerinden örneklere yer verilir.”(MEB,2018).

Kazanımlarla ilgili, İstanbul'da (Dolmabahçe Sarayı, Beylerbeyi Sarayı, Yıldız Sarayı vb.) ve Anadolu'da Osmanlı Devleti'nin son dönemleriyle ilgili kurum ve kuruluşlara ait özel müzelere; banka müzeleri, askeri müzeler ve eğitim müzelerine ve kültürel unsurlarla ilgili sergilerin olduğu Türk ve Avrupa müzelerine geziler düzenlenmesi uygun görülür (Karabıyık, 2014b:71). Ayrıca Safranbolu Evleri (Karabük), Odunpazarı Evleri (Eskişehir), Ayasofya Camii (Ulu Kalın, 2015:345-348) ziyaret edilebilir.

7. Sınıf “İnsanlar, Yerler ve Çevreler” Öğrenme Alanı

“Bu öğrenme alanı işlenirken özgürlük değeriyle kanıt kullanma, problem çözme, tablo, grafik, diyagram çizme ve yorumlama gibi becerilerin de öğrenciler tarafından edinilmesi sağlanmalıdır.”

Kazanımlar:

- “Örnek incelemeler yoluyla geçmişten günümüze, yerleşmeyi etkileyen faktörler hakkında çıkarımlarda bulunur.” (MEB,2018).

Bu kazanımla ilgili olarak *“Arkeoloji müzelerine, arkeolojik buluntuların sergilendiği ve Çatalhöyük, Kültepe, Alishar, Truva gibi açık hava müzelerine yapılacak sanal ya da gerçek müzelere gezi düzenlenebilir.”* (Karabıyık, 2014a: 55).

7. Sınıf “ Bilim, Teknoloji ve Toplum” Öğrenme Alanı

“Bu öğrenme alanı işlenirken bilimsellik ve özgürlük gibi değerlerle zaman ve kronolojiyi algılama becerisinin de öğrenciler tarafından edinilmesi sağlanmalıdır.”

Kazanımlar:

- “ Bilginin korunması, yaygınlaştırılması ve aktarılmasında değişim ve sürekliliği inceler”.

“Yazının icadından günümüze kadar farklı depolama, yaygınlaştırma ve aktarma teknikleri üzerinde kısaca durulur.”(MEB,2018).

Bu kazanımla ilgili, ODTÜ Bilim ve Teknoloji Müzesi, MTA Tabiat Tarihi Müzesi, İstanbul Arkeoloji Müzeleri, Eski Şark Eserleri Müzesi (Kadeş Antlaşması Tableti), Ankara Anadolu Medeniyetleri Müzesi'ne geziler düzenlenebilir (Ulu Kalın, 2015: 349).

- “Türk-İslam medeniyetinde yetişen bilginlerin bilimsel gelişme sürecine katkılarını tartışır.”

“Türk-İslam medeniyetinin bilimsel alanda ulaştığı seviyeye vurgu yapılır. el-Harezmi, Fârâbi, İbn-i Sînâ, el-Cezerî, İbn-i Haldûn, Ali Kuşçu, el-Hâzinî, Piri Reis ve Kâtip Çelebi gibi bilim insanlarına ve bunların çalışmalarına değinilir.”(MEB,2018).

Bu kazanımla ilgili, İstanbul’da ki İslam Bilim ve Teknoloji Tarihi Müzesi’ne gezi düzenlenebilir.

- *“XV-XX. yüzyıllar arasında Avrupa’da yaşanan gelişmelerin günümüz bilimsel birikiminin oluşmasına etkisini analiz eder.”*

“Matbaanın icadı, Dünya’nın yuvarlak olduğunun bilimsel olarak ispat edilmesi, kütle çekim kanununun keşfedilmesi, buhar makinesinin icadı vb. gelişmeler ile bunların etkileri ele alınır.” (MEB, 2018).

Bu kazanımla ilgili PTT Müzesi (İstanbul), İstanbul Demiryolu Müzesi, Aydınlatma ve Isıtma Araçları Müzesi ziyaret edilebilir (Ulu Kalın, 2015: 351).

7. Sınıf “Üretim, Dağıtım ve Tüketim” Öğrenme Alanı

“Bu öğrenme alanı işlenirken dayanışma, dürüstlük ve çalışkanlık gibi değerlerle araştırma, değişim ve sürekliliği algılama ile zaman ve kronolojiyi algılama gibi becerilerin de öğrenciler tarafından edinilmesi sağlanmalıdır.”

Kazanımlar:

- *“Üretimde ve yönetimde toprağın önemini geçmişten ve günümüzden örneklerle açıklar.”*
- *“ Üretim teknolojisindeki gelişmelerin sosyal ve ekonomik hayata etkilerini değerlendirir.”* (MEB,2018).

Karabıyık (2014b:125), *“Türkiye’nin çeşitli illerinde bulunan arkeoloji müzeleri ile Anadolu’daki ilk köy yerleşmesi olan Çatalhöyük’e gerçek ya da sanal gezi düzenlenebilir.”* şeklinde ifade etmiştir

7. Sınıf “Etkin Vatandaşlık” Öğrenme Alanı

“Bu öğrenme alanı işlenirken barış değeriyle problem çözme becerisinin de öğrenciler tarafından edinilmesi sağlanmalıdır.”

Kazanım:

- *“Atatürk’ün Türk demokrasisinin gelişimine katkılarını açıklar.”*

TBMM’nin açılması, Cumhuriyet’in ilanı ve çok partili hayata geçiş denemeleri kısaca ele alınır.(MEB,2018).

Bu kazanımla ilgili olarak ülkemizin birçok ilinde bulunan Atatürk evlerine, Anıtkabir, Kurtuluş Savaşı Müzesi, Amasya Saraydüzü Kışla Binası Milli Mücadele

Müzesi ve Kongre Merkezi, Ankara Cumhuriyet Müzesi, Balıkesir Kuvay-i Milliye Müzesi, Mudanya Mütareke Evi Müzesi, Kurtuluş Savaşı'nda Atatürk Konutu ve Vagonu (Ankara), Bandırma Vapuru ve Milli Mücadele Müzesi gibi müzelere geziler düzenlenebilir.

Sosyal Bilgiler dersinin kazanımlarının birçoğunda gerçek ya da sanal müze gezisi, tabiat ve kültürel mekânlara geziler yapılması, öğrencinin farkındalık seviyesi yüksek tutabileceğinden dolayı öğrenmesine katkı sağlayabilir.

2.7. Malatya'da Yer Alan Müzeler, Tabiat ve Kültürel Varlıklar İle Sosyal Bilgiler Dersi Kazanımlarının İlişkilendirilmesi

Malatya'daki müzeleri, tabiat ve kültürel varlıkları sosyal bilgiler dersi kazanımlarıyla ilişkilendirirken, öğretmenlerin öğrencileri rahatlıkla gezi yapılabilecek uzaklıktaki mesafe göz önünde bulunduruldu. Battalgazi ilçesi kapsamındaki müze ve tarihi alanlar ile Akçadağ ilçesi yakınlarındaki tabiat varlığı ele alınmıştır. Ele alınan alanlar, Kültür ve Turizm Bakanlığı ile Vakıflar Genel Müdürlüğü denetimindedir.

2.7.1. Antik Kentler ve Arkeolojik Alanlar

➤ Arslantepe Antik Kenti Açık Hava Müzesi.

➤ Arslantepe Antik Kenti Açık Hava Müzesi

Arslantepe, Bereketli Hilal'in en eski yerleşim yerlerinden biri olmanın yanı sıra Anadolu'nun ilk kent devleti-ilk kentsel yerleşim yeri olarak kabul edilen yerlerden biridir. Arslantepe, Malatya merkeze 7 km. uzaklıkta Orduzu mevkiinde yer almaktadır. Yaklaşık 27 kültür katından oluşmakta ve bu kültür katmanları da Neolitik dönemden Roma Dönemi'ne kadar olan zamanı barındırmaktadır. Arslantepe'de kazılardan elde edilen bulgulara göre merkezi yönetim ve dinsel faaliyetlerin bir arada yürütüldüğü bilinmektedir (Demirbağ ve Fırat,2013: 72).

“Arslantepe MÖ IV. binyılda, yeni gelişen ekonomik, politik, dinsel ve yönetsel bir merkez olarak doğmaktaydı. Ortaya çıkarılan anıtsal kamu binası, çanak çömlekler, metal silahlar ve etkileyici binlerce mühür baskıları, dünyanın en erken devlet sistemlerinden birinin burada doğduğunu belgeler.” (Malatya Müzesi Müdürlüğü, Arslantepe Tanıtım Kitapçığı, s. 4).

Arslantepe Höyüğü'nden bugüne kadar çıkarılan eserler Ankara Anadolu Medeniyetler Müzesi ve Malatya Müzesi'nde sergilenmektedir. Ankara Anadolu Medeniyetler Müzesi'nde sergilenen Kral Tarhunza, aslan heykelleri ve rölyefler, Arslantepe civarındaki antik taş ocağından alınan taşlar ile aslına uygun olarak Arslantepe'de sergilenmektedir. Arslantepe'ye yapılan örnek Tunç Çağı Evi, Tunç Çağı'ndaki günlük yaşamı sunmaktadır (Demirbağ ve Fırat,2013: 72).

Sosyal bilgiler dersinde 5. Sınıf “Kültür ve Miras” öğrenme alanındaki kazanımlardan, “Somut kalıntılardan yola çıkarak Anadolu ve Mezopotamya uygarlıklarının insanlık tarihine önemli katkıları fark eder. Çevresindeki doğal varlıklar ile tarihî mekânları, nesnelere ve eserleri tanıtır. Ülkemizin çeşitli yerlerinin kültürel özellikleri ile yaşadığı çevrenin kültürel özelliklerini karşılaştırarak bunlar arasındaki benzer ve farklı unsurları belirler” (MEB,2018). 5. Sınıf “Küresel Bağlantılar” öğrenme alanında “Yaşadığı yer ve çevresinin ülkemiz ile diğer ülkeler arasındaki ekonomik ilişkilerdeki rolünü araştırır.” (MEB, 2018). 7. Sınıf “İnsanlar, Yerler ve Çevreler” öğrenme alanındaki “Örnek incelemeler yoluyla geçmişten günümüze, yerleşmeyi etkileyen faktörler hakkında çıkarımlarda bulunur.” kazanım, 7. Sınıf “Üretim, Dağıtım, Tüketim” öğrenme alanındaki “Üretimde ve yönetimde toprağın önemini geçmişten ve günümüzden örneklerle açıklar.” “Üretim teknolojisindeki gelişmelerin sosyal ve ekonomik hayata etkilerini değerlendirir.”(MEB, 2018) kazanımlarıyla ilgili Arslantepe Antik Kenti ve Açık Hava Müzesi'ne gezi düzenlenerek ilgili kazanımlar, beceri ve değerler daha iyi kazandırılabilir.

2.7.2. Vakıflar Genel Müdürlüğüne Bağlı Alanlar

- Malatya Ulu Cami
- Silahtar Mustafa Paşa Kervansarayı

➤ Malatya Ulu Cami

“Battalgazi ilçesinde yer alan cami, 1224 yılında Anadolu Selçuklu hükümdarı Alaaddin Keykubat tarafından, Malatyalı Mimar Yakup bin Ebubekir'e yaptırılmıştır. Selçuklu tuğla işçiliğinin günümüze ulaşan en güzel ve zengin örneklerindedir. Battalgazi Ulu Cami, Büyük Selçukluların İran'daki camilerinde görülen dört eyvanlı planın tek eyvanlı plana uyarlanan Anadolu'daki tek örneğidir.” (Demirbağ ve Fırat, 2013: 84).

Sosyal Bilgiler öğretim programı 6. sınıf “Kültür ve Miras” öğrenme alanında “Türklerin Anadolu’yu yurt edinme sürecini XI ve XIII. yüzyıllar kapsamında analiz eder.” (MEB,2018). kazanımı ile ilgili olarak Malatya Ulu Cami gezisi yapılabilir.

➤ **Silahtar Mustafa Paşa Kervansarayı**

Battalgazi ilçesinde yer alan kervansaray, 4. Murat Han’ın silahtarı Mustafa Paşa tarafından 1637 yılında askeri ve ticari amaçlı yaptırılmıştır. Kervansaray için Evliya Çelebi Seyahatnamesi’nde şöyle ifade etmektedir: “En güzeli Sultan Murat Han’ın makbul veziri Silahtar Mustafa Paşa Hanı’dır. Yüz yetmiş odalı ve demir kapılıdır. Kubbelerle örtülmüş olup eşsiz bir handır.” (Demirbağ ve Fırat, 2013:110).

Sosyal Bilgiler öğretim programı 7. Sınıf “Kültür ve Miras” öğrenme alanındaki “Osmanlı kültür, sanat ve estetik anlayışına örnekler verir.” 7. Sınıf “İnsanlar, Yerler ve Çevreler” öğrenme alanındaki “Üretim teknolojisindeki gelişmelerin sosyal ve ekonomik hayata etkilerini değerlendirir.” (MEB, 2018) kazanımlarıyla ilgili kervansaraya gezi düzenlenebilir.

2.7.3. Koleksiyonlarına Göre Müzeler

- Malatya Arkeoloji Müzesi (Malatya Müzesi),
- Malatya Beşkonaklar Etnografya Müzesi ve Geleneksel Malatya Evi

➤ **Malatya Arkeoloji Müzesi (Malatya Müzesi)**

Malatya, Fırat Nehri, Tohma Çayı ve birçok akarsuyun üzerinden geçtiği, MÖ 8000 yılından itibaren günümüze kadar Anadolu’da yer alan tüm uygarlıklara ev sahipliği yapmış bir yer olarak önemlidir. Bu bağlamda Malatya Arkeoloji Müzesi, bölgenin kültür tarihini yansıtan eserleriyle bizleri aydınlatmaktadır.

“Malatya ili tarihi mirası ile ilgili olarak, iki kaynaktan bilimsel verilere ulaşılmaktadır. Birincisi, 1932 yılında başlanan Arslantepe Höyüğü kazısı, diğeri ise Türk bilim adamlarının 1978- 1986 yılları arasında Karakaya Barajı suları altında kalacak olan höyükleri kurtarmak için oluşturdukları ‘Aşağı Fırat Projesi’ dir.” (Malatya Müzesi Müdürlüğü, s.2-3).

Arkeoloji Müzesi’nin giriş katında 1. Arslantepe Salonu’nda tarihi kronoloji sırasıyla Kalkolitik Çağdan Geç Hitit Çağına kadar Arslantepe Höyüğü katmanlarından çıkarılan mühürler, çanak-çömlekler, kılıç kamalar, idoller, mızrak uçları, kemik, taş ve

madeni aletler, takılar sergilenmektedir. Karakaya Barajı Kurtarma Kazılarında yer alan Caferhöyük, Pirot, Değirmentepe, İmamoğlu, Köşgerbaba Höyüklerinden çıkartılan çanak-çömlek, döküm kalıpları, heykelcikler, taş ve kemik aletler, takılar vb. eserlerin dışında diğer kurtarma kazılarından ortaya çıkan Urartu, Roma, Bizans, Selçuklu dönemlerine ait madeni eserler, heykeller, çanak çömlek vb. eserler yine giriş katta yer almaktadır (Malatya Müzesi Müdürlüğü, s. 4).

Müzenin ikinci katı Arslantepe Tematik Salonu'dur. Bu salonun bir bölümünde Kral Mezarı rekonstrüksiyonu bulunmaktadır. Diğer bölümlerde dokuma araçları, besin maddeleri, öğütme taşları ve öğütmenin yapılışı; çevrede yaşamış olan hayvanlara ait kemikler; mühürler ve saray içindeki kapılar ile ticaret eşyası mühürleme biçimleri vb. eserler sergilenmektedir (Malatya Müzesi Müdürlüğü, s. 5).

Sosyal bilgiler öğretim programında 5. Sınıf "Kültür ve Miras" öğrenme alanında yer alan "Somut kalıntılardan yola çıkarak Anadolu ve Mezopotamya uygarlıklarının insanlık tarihine önemli katkılarını fark eder." "Çevresindeki doğal varlıklar ile tarihî mekânları, nesnelere ve eserleri tanıtır." "Günlük yaşamdaki kültürel unsurların tarihî gelişimini değerlendirir." kazanımları, 5. Sınıf "Küresel Bağlantılar" öğrenme alanında yer alan "Çeşitli ülkelerde bulunan ortak miras öğelerine örnekler verir. *Ülkemizden ve dünyanın farklı ülkelerinden örnekler seçilerek ortak mirasın anlamı üzerinde durulur.*" kazanımı, 7.sınıf "İnsanlar, Yerler ve Çevreler" öğrenme alanında "Örnek incelemeler yoluyla geçmişten günümüze, yerleşmeyi etkileyen faktörler hakkında çıkarımlarda bulunur." (MEB,2018). 7. Sınıf "Üretim, Dağıtım ve Tüketim" öğrenme alanında "Üretimde ve yönetimde toprağın önemini geçmişten ve günümüzden örneklerle açıklar." (MEB,2018) kazanımlarıyla ilgili olarak Malatya Arkeoloji Müzesi'ne gezi düzenlenebilir.

➤ **Malatya Beşkonaklar Etnografya Müzesi ve Geleneksel Malatya Evi**

Malatya'nın ileri gelen aileleri geçmiş yıllarda Beşkonaklar'da yaşamışlardır. Hacı Sait Efendi (Turfanda) ve kardeşleri tarafından yaklaşık 120 yıl önce yaptırılmıştır. İlk önce "cihannümalı ev" ve ona bitişik dört ev olarak beşi bir bütünlük sağlayacak şekilde inşa edilmiştir. Beşkonaklar, Sinema Caddesinde yer almakta ve Malatya'nın geleneksel sivil mimari yapılarından günümüze ulaşmış örneklerindedir. "1978 yılında taşınmaz kültür varlığı olarak tescillenen Beşkonaklar, Kültür ve Turizm Bakanlığı tarafından 2007- 2008 yılları arasında restore edilmiştir." 2015 yılında da yapılan

çalışmalardan sonra üç binada hizmet vermeye başlamıştır. Müzede “Beşkonakların Tarihçesi, Geleneksel Mimari, Geleneksel Malatya Mutfağı, Geleneksel El Sanatları, Malatya’da Müzik ve Geleneksel Giyim” teşhir edilmektedir (Malatya Müzesi Müdürlüğü, s. 42-43)

Sosyal Bilgiler öğretim programı 5. Sınıf “Kültür ve Miras” öğrenme alanı ilgili kazanımları, “Ülkemizin çeşitli yerlerinin kültürel özellikleri ile yaşadığı çevrenin kültürel özelliklerini karşılaştırarak bunlar arasındaki benzer ve farklı unsurları belirler.”, “Kültürel öğelerin, insanların bir arada yaşamasındaki rolünü analiz eder”. “Günlük yaşamdaki kültürel unsurların tarihî gelişimini değerlendirir.”, 6. Sınıf “Birey ve Toplum” öğrenme alanı ilgili kazanımları “Sosyal rollerin zaman içerisindeki değişimini inceler.”, “Sosyal, kültürel ve tarihî bağların toplumsal birlikteliğin oluşmasındaki yerini ve rolünü analiz eder.”, 7.sınıf “Kültür ve Miras” öğrenme alanı ilgili kazanım, “Osmanlı kültür, sanat ve estetik anlayışına örnekler verir.” (MEB,2018). Belirtilen öğrenme alanı ve kazanımlarıyla ilgili “Malatya Etnografya Müzesi ve Geleneksel Malatya Evi”ne gezi düzenlenebilir.

2.7.4. Özel Müzeler

- İnönü Müzesi (İnönü Üniversitesi’ne bağlı)
- Turgut Özal Müzesi (İnönü Üniversitesi’ne bağlı)
- Fotoğraf Makinesi Müzesi
- Malatya Kültür Evi Müzesi

➤ İnönü Müzesi

“2. Cumhurbaşkanımız İsmet İnönü anısına açılan müze Kültür ve Turizm Bakanlığı’na yapılan başvuru neticesinde 2013 yılında “Özel Müze” statüsüne kavuşmuştur. Özel İsmet İnönü Müzesi’nde 2. Cumhurbaşkanımız İsmet İnönü’ye ait özel eşyalar, fotoğraflar ve belgelerden oluşan koleksiyonun bir kısmının bir araya getirilmesi, sergilenmesi ve tanıtılmasının yanı sıra hatıralarının korunarak yaşatılması amaçlanmaktadır. Eşya ve belgeler İnönü Vakfı tarafından verilmiştir. Özel eşyaların yanı sıra İnönü’nün aldığı başarı nişan ve madalyaları, Lozan Barış Anlaşması ile ilgili belge kopyaları, fotoğraflar, mektup fotokopileri, para cüzdanı, dürbünü, cep saati, kahve fincanı, bastonu vb. eserler sergilenmektedir. Müze koleksiyonunda 67 eser yer almaktadır.” (Malatya Müze Müdürlüğü). Müze, İnönü Üniversitesi yerleşkesinde İnönü

Üniversitesi'ne bağlı olup Kültür ve Turizm Bakanlığı Malatya Müze Müdürlüğü denetimindedir.

➤ **Turgut Özal Müzesi**

“Türkiye Cumhuriyetinin 8. Cumhurbaşkanı Turgut Özal’ın başbakanlık kartı, parti üyelik kartı, kıyafetleri, koşu bandı, gözlükleri, kalemleri ve benzeri eşyaları İnönü Üniversitesi Turgut Özal Tıp Merkezi bünyesindeki müzede sergilenmektedir. Özel Turgut Özal Müzesi 2010 yılında kurulmuş olup 259 eser envanterinde bulunmaktadır. Müzede insanların en çok ilgi gösterdiği eser, Anavatan Partisi’nin olağan kongresinde silahlı saldırıya uğradığı sırada kurşunların temas ettiği mikrofon direkleridir. Müzeyi yılda ortalama 60 bin kişi ziyaret etmektedir.” (Malatya Müze Müdürlüğü). İnönü Üniversitesi'ne bağlı olmakla birlikte Kültür ve Turizm Bakanlığı Malatya Müzesi Müdürlüğü denetimindedir.

Yukarıda yer alan iki özel müzeyle ilgili Sosyal bilgiler öğretim programı 7.sınıf “Etkin Vatandaşlık” öğrenme alanından “Atatürk’ün Türk demokrasisinin gelişimine katkılarını açıklar.” (MEB, 2018), kazanımıyla ilgili olarak bu iki müzeye gezi düzenlenebilir.

➤ **Fotoğraf Makinesi Müzesi**

Malatya’da “Sanat Sokağı” olarak adlandırılan alanda yer alan müzede en eskisi 1876 yılına ait olmakla birlikte, 1965 fotoğraf makinesi sergilenmektedir. “Körüklü, filmlili ve dijital” fotoğraf makinelerinin yanı sıra “casus” ve “dedektif” makineleri de sergilenmektedir. Fotoğraf makinelerinin gelişim serüveninin görülebileceği müze, Malatya Büyükşehir Belediyesi’ne bağlıdır ve 2018’de Kültür ve Turizm Bakanlığı denetiminde “Özel Müze” statüsü kazanmıştır (Malatya Müze Müdürlüğü).

Sosyal Bilgiler öğretim programı 5.Sınıf “Bilim, Teknoloji ve Toplum” öğrenme alanı “Teknoloji kullanımının sosyalleşme ve toplumsal ilişkiler üzerindeki etkisini tartışır” kazanımı 6. Sınıf “Bilim, Teknoloji ve Toplum” öğrenme alanı “Bilimsel ve teknolojik gelişmelerin gelecekteki yaşam üzerine etkilerine ilişkin fikirler ileri sürer.” (MEB,2018) kazanımı ile ilgili olarak bu müzeye gezi düzenlenebilir.

➤ **Malatya Kùltür Evi Müzesi**

Malatya'nın Cumhuriyet Dönemi ve sonrası kültürel yaşamının gelecek nesillere aktarılması amacıyla Malatya Büyükşehir Belediyesi tarafından kurulmuştur. Malatya'da "Sanat Sokağı" olarak adlandırılan alanda yer almaktadır. "Malatya Kùltür Evi Müzesi" 2018'de Kùltür ve Turizm Bakanlığı denetiminde "Özel Müze" statüsü kazanmıştır. Müze envanterinde etnografik nitelikte olan halkın günlük yaşamında kullandığı mutfak araç gereçleri, tarım aletleri ile Malatyalı önemli şahsiyetlerinin bulunduğu odalardan oluşmaktadır (Malatya Müze Müdürlüğü).

Sosyal Bilgiler öğretim programı 5. Sınıf "Kùltür ve Miras" öğrenme alanı ilgili kazanımları, "Ülkemizin çeşitli yerlerinin kültürel özellikleri ile yaşadığı çevrenin kültürel özelliklerini karşılaştırarak bunlar arasındaki benzer ve farklı unsurları belirler.", "Kültürel öğelerin, insanların bir arada yaşamasındaki rolünü analiz eder". "Günlük yaşamdaki kültürel unsurların tarihî gelişimini değerlendirir.", 6. Sınıf "Birey ve Toplum" öğrenme alanı ilgili kazanımları "Sosyal rollerin zaman içerisindeki değişimini inceler.", "Sosyal, kültürel ve tarihî bağların toplumsal birlikteliğin oluşmasındaki yerini ve rolünü analiz eder." (MEB,2018), kazanımlarıyla ilgili olarak bu müzeye gezi düzenlenebilir.

2.7.5. Koleksiyonlarını Sergiledikleri Alana Göre Müzeler

➤ Atatürk Evi Müzesi

➤ **Atatürk Evi Müzesi**

Battalgazi ilçesi Küçük Hüseyinbey Mahallesi'nde yer almaktadır. 1926 yılında Türk Ocağı binası olarak dönemin Valisi Nevzat Tandoğan tarafından temeli atılmıştır. Daha sonra Türk Ocaklarının kapatılmasıyla 19 Şubat 1932'de Halkevi olarak hizmet vermeye devam etmiştir. 1951 yılında Halkevlerinin kapatılmasıyla 1953 sonrası Malatya Lisesi ek binası olarak kullanılmış ve sonrasında Halk Eğitim Merkezi olarak kullanılmıştır. Atatürk'ün 100. Yılında DSİ tarafından restorasyonu yaptırılmıştır. 1981 yılında Atatürk Evi olarak açılmıştır. İl Özel İdaresi kapsamında hizmet veren bina, büyükşehir yasasıyla birlikte 30.03.2014 tarihinden itibaren Kùltür ve Turizm Bakanlığı adına Malatya Müze Müdürlüğü'ne tahsis edilmiştir.

Atatürk Malatya'yı ilk kez 13 Şubat 1931 ve daha sonra 14 Kasım 1937'de olmak üzere iki kez ziyaret etmiştir. Atatürk bu ziyaretleri sırasında bu binada kalmıştır. Müzede Atatürk'ün kullandığı eşyalar, Atatürk Kitaplığı ve Cumhuriyet Dönemi fotoğrafları sergilenmektedir (Malatya Müze Müdürlüğü).

Sosyal Bilgiler öğretim programı 7.sınıf "Etkin Vatandaşlık" öğrenme alanından "Atatürk'ün Türk demokrasisinin gelişimine katkılarını açıklar." (MEB, 2018), kazanımıyla ilgili olarak Atatürk Evi Müzesi'ne gezi düzenlenebilir.

2.7.6. Tabiat Varlığı (Jeopark)

➤ Levent Vadisi Jeoparkı

➤ **Levent Vadisi Jeoparkı**

Ülkemizin doğal zenginliklerinden birisi olan Levent Vadisi, jeolojik mirasın önemli bir bölümünü oluşturmaktadır.

Levent Vadisi, Akçadağ ilçesi Develi köyünün kuzeyinden başlayarak 28 km kuzeyde Tohma Çayı ile birleşmektedir. Vadi; kayaç, fosil, mineral ve yer şekilleri gibi jeolojik değer dışında arkeolojik, paleontolojik, tarihsel ve zengin biyolojik çeşitlilik açısından önemli bir bilimsel ve turistik alandır.

Vadinin tarihi Paleolitik Çağ, Neolitik Çağ ile Roma ve Bizans dönemlerinden günümüze kadar süregelen yaşam izleri vardır. Levent Kanyonu'ndaki birçok mağarada insan yaşamına dair izler vardır(Demirbağ ve Fırat, 2013:204-210).

Sosyal Bilgiler öğretim programı 5.sınıf "Kültür ve Miras" öğrenme alanında "Çevresindeki doğal varlıklar ile tarihî mekânları, nesnelere ve eserleri tanıtır", 7.sınıf "İnsanlar, Yerler ve Çevreler" öğrenme alanında "Örnek incelemeler yoluyla geçmişten günümüze, yerleşmeyi etkileyen faktörler hakkında çıkarımlarda bulunur." (MEB,2018), kazanımları ile ilgili olarak Levent Vadisi'ne gezi düzenlenebilir.

2.8. İlgili Araştırmalar

Müze ile eğitim kapsamında Türkiye'de yapılan çalışmalara yer verilmiştir. Müze ile eğitim çalışmalarında öğrenci akademik düzeyini etkilemesi ve müze çalışması yapan öğretmenlerin bu konuda yeterli donanıma sahip olup olmadıkları üzerine daha çok çalışma yapıldığı görülmektedir. Türkiye'de, okul öncesinden ortaöğretime kadar müze eğitimiyle ilgili çalışmalar artmaktadır. Bu bağlamda Sosyal

bilgiler alanında yapılmış olan 2010-2015 yılları arasındaki bazı çalışmalara yer verilmiştir.

Karakaya (2015), “*Ortaokul Öğrencilerinin Sosyal Bilgiler Dersinde Müze Alışkanlıkları (Giresun İli Örneği)*”, isimli çalışmasında ortaokul öğrencilerinin sosyal bilgiler dersinde müzelerden ne derecede yararlandıkları ve öğrencilere okullarının müzeler ile ilgili rehberlik yapma durumlarını belirlemek amacıyla yapılmıştır. Araştırmanın sonucunda, öğrencilerin sosyal bilgiler dersinde, gerçek ya da sanal müzelerden yararlanma oranının düşük olduğu tespit edilmiştir. Öğrencilerin sosyal bilgiler dersinde müze ile eğitimin cinsiyet ve sınıf değişkeni açısından aralarında anlamlı bir farklılık bulunmadığı ortaya çıkmıştır. Okullar, müzeler hakkında bilgilendirici tanıtım yapımlarına rağmen okulun bulunduğu yerleşim birimi değişkenine göre anlamlı bir farklılık tespit edilmemiştir. Ancak okulun müzeye gezi düzenlemesi halinde ve “Müzeler Haftası”nda müzelerle yönelik etkinlik düzenlemesi halinde ise okulun bulunduğu yerleşim birimi değişkenine göre anlamlı bir farklılık tespit edilmiştir.

Turgut (2015), “*Sosyal Bilgiler Dersinde Bir Eğitim Aracı Olarak Sanal Müzelerden Yararlanma*”, isimli çalışmasında sanal müze kullanımının daha verimli sonuç vermesi için hangi şartlarda uygulanması gerektiği belirlenmeye çalışılmıştır. Çalışmanın asıl amacı, sosyal bilgiler derslerinde etkili bir eğitim aracı olarak sanal müzelerin kullanılmasında aydınlatıcı olmaktır. Araştırma sonucunda sanal müzelerden yararlanmak için hazırlanan etkinliklerde kazanımların aktarılmasında etkili olduğu; öğrencilerin, şiir yazma, kroki çizme, drama, hamurdan nesne oluşturma, hikâye yazma ile sanal müze hazırlama gibi etkinlikleri ve grup çalışmalarını beğendiklerini belirtmişlerdir. Ders esnasında kendilerini müzede gibi hissettikleri, uygulanan etkinliklerin derslere heyecan kattığı ve öğrencilerin kendi sanal müzelerini hazırlayabilecekleri sonucuna ulaşılmıştır.

Demir (2015), “*Sosyal Bilgiler Öğretim Programında Müze Eğitimiyle İlişkilendirilen Kazanımların Gerçekleştirilmesine Yönelik Sosyal Bilgiler Öğretmenlerinin Yaklaşımları (Tokat İli Örneği)*”, isimli çalışmasında sosyal bilgiler öğretim programlarında ortaokul 5, 6 ve 7.sınıf sosyal bilgiler öğrencilerine müze eğitimi ile verilmesi gereken kazanımları sosyal bilgiler öğretmenlerinin müzede uygulama düzeyleri ve müzeye gezi düzenleme esnasında karşılaştıkları problemler tespit edilmiştir.

Araştırmanın sonucunda, çalışmaya katılan sosyal bilgiler öğretmenlerinin yarısından fazlasının ders kazanımları için müzeye gezi düzenledikleri tespit edilmiştir. Sosyal bilgiler öğretmenlerinin müzeye gezi planlaması durumları ile değişkenler arasında ilişkiye bakıldığında sadece mezun olunan fakülte ve okul konumu değişkenlerinin anlamlı derecede farklılaştığı görülmüştür. Cinsiyet, yaş, eğitim durumu, mezun olunan bölüm, kıdem ve sosyoekonomik durum değişkenleri ile öğretmenlerin müzeye gezi düzenleme durumları arasında anlamlı bir farklılık saptanmamıştır. Öğretmenlerin müzeye gezi düzenleme esnasında karşılaştıkları problemlere yönelik maddelerin genelinde cevapların tek yönde toplandığı tespit edilmiştir.

Coşkun (2014), “*Sosyal Bilgiler Dersi Kapsamında Yapılan Müze Gezilerinin Öğrenci Görüşlerine Göre Değerlendirilmesi (Amasya ve Diyarbakır İlleri Örneği)*”, isimli çalışmasında Sosyal bilgiler dersi kapsamında yapılan müze gezilerini çeşitli değişkenler aracılığıyla öğrenci görüşleri doğrultusunda değerlendirmiştir. Araştırmanın sonucunda, öğrenci görüşleri doğrultusunda cinsiyet ve sınıf düzeyine göre bir farklılaşma olmadığı ancak anne-baba eğitim durumu, müzeyi ziyaret etme sıklığı, yaşadıkları şehir, öğrenim gördükleri okulların sosyoekonomik düzeyine göre farklılaşma olduğu sonucuna ulaşılmıştır.

Ustaoglu (2012), “*İlköğretim 7. Sınıf Sosyal Bilgiler Dersi Türk Tarihinde Yolculuk Ünitesinde Sanal Müzelerin Kullanımının Öğrenci Başarısına Etkisi*”, isimli çalışmasında 7. sınıf sosyal bilgiler dersi “ Türk Tarihinde Yolculuk” ünitesinde sanal müze gezileri etkinliğinin yapılması sonucu, etkinliğin öğrenci başarısına etkisini incelemeyi amaçlamıştır. Çalışma, ön test- son test kontrol grubu şeklinde, deney ve kontrol grubu oluşturularak uygulanmıştır. Çalışmada, öğrencilere sanal müze ziyareti yaptırılan yerler “Mevlana Sanal Müzesi, İstanbul Deniz Sanal Müzesi, Topkapı Sarayı Sanal Müzesi, Ayasofya Sanal Müzesi, Rahmi Koç Sanal Müzesi ve Ziraat Bankası Sanal Müzesi”dir. Deney grubu ile kontrol grubu öğrencileri arasında başarı düzeylerinde anlamlı bir fark var olduğu tespit edilmiştir. Sanal müze gezileri yapılan deney grubu öğrencilerinin başarısında artış meydana geldiği sonucuna ulaşılmıştır.

Kısa (2012), “*Sosyal Bilgiler Öğretiminde Müze Kullanımına İlişkin Öğretmen ve Öğrenci Görüşlerinin İncelenmesi (Afyonkarahisar Müzeleri)*”, isimli çalışmasında, sosyal bilgiler öğretiminde müze kullanımına ilişkin öğretmen ve öğrenci görüşlerini, öğretmenlerin müze gezisi planlamasında yaşadıkları problemler ve öğrencilerin müze

gezilerine katılmama sebeplerini tespit etmek amacıyla, görüşlerini çeşitli değişkenler açısından belirlemek için yapılmıştır. Öğretmen ve öğrenci görüşleri arasında bazı maddelerde tutarlılık olduğu gözlenmiştir. Kız öğrencilerin müze gezilerinden beklentilerinin daha fazla olduğu ve 8.sınıf öğrencilerinin müze etkinliklerine daha az katıldıkları saptanmıştır. Öğrencilerin çoğu, yılda üç kez ve daha fazla okul gezileriyle ya da öğretmenleriyle müzeleri ziyaret ettiklerini ayrıca müze rehberiyle yapılan gezilerin daha verimli geçtiği ortaya çıkmıştır. 11 yıl ve üzeri kıdeme sahip öğretmenlerin müze gezilerine daha fazla önem verdikleri ve öğretmenlerin müze gezilerinde yaşadıkları en büyük problemin ise sınıfların kalabalık oluşundan kaynaklandığı tespit edilmiştir.

Egüz (2011), *“İlköğretim Sosyal Bilgiler Dersinde Müze ile Eğitimin Öğretmen ve Öğrenci Görüşlerine Göre Değerlendirilmesi: Samsun İli Örneği”*, isimli çalışmada sosyal bilgiler öğretmenleri ve öğrencilerin müzelerden sosyal bilgiler eğitiminde kullanılmasına ilişkin görüşlerini, farkındalık düzeylerini saptamak ve müzelerin eğitim amaçlı kullanılmasının sosyal bilgiler öğretimine katkısını ortaya koymak amacıyla yapılmıştır. Araştırmanın sonucunda müze ile eğitim konusunda ve sanal müze hakkında öğretmenlerin yeterli bilgi sahibi olmadıkları ve sanal müze gezilerini bilinçli bir şekilde yaptırmadıkları sonucuna ulaşılmıştır. Ayrıca yapılan müze eğitimi etkinliklerinin sonrasında değerlendirilmediği de saptanmıştır.

Çerkez (2011), *“Sosyal Bilgiler Dersinde Müze Eğitime Dayalı Öğretim Uygulamalarının Öğrencilerin Akademik Başarısına ve Tutumlarına Etkisi”*, isimli çalışmada 7. Sınıf sosyal bilgiler dersinde öğrencilerin, müze eğitimi uygulamalarıyla derse yönelik tutumlarını, akademik başarılarına etkisinin tespit edilmesi amaçlanmıştır. Çalışmada veri toplamak için “Kişisel Bilgi Formu”, “Akademik Başarı Testi” ve “Tutum Ölçeği” kullanılmıştır. Araştırmada ön test- son test kontrol gruplu model kullanılarak bir deneysel uygulama çalışılmıştır. Çalışmanın sonucunda, sosyal bilgiler dersinde sınıf içi öğrenme çalışmalarının aksine okul dışı müze eğitime dayalı öğrenme çalışmalarının yapılması, öğrencilerin derse yönelik tutumlarına, akademik başarılarına anlamlı bir etkisinin olduğu tespit edilmiştir. Müze ile eğitimin gerçekleştirildiği deney grubu öğrencilerinin akademik başarılarına, sosyal bilgiler dersine yönelik tutumlarında, cinsiyetin anlamlı bir farklılık oluşturmadığı sonucuna ulaşılmıştır. Uygulama sonucunda akademik başarı ön test ve tutum ön test

puanları arasında ilişki bulunmamasına rağmen, akademik başarı son test ve test tutum son test puanları arasında anlamlı bir ilişki tespit edilmiştir.

Sönmez (2011), “*İlköğretim II. Kademe 6. Sınıf Sosyal Bilgiler Dersi Eskiçağ Tarihi Konularının İşlenmesinde Müzelerin Önemi, Karşılaşılan Sorunlar ve Çözüm Önerileri (Şanlıurfa İl Merkezi Örneği)*”, isimli çalışmada müze ile eğitim çerçevesinde 6. Sınıfta öğrenim gören öğrencilere sosyal bilgiler dersinin “Eskiçağ Tarihi” konusunun öğretilmesi ve Şanlıurfa örneği temel alınarak kavratılması amaçlanmıştır. Ayrıca bu çalışmadaki amaç sosyal bilgiler dersindeki “Eskiçağ Tarihi” konusu öğretilirken müzenin önemi, eğitimsel işlevi, müzeden yararlanmayı ortaya çıkarmak ve müzelerin eğitim ile ilişkilendirilmesi sırasında oluşan sorunları tespit etmektir.

Filiz (2010), “*Sosyal Bilgiler Öğretiminde Müze Kullanımı*”, isimli çalışmada sosyal bilgiler eğitiminde müze eğitiminin öğrenciler için ifade ettiği anlamı belirlemek amaçlanmıştır. Araştırmada görüşmelerin fenomenolojik analizi, öğrencilerin sosyal bilgiler öğrenme sürecinde müze eğitimi ile ilgili kendileri için ifade ettiği anlamı şu şekilde betimledikleri saptanmıştır:

“1. Müze ortamı öğrencilerde şaşkınlık ve heyecan yaratarak geçmişi öğrenme konusunda merak duygusunu harekete geçirmiş ve bu durum tarihi öğrenme konusunda motive edici olmuştur. 2. Öğrenme konusunda güdülenmiş olan öğrenciler bilişsel becerilerini etkin bir biçimde kullanmaya başlamışlar, derinlemesine incelemeler yürütmüşler, nesnelere çalışma deneyimi elde etmişler ve kendi araştırma süreçleri içerisinde aktif bir rol edinmişlerdir. 3. Öğrenciler, tarihsel bilginin yapılandırılması ile ilgili süreçler üzerinde durarak bilişsel, duyuşsal ve sosyal alanda kazanımlar elde ettiklerini ifade etmişlerdir. 4. Öğrenciler, müze etkinlikleri ile sosyal bilgiler öğrenmenin eğlendirici olduğunu ve keyif alarak öğrendiklerini vurgulamışlardır. 5. Öğrenciler, müze etkinliklerinin sosyal bilgilere verdikleri değer artmasına yardımcı olduğunu ve etkinlik sonrası derse karşı olumlu tutum geliştirdiklerini ifade etmişlerdir.”

3. YÖNTEM

Bu bölümde araştırmanın modeli, evren ve örnekleme, veri toplama aracı, araştırma sonucunda elde edilen verilerin analizine yer verilmiştir

3.1. Araştırmanın Modeli

Bu araştırma, sosyal bilgiler eğitiminde müze ile eğitimin ortaokul 5, 6 ve 7. sınıf öğrencilerinin tutumlarını farklı değişkenler aracılığıyla belirlemek amacıyla nicel araştırma olmakla birlikte genel tarama modeli içerisinde yer alan ilişkisel tarama modeli kullanılmıştır. Nicel araştırmalar, değişkenler arasındaki ilişkiyi genellikle ölçme araçları ile test etmekte ve böylelikle sayısal veriler istatistiksel işlemlerle analiz edilmektedir (Creswell, 2013, s. 4).

Genel tarama modeli, çok sayıda elemandan oluşan bir evrende, evren hakkında bir yargıya varmak amacıyla, evrenin tümü ya da ondan alınan bir grup, örnek veya örneklem üzerinde yapılan tarama faaliyetleridir (Karasar, 2005: 79). İlişkisel model, birden çok değişken arasındaki etkileşimi saptama amacıyla kullanılmaktadır. Korelasyon, varyans analizi, t-testi ve çoklu regresyon gibi istatistiksel yöntemler yoluyla değişkenler arasındaki ilişkiler saptanabilir ya da grup ortalamaları karşılaştırılabilir (Şimşek, 2012: 92).

3.2. Evren ve Örneklem

Araştırmanın evrenini, 2017-2018 öğretim yılı I.dönem Malatya ili Battalgazi ve Yeşilyurt ilçelerinde öğrenim görmekte olan 5, 6 ve 7. sınıf ortaokul öğrencileri oluşturmaktadır. Araştırmanın örneklemini ise, Malatya ili Battalgazi ve Yeşilyurt ilçelerindeki 8 devlet okulunda 5, 6 ve 7. sınıflarda öğrenim görmekte olan 999 öğrenci oluşturmaktadır.

Araştırma örneklemini oluşturan 999 öğrenciye ilişkin bulgular Tablo 1’de görülmektedir. Araştırmaya katılan öğrencilerin %50,3’ü erkek, %49,7’si kız; %34,7’si 5. sınıf, %34,7’si 6. sınıf ve %30,5’i 7. sınıfta öğrenim görmektedir.

Tablo 1. Araştırmanın Örneklemini Oluşturan Kişilere Ait Özellikler (n=999)

<i>Gruplar</i>	<i>Frekans</i>	<i>Yüzde</i>
<i>Cinsiyet</i>		
Kız	497	49,7
Erkek	502	50,3
<i>Sınıf</i>		
5. Sınıf	347	34,7
6. Sınıf	347	34,7
7. Sınıf	305	30,5

3.3. Verilerin Toplanması

Araştırmada veri toplama yöntemi olarak öğrencilere müze eğitimi hakkındaki tutumlarını belirlemek için 20 maddeden oluşan likert ölçek olma özelliği taşıyan tutum ölçeği hazırlanmıştır. Ölçekte beşli derecelendirme ölçeğinin madde puanlaması şu şekildedir:

- Kesinlikle Katılıyorum (5)
- Orta Düzeyin Üstünde Katılıyorum (4)
- Orta Düzeyde Katılıyorum (3)
- Orta Düzeyin Altında Katılıyorum (2)
- Kesinlikle Katılmıyorum (1)

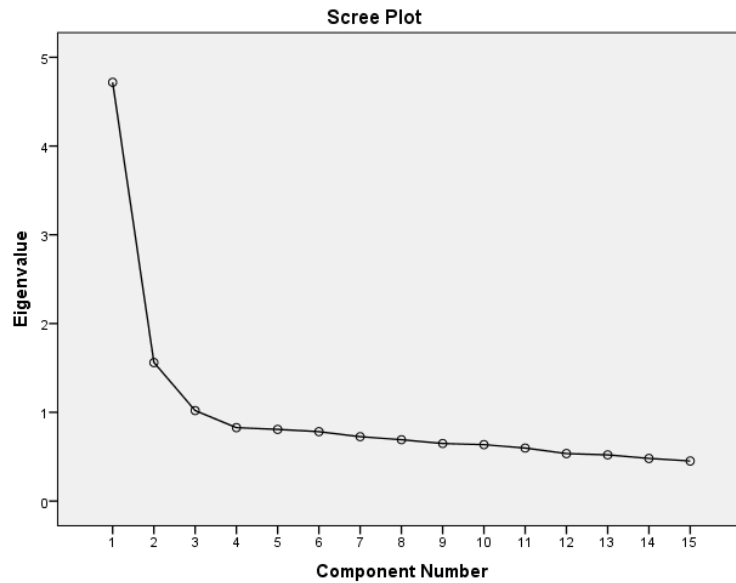
Araştırmada veri toplama aracı olarak Koçak'ın 2010 yılında hazırlamış olduğu "İlköğretim Görsel Sanatlar Eğitimi Dersindeki Müze Etkinliklerine Yönelik Öğrenci, Öğretmen ve Müze Yetkililerinin Görüşleri" isimli çalışmasından bazı maddeler aynen alınmış, madde sorularının bir kısmı alan uzmanı tarafından bir kısmı da araştırmacının kendisi tarafından hazırlanmıştır. Koçak'ın çalışmasında kullandığı likert soru maddeleri için kendisine ulaşamadığından dolayı danışmanı ile görüşülerek gerekli izin alınmıştır. Anket soruları 25 madde olarak hazırlanmış ve aynı üniversitede iki alan uzmanının görüşüne sunulmuş, bu bağlamda 5 maddenin çıkarılması uygun görülmüştür. Veri toplama aracının uygulanması için Malatya İl Milli Eğitim Müdürlüğü'nden gerekli izin alınmıştır. Okullar tercih edilmeden önce sosyal bilgiler

öğretmenleriyle iletişime geçilmiş ve müze gezisi etkinliklerine katılan öğrenciler tercih edilmiştir. 8 devlet okulunda farklı zamanlarda, sosyal bilgiler dersinde 15 dakikalık süre içerisinde öğrencilerin soruları işaretlemeleri istenmiştir.

3.4. Verilerin Analizi

Araştırmada öğrencilerden elde edilen veriler, SPSS 23.0 paket programı kullanılarak analiz elde edilmiştir. Ölçek cevapları değerlendirilirken, SPSS ile açıklayıcı faktör analizi sonrasında ölçek güvenilirliği SPSS programı ile test edilmiştir. Ayrıca, değişkenler arasında farklılık analizleri ve neden-sonuç ilişkileri incelenmiştir. Bunlar detaylı bir şekilde sunulmuştur.

Müze gezisi etkinlikleri ölçeğine ilişkin faktör yapısını belirlemek amacıyla, 999 kişinin ölçeğe verdiği tepkilerden elde edilen puanlara, temel bileşenler faktör analizi uygulanmıştır. Ölçeğin yapı geçerliliği faktör analizi ile test edilerek, tek ya da çok faktörlü olup olmadığı araştırılmıştır. Faktör sayısının belirlenmesinde çizgi grafiği, faktör öz değerleri ve varyansa yapılan katkı toplamı dikkate alınmıştır. Faktör analizinin, açık ve anlaşılır yorumlanabilmesi için eksen döndürmesi yapılmaktadır. Ölçeğin faktör desenini ortaya koymak amacıyla faktörleştirme yöntemi olarak temel bileşenler analizi ve tutum ölçeğinden elde edilen verilerin analizinde döndürme yöntemi olarak da dik döndürme yöntemlerinden maksimum değişkenlik (varimax) yöntemi seçilmiştir (Gliner, Morgan ve Leech, 2015:222). Şekil 1, faktörlere ait çizgi grafiği göstermektedir.

Şekil 1. Ölçeğe Ait Çizgi Grafik

Örnekleme yeterliliği ölçüsü 0,50 değerinin altında kalan ifadeler analiz dışı tutulmuştur. Faktör analizi sonucunda öz değerleri 1 ve üzerinde olanların ele alınması gerektiğinden 3 faktör (boyut) elde edilmiştir. Varyansı açıklama oranının 0,50 ve üzerinde olması ölçütü esas alınmıştır. Toplam açıklanan varyans %50,6 olarak bulunmuştur. Tablo 2, ölçeğe ait faktör analizi sonuçlarını, faktör yüklerine göre büyükten küçüğe doğru sıralanmış bir halde göstermektedir.

Tablo 2. Açıklayıcı Faktör Analizi

Faktörün Adı	Soru İfadesi	Faktör Ağırlıkları	Faktörün Açıklayıcılığı (%)
Müze Gezilerinin Yarattığı Farkındalık	Madde7	0,721	20,070
	Madde6	0,645	
	Madde 8	0,619	
	Madde 10	0,577	
	Madde 9	0,558	
	Madde 14	0,528	
	Madde4	0,510	
Müze Gezilerinin Çalışmalara Etkisi	Madde 2	0,768	15,834
	Madde 5	0,689	
	Madde 3	0,676	
	Madde 1	0,651	
Müze Gezilerinin Kişisel Gelişime Etkisi	Madde 19	0,716	14,752
	Madde 17	0,688	
	Madde 13	0,652	
	Madde 20	0,520	
Toplam			50,656
Kaiser-Meyer-Olkin Ölçek Geçerliliği			0.89
Bartlett's Küresellik Testi		Ki Kare	3505,410
		p değeri	0.00

Veri setinin faktör analizine uygunluğunun test edilmesi için, Kaiser – Meyer – Olkin (KMO) örnekleme yeterliliği testi ve Bartlett küresellik testi uygulanmıştır. KMO değerleri:

- 0.50'den küçük ise “ kabul edilemez”
- 0.50-0.60 ise “kötü”
- 0.60-0.70 ise “ zayıf –vasat”
- 0.70-0.80 ise “orta”
- 0.80-0.90 ise “iyi”
- 0.90 üzerinde ise “mükemmel” şeklinde yorumlanır (Kaiser, 1974'den akt: Karaman, 2015: 32).

KMO değeri kabul edilebilir sınır olan 0.70'in üzerinde 0.89 olarak tespit edilmiştir ve analize uygun görülmüştür. Bartlett küresellik testi de 0,50'nin üzerinde olduğu (ki kare =3505.410) ve p değeri 0.05'ten küçük olması gerekmekte, testimizde p değeri 0.00 elde edilmiş olmasından dolayı veri seti faktör analizine uygun bulunmuştur. Bulunan KMO katsayısı verilerin analize uygun olduğunu göstermektedir.

Tabloya göre analiz dışı tutulan 11, 12, 15, 16 ve 18. maddelerdir. Bu maddelerin 11 ve 12. si “müze gezilerinin yarattığı farkındalık” ile ilgili, 15, 16 ve 18. maddeler ise “kişisel gelişime etkisi” ile ilgilidir. “Müze gezilerinin yarattığı farkındalık” faktörü 7 maddeden oluşmakta ve faktörün açıklayıcılığı (% 20,070), “Müze gezilerinin çalışmalarına etkisi” faktörü 4 maddeden oluşmakta ve faktörün açıklayıcılığı (% 15,834), “Müze gezilerinin kişisel gelişime etkisi” faktörü 4 maddeden oluşmakta ve faktörün açıklayıcılığı (% 14,752)'dir.

Müze gezisi etkinlikleri ölçeği için güvenilirlik analizi yapmadan önce, sorular birleştirilerek güvenilirlik analizine tabi tutulmuştur. Güvenilirlik analizlerinde, içsel tutarlılığı ölçmede Cronbach's Alpha katsayısı dikkate alınmıştır. Cronbach's Alpha katsayısına bağlı olarak ölçeğin güvenilirliği aşağıdaki gibi yorumlanmaktadır (Kalaycı, 2009: 405):

- $0.00 \leq \alpha < 0.40$ ise ölçek güvenilir değildir,
- $0.40 \leq \alpha < 0.60$ ise ölçeğin güvenilirliği düşük,
- $0.60 \leq \alpha < 0.80$ ise ölçek oldukça güvenilir ve
- $0.80 \leq \alpha < 1.00$ ise ölçek yüksek derecede güvenilir bir ölçektir.

Müze gezisi etkinlikleri ölçeği ($\alpha=0.84$), müze gezilerinin yarattığı farkındalık boyutu ($\alpha=0.77$), müze gezilerinin çalışmalarına etkisi boyutu ($\alpha=0.70$) ve müze gezilerinin kişisel gelişime etkisi boyutu ($\alpha=0.68$) literatürde öngörülen 0.60 alt limit kriterini sağlamaktadır (Cronbach, 1990; Punch, 2005). Dolayısıyla, elde edilen sonuçlar araştırmada kullanılan ölçek ve boyutların içsel tutarlılığı olduğunu ortaya

koymaktadır. Tablo 3, ölçek ve boyutlarının güvenilirlik analizinin sonuçlarını ortaya koymaktadır.

Tablo 3.Güvenilirlik Analizi

Ölçek/ Boyut	Soru Sayısı	Güvenilirlik Katsayısı
Müze Gezilerinin Yarattığı Farkındalık	7	0.77
Müze Gezilerinin Çalışmalara Etkisi	4	0.70
Müze Gezilerinin Kişisel Gelişime Etkisi	4	0.68
Müze Gezisi Etkinlikleri Ölçeği	15	0.84

Araştırmanın verileri ölçek ve boyutlarına ait görüşlerin dağılımının normalliği SPSS programı yardımı ile Skewness (basıklık) ve Kurtosis (çarpıklık) değerleri incelenerek ortaya konulmuştur. Tek değişkenli normalliği değerlendirmek için kullanılan istatistik yöntemlerden biri kurtosis ve skewness katsayılarının incelenmesidir. Skewness ve kurtosis değerlerinin ± 2.0 arasında olması, dağılımın normallikten aşırı bir sapma göstermediği şeklinde kabul edilmektedir. Cooper Cutting (2010), bir veri grubunun çarpıklık değerinin ± 2 aralığında olmasının normal dağılım için kabul edilebilir bir ölçüt olarak değerlendirmektedir. Müze gezisi etkinlikleri ölçeğine ve boyutlarına ilişkin Skewness ve Kurtosis değerleri Tablo 4’te verilmiştir.

Tablo 4.Skewness ve Kurtosis Değerleri (n=999)

Değişkenler/Boyut	Skewness	Kurtosis
Müze Gezilerinin Yarattığı Farkındalık	1,164	0,849
Müze Gezilerinin Çalışmalara Etkisi	0,686	-0,466
Müze Gezilerinin Kişisel Gelişime Etkisi	0,967	0,380
Müze Gezisi Etkinlikleri Ölçeği	1,095	0,888

Test sonucuna göre; değişkenlerin/boyutların belirlenen değerler arasında değer aldığı ve normal dağılım gösterdiği saptanmaktadır. Bu nedenle, çözümlenelerde; parametrik tekniklerden “Bağımsız gruplar T testi ve Tek yönlü Anova testi, Levene testi” kullanılmıştır.

4. BULGULAR VE YORUMLAR

Bu bölümde elde edilen verilerin bulguları alt problemlere bağlı tablolar eşliğinde sunulmuş ve yorumlanmıştır.

4.1. Birinci Alt Probleme İlişkin Bulgular

Araştırmada “Ortaokul 5, 6 ve 7. sınıf öğrencilerinin müze ile eğitime ilişkin tutumları arasında cinsiyete göre anlamlı bir farklılık var mıdır?” şeklinde ifade edilen birinci alt probleme ilişkin öğrencilerin müze gezisi etkinlikleri, müze gezilerinin yarattığı farkındalık, müze gezilerinin çalışmalara etkisi ve müze gezilerinin kişisel gelişime etkisi ile ilgili boyutlar ve cinsiyetler arasındaki farklılığın anlamlı olup olmadığını belirlemek için parametrik test olan “Bağımsız Gruplar t Testi” ne göre analiz yapılmıştır. Tablo 5’ te analiz sonuçları gösterilmektedir.

Tablo 5.Cinsiyet Değişkenine Göre Farklılık Analizi (n=999)

Boyutlar	Cinsiyet	N	\bar{X}	s.s.	F	t	P																																
Müze Gezilerinin Yarattığı Farkındalık	Kız	497	2,04	,84	8,786	-3,092	.002																																
	Erkek	502	1,89	,75				Müze Gezilerinin Çalışmalara Etkisi	Kız	497	2,55	1,05	,114	-1,786	.074	Erkek	502	2,43	1,03	Müze Gezilerinin Kişisel Gelişime Etkisi	Kız	497	2,21	,90	,226	-3,190	.001	Erkek	502	2,02	,93	Müze Gezisi Etkinlikleri	Kız	497	2,22	,73	2,767	-3,366	.001
Müze Gezilerinin Çalışmalara Etkisi	Kız	497	2,55	1,05	,114	-1,786	.074																																
	Erkek	502	2,43	1,03				Müze Gezilerinin Kişisel Gelişime Etkisi	Kız	497	2,21	,90	,226	-3,190	.001	Erkek	502	2,02	,93	Müze Gezisi Etkinlikleri	Kız	497	2,22	,73	2,767	-3,366	.001	Erkek	502	2,07	,71								
Müze Gezilerinin Kişisel Gelişime Etkisi	Kız	497	2,21	,90	,226	-3,190	.001																																
	Erkek	502	2,02	,93				Müze Gezisi Etkinlikleri	Kız	497	2,22	,73	2,767	-3,366	.001	Erkek	502	2,07	,71																				
Müze Gezisi Etkinlikleri	Kız	497	2,22	,73	2,767	-3,366	.001																																
	Erkek	502	2,07	,71																																			

Tablo 5’te, öğrencilerin “müze gezilerinin çalışmalara etkisi” boyutu cinsiyetlerine göre ($p=0.74$) çıkmış ve ($p>0.05$) değerinden yüksek çıktığı için

istatistikî olarak anlamlı bir farklılık göstermemektedir. Ancak p değeri diğer boyutlarda ($p>0.05$)’den küçük olduğu için ($p=.001$ ve $p=.002$) öğrencilerin “müze gezilerinin yarattığı farkındalık”, “müze gezilerinin kişisel gelişime etkisi” ve “müze gezisi etkinliklerinin” düzeyi cinsiyete göre anlamlı bir farklılık göstermektedir. Buradan hareketle aritmetik ortalamalara göre kız öğrencilerin müze gezilerinin yarattığı farkındalık ($\bar{X}=2,04$) , müze gezilerinin kişisel gelişime etkisi ($\bar{X}=2,21$) ve müze gezisi etkinliklerinin($\bar{X}=2,22$) düzeyi erkek öğrencilere göre daha yüksektir. Bunun nedeni kız öğrencilerin müzelere, tarihi ve sanatsal unsurlara ilgi düzeylerinin daha yüksek olması olabilir.

4.2. İkinci Alt Probleme İlişkin Bulgular

Araştırmada “Ortaokul 5, 6 ve 7. sınıf öğrencilerinin müze gezilerine ilişkin tutumları arasında sınıf düzeyine göre anlamlı bir farklılık var mıdır?” şeklinde ifade edilen ikinci alt probleme ilişkin öğrencilerin “müze gezisi etkinlikleri”, “müze gezilerinin yarattığı farkındalık”, “müze gezilerinin çalışmalarına etkisi” ve “müze gezilerinin kişisel gelişime etkisi” ile ilgili boyutlar ve sınıflar arasında anlamlı bir farklılık olup olmadığını belirlemek için “Tek Yönlü ANOVA Analizi”ne göre test edilmiştir. Grup varyanslarının homojenlik analizi için Levene Testi kullanılmıştır. Tablo 6’da Levene Testine ait sonuçlar gösterilmektedir.

Tablo 6.Sınıf - Levene Testi

Boyutlar	Levene Değeri	p Değeri
Müze Gezilerinin Yarattığı Farkındalık	12,954	.000
Müze Gezilerinin Çalışmalara Etkisi	11,600	.000
Müze Gezilerinin Kişisel Gelişime Etkisi	24,571	.000
Müze Gezisi Etkinlikleri Ölçeği	18,768	.000

Tablo 6 incelendiğinde, boyutların grup varyansının eşit olmadığı tespit edilmektedir. ($P=.000$; $p<0.05$) olarak ortaya çıkmıştır (P değeri küçük çıktığı için Tamhane T2 Testi yapılması gerekmektedir). Grupların birbirinden istatistikî olarak

farklı olduğunu belirlemek için ikili karşılaştırma testlerinden “Tamhane T2 Testi” uygulanmıştır. Tek Yönlü ANOVA Analizi sonuçları Tablo 7’de verilmektedir.

Tablo 7. Sınıf Düzeyine Göre Farklılık Analizi (n=999)

ANOVA Sonuçları									
Boyutlar	Sınıf	N	\bar{X}	SH _x	Var. K.	K. T.	K. O.	F	P
Müze Gezilerinin Yarattığı Farkındalık	5. Sınıf	347	1,83	,69	G. Arası	11,878	5,939	9,282	.000
	6. Sınıf	347	2,09	,89	Grup İçi	637,280	,640		
	7. Sınıf	305	1,98	,79	Toplam	649,158			
	Toplam	999	1,97	,80					
Müze Gezilerinin Çalışmalara Etkisi	5. Sınıf	347	2,24	,90	G. Arası	43,928	21,96	21,04	.000
	6. Sınıf	347	2,51	1,1	Grup İçi	1039,38	1,044		
	7. Sınıf	305	2,76	1,0	Toplam	1083,30			
	Toplam	999	2,49	1,0					
Müze Gezilerinin Kişisel Gelişime Etkisi	5. Sınıf	347	1,95	,79	G. Arası	15,321	7,661	9,132	.000
	6. Sınıf	347	2,25	1,0	Grup İçi	835,500	,839		
	7. Sınıf	305	2,14	,86	Toplam	850,822			
	Toplam	999	2,11	,92					
Müze Gezisi Etkinlikleri Ölçeği	5. Sınıf	347	1,97	,61	G. Arası	16,128	8,064	15,69	.000
	6. Sınıf	347	2,25	,82	Grup İçi	511,761	,514		
	7. Sınıf	305	2,23	,68	Toplam	527,889			
	Toplam	999	2,15	,72					

Tablo 7’de, öğrencilerin müze gezisi etkinlikleri, müze gezilerinin yarattığı farkındalık, müze gezilerinin çalışmalara etkisi ve müze gezilerinin kişisel gelişime etkisi ile ilgili boyutlar arasında öğrenim gördükleri sınıfa göre istatistikî olarak anlamlı bir farklılık göstermektedir ($p<0.05$). Grupların birbirinden istatistikî olarak farklı olduğunu belirlemek için ikili karşılaştırma testlerinden “Tamhane T2 Testi” yapılmıştır. Tablo 8, Tamhane T2 Testi sonuçlarını göstermektedir.

Tablo 8. Sınıf Düzeyine Ait Tamhane T2 Testi Sonuçları

Boyutlar	Sınıf (I)	Sınıf (J)	Ortalama Farkı (I-J)	Standart Hata	Anlamlılık Düzeyi
Müze Gezilerinin Yarattığı Farkındalık	5. Sınıf	6. Sınıf	-,26060*	,06080	.000
		7. Sınıf	-,15151*	,05905	.031
Müze Gezilerinin Çalışmalara Etkisi	5. Sınıf	6. Sınıf	-,27305*	,07759	.001
		7. Sınıf	-,51898*	,07598	.000
	6. Sınıf	7. Sınıf	-,24592*	,08412	.011
Müze Gezilerinin Kişisel Gelişime Etkisi	5. Sınıf	6. Sınıf	-,27262*	,05442	.000
		7. Sınıf	-,25983*	,05626	.000
Müze Gezisi Etkinlikleri Ölçeği	5. Sınıf	6. Sınıf	-,27262*	,05538	.000
		7. Sınıf	-,25983*	,05152	.000

Analiz sonuçlarına göre:

- 5.sınıfta öğrenim gören öğrencilerin “müze gezisi etkinlikleri”, “müze gezilerinin yarattığı farkındalık”, “müze gezilerinin çalışmalara etkisi” ve “müze gezilerinin kişisel gelişime etkisi” ile ilgili düzeyleri 6. sınıfta öğrenim gören öğrencilerden daha düşüktür ($p=.000$; $p<0.05$). Ayrıca bu ortalama farkından da (I-J) düşük olduğu anlaşılmaktadır. “Müze gezilerinin yarattığı farkındalık” boyutunda 5.sınıf ile 6. Sınıf arasındaki ortalama fark (I-J= -,26060), “müze gezilerinin çalışmalara etkisi” boyutunda 5. Sınıf ile 6. sınıf arasındaki ortalama fark (I-J= -,27305), “müze gezilerinin kişisel gelişime etkisi” boyutunda 5. sınıf ile 6. sınıf arasındaki ortalama fark (I-J= -,27262),

“müze gezisi etkinlikleri ölçeği” 5. sınıf ile 6. sınıf arasındaki ortalama fark (I-J= -,27262) dır.

- 5.sınıfta öğrenim gören öğrencilerin “müze gezisi etkinlikleri”, “müze gezilerinin yarattığı farkındalık”, “müze gezilerinin çalışmalara etkisi” ve “müze gezilerinin kişisel gelişime etkisi” ile ilgili düzeyleri 7. sınıfta öğrenim gören öğrencilerden daha düşüktür (p=.000; p<0.05). “Müze gezilerinin yarattığı farkındalık” boyutunda 5.sınıf ile 7. sınıf arasındaki ortalama fark (I-J= -, 15151), “müze gezilerinin çalışmalara etkisi” boyutunda 5. sınıf ile 7. sınıf arasındaki ortalama fark (I-J= -,51898), “müze gezilerinin kişisel gelişime etkisi” boyutunda 5. sınıf ile 7. sınıf arasındaki ortalama fark (I-J= -,25983), “müze gezisi etkinlikleri ölçeği” 5. sınıf ile 7. sınıf arasındaki ortalama fark (I-J= -, 25983) dır.
- 6.sınıfta öğrenim gören öğrencilerin “müze gezilerinin çalışmalara etkisi” boyutu 7. sınıfta öğrenim gören öğrencilerden daha düşüktür (p<0.05). 6.sınıf ile 7. sınıf arasındaki ortalama fark (I-J= -, 24592) dır.

Bu bulgulardan hareketle 5. sınıf öğrencileri müze gezisi etkinliklerinden yeterli düzeyde faydalanmadıkları, 6. sınıf öğrencilerinin 5. sınıf öğrencilerine göre daha iyi faydalansalar da müzelerden en iyi şekilde fayda görenlerin 7. sınıf öğrencileri olduğu söylenebilir.

4.3. Üçüncü Alt Probleme İlişkin Bulgular

Araştırmada “Ortaokul 5, 6 ve 7. sınıf öğrencilerine müze gezilerinin düzenlenmesinin öğrencilerde farkındalık oluşturmaya ilişkin anlamlı bir farklılık var mıdır? şeklinde ifade edilen üçüncü alt probleme ilişkin amaç “müze gezilerinin yarattığı farkındalık” boyutu ile ilgili öğrencilerin tutumlarını tespit etmektir.

Tablo 9,boyutların tanımlayıcı istatistik bulgularını göstermektedir. Tanımlayıcı istatistikler bağlamında boyutların ortalama ve standart sapma değerleri verilmektedir.

Tablo 9.Boyutların Betimsel Bulguları (n=999)

Boyutlar	Ortalama	Std. Sp.
Müze Gezilerinin Yarattığı Farkındalık	2,49	1,04
Müze Gezilerinin Çalışmalara Etkisi	1,97	0,80
Müze Gezilerinin Kişisel Gelişime Etkisi	2,11	0,92
Müze Gezisi Etkinlikleri	2,15	0,72

Boyutların ortalaması 1,97 ile 2,49; standart sapması ise 0,72 ile 1,04 arasında değişmektedir. Öğrencilerde müze gezilerinin yarattığı farkındalık düzeyi en yüksek (2,49), öğrencilerin müze gezisi etkinlikleri (2,15), müze gezilerinin kişisel gelişime etki düzeyleri (2,11) müze gezilerinin çalışmalara etkisi (1,97) ise yüksektir. Bulguda en az boyut müze gezilerinin çalışmalara etkisi (1,97) çıkmıştır.

“Müze gezilerinin yarattığı farkındalık” boyutunun maddeleri şunlardır:

Madde 4: “Müze gezisi sonrasında müzede gördüklerimiz ile ilgili gösteriler yaparız”.

Madde 6: “Müze gezisi sosyal bilgiler dersine yönelik yaratıcı düşünme becerimizi geliştirmektedir”.

Madde 7: “Müze gezileri bizlerde tarihsel mirasa duyarlılık bilinci kazandırır”.

Madde 8: “ Müze gezileri sanata bakış açımızı etkileyip beğeni duygumuzu değiştirir”.

Madde 9: “Müze gezileri sosyal bilgiler dersinin amaçlarını daha iyi kavramamızı sağlar”.

Madde 10: “Müze gezileri sosyal bilgiler dersine yönelik değerleri daha iyi anlamamızı sağlar”.

Madde 14: “ Müze gezileri tarihsel bir durum, olgu ya da olaya farklı bir bakış açısıyla bakmamızı sağlar”.

Buradan hareketle müzelere geziler düzenlenmesi sonucunda, sosyal bilgiler dersine, tarihsel unsurlara ve sanata (estetiğe) olan farkındalığı arttırmasında etkisi yüksek olduğu söylenebilir.

4.4. Dördüncü Alt Probleme İlişkin Bulgular

Araştırmada “Ortaokul 5, 6 ve 7. sınıf öğrencilerine müze gezilerinin düzenlenmesinin öğrenci tutumları ile etkisi arasında anlamlı bir ilişki var mıdır?” sorusuna ilişkin ortaya çıkan boyutları korelasyon analizi ile tespit etmektedir.

Tablo10, korelasyon analizini göstermektedir. Pearson korelasyon katsayıları araştırma boyutları arasındaki ilişkilere işaret etmektedir. Öğrencilerden elde edilen veriler incelenerek, sonuçları ortaya konulan korelasyon analizi, araştırma boyutları arasındaki ilişkilerin yönüne ve kuvvetine ilişkin fikir vermektedir. Yıldızlar ise sonucun anlamlı çıktığını göstermektedir.

Tablo 10.Korelasyon Analizi (n=999)

Boyutlar	1.	2.	3.	4.
1. Müze Gezilerinin Yarattığı Farkındalık	1			
2. Müze Gezilerinin Çalışmalara Etkisi	.41**	1		
3. Müze Gezilerinin Kişisel Gelişime Etkisi	.60**	.38**	1	
4. Müze Gezisi Etkinlikleri	.88**	.72**	.79**	1

** p<0.01

Öğrencilerin müze gezisi etkinlikleri ile müze gezilerinin yarattığı farkındalık ($r=0.88$), müze gezilerinin çalışmalara etkisi ($r=0.72$) ve müze gezilerinin kişisel gelişime etkisi ($r=0.79$) arasında 0.01 anlamlılık düzeyinde pozitif yönlü ilişki bulunmaktadır. Bu bağlamda öğrencilerin müze gezisi etkinlikleri arttıkça müze gezilerinin yarattığı farkındalık, müze gezilerinin çalışmalara etkisi ve müze gezilerinin kişisel gelişime etkileri de artmaktadır. En önemli etki, müze gezisi etkinliklerinin yapılması ile müze gezilerinin yarattığı farkındalık ($r=0.88$) arasındaki ilişkidir. Bu nedenle müze gezileri etkinliklerinin öğrencilere faydalı olduğu ve bilişsel, duyuşsal yönde katkı sağladığı ifade edilebilir.

5. SONUÇ, TARTIŞMA VE ÖNERİLER

Bu bölümde araştırmanın veri toplama aracından elde edilen bulgulara ilişkin analiz sonuçlarına, alan yazın ile ilgili karşılaştırmalara ve önerilere yer verilmiştir.

5.1. Sonuç ve Tartışma

Sosyal bilgiler öğretiminde kültürel varlıklara ilişkin öğrencilerde farkındalık bilinci oluşturmada müze eğitiminin etkisini tespit etmek amacıyla ortaokul 5, 6 ve 7. sınıf öğrencilerinin müze gezilerine ilişkin görüşleri doğrultusunda şu sonuçlara ulaşılmıştır:

- Cinsiyet değişkenine göre öğrenciler “müze gezilerinin çalışmalara etkisi” boyutu istatistikî olarak anlamlı bir farklılık göstermemektedir, ancak öğrencilerin “müze gezilerinin yarattığı farkındalık”, “müze gezilerinin kişisel gelişime etkisi” ve “müze gezisi etkinliklerinin” boyutları cinsiyete göre anlamlı bir farklılık göstermektedir. Buradan hareketle aritmetik ortalamalara göre, kız öğrencilerin müze gezilerinin yarattığı farkındalık, müze gezilerinin kişisel gelişime etkisi ve müze gezisi etkinlikleri düzeyinin erkek öğrencilere göre daha yüksek olduğu sonucuna ulaşılmıştır. Sadece müze gezilerinin çalışmalara etkisinde farklılık çıkmamıştır. Cinsiyetin müze gezilerinde öğrencileri etkileme düzeylerinin farklı olduğu ortaya çıkmıştır. Bunun nedeni kız öğrencilerin müzelere, tarihi ve sanatsal unsurlara ilgi düzeylerinin daha yüksek olması olabilir. Ayrıca kız öğrencilerin görsel ve uzamsal zekâlarının daha yüksek olduğu söylenebilir.

Araştırmanın sonucunda kız öğrencilerin aritmetik ortalamaları daha yüksek çıktığından dolayı Coşkun (2014)'un yapmış olduğu “*Sosyal bilgiler dersi kapsamında yapılan müze gezilerinin öğrenci görüşlerine göre değerlendirilmesi (Amasya ve Diyarbakır illeri örneği)*” isimli çalışma sonucu ile birbirinden farklı olmasından dolayı bu çalışmamın sonucunu desteklememektedir. Coşkun (2014)'un çalışması sonucunda sınıflar arasında anlamlı bir farklılık çıkmamış ancak aritmetik ortalamaya göre erkek öğrencilerin görüşleri kız öğrencilere göre daha yüksek düzeyde çıkmıştır. Karakaya (2015), “*Ortaokul öğrencilerinin sosyal bilgiler dersinde müze alışkanlıkları (Giresun ili örneği)*” isimli çalışmasında sosyal bilgiler dersinde müzelerden yararlanma, sosyal bilgiler dersinde müzelerle ilgili etkinlikleri yapma amaçları, müzelerle ilgili etkinlikleri

yaptıkları mekân ve sanal müzelerden yararlanma durumlarında cinsiyet değişkeni açısından anlamlı bir farklılık ortaya çıkmamıştır. Ancak Kısa (2012)'nin yapmış olduğu “*Sosyal bilgiler öğretiminde müze kullanımına ilişkin öğretmen ve öğrenci görüşlerinin incelenmesi (Afyonkarahisar müzeleri)*”, isimli çalışma sonucunda kız öğrencilerin görüşleri daha yüksek çıkmış ve yapılan bu araştırmanın sonucunu desteklemektedir.

Müze gezilerinin çalışmalarına etkisi boyutunda cinsiyetler arasında farklılık çıkmaması ile ilgili maddeleri inceleyecek olursak:

Madde 1: “Müze gezisi sonrası geziyle alakalı araştırma ödevi hazırlarız”.

Madde 2: “Yaptığımız müze gezisinden esinlenerek üç boyutlu yeni ürünler oluştururuz”.

Madde 3: “Müze gezisi sonrasında müzede gördüklerimiz ile ilgili gösteriler yaparız”.

Madde 5: “Müze gezisinden esinlenilerek okulumuzda sergiler açarız”.

Maddeleri inceleyecek olursak müze gezisi sonrası yapılan faaliyet ve ödevlerle ilgili bir çalışma olduğu görülmektedir. Bu nedenle, “müze gezilerinin çalışmalarına etkisi”nin cinsiyetler arasında anlamlı bir farklılık oluşturmaması normal olarak kabul edilebilir. Yıldırım (2015)'in “*Ortaokul öğrencilerinin sanat gelişiminde müzelerin etkisi*” isimli çalışmasında çocuklarla müzede eserlerin incelenmesinden sonra, müze içerisinde katıldıkları uygulamalar ve sanatsal etkinliklerde yerinde gözlem, yaşayarak öğrenme ve mekânın getirdiği çekicilik ve farklılıktan çok etkilendikleri gözlemlenmiştir. Hem müze içinde hem de sonrasında yaptıkları çalışmalardan daha fazla keyif aldıkları görüldüğü gibi ayrıca çocuklar tarafından da dile getirilmiştir. Özellikle mutluluk ve olumlu duygular yapmış oldukları resimlerde kendini göstermektedir. Tekniksel olarak da çocukların resimlerinde, gezilen sergilerin ve resimlerin etkileri izlenmiştir. Bu nedenle bazı çocuklar inceledikleri bazı eserlerden etkilenerek çizim tekniklerinde değişime gitmişlerdir. Bu çalışmanın sonucu göstermektedir ki cinsiyet fark etmeksizin müze gezisi sırasında ve sonrasında yapılan çalışmalar öğrencilerin duyuşsal durumlarını ve psikomotor yeteneklerini etkilediği görülmektedir.

- Sınıf düzeyine göre öğrencilerin “müze gezisi etkinlikleri”, “müze gezilerinin yarattığı farkındalık”, “müze gezilerinin çalışmalarına etkisi” ve “müze gezilerinin kişisel gelişime etkisi” ile ilgili boyutlar istatistikî olarak anlamlı bir farklılık göstermektedir.

5.sınıfta öğrenim gören öğrencilerin “müze gezisi etkinlikleri”, “müze gezilerinin yarattığı farkındalık”, “müze gezilerinin çalışmalara etkisi” ve “müze gezilerinin kişisel gelişime etkisi” ile ilgili düzeyleri 6. sınıfta öğrenim gören öğrencilerden daha düşüktür ($p=.000$; $p<0.05$). Ayrıca bu ortalama farkından da (I-J) düşük olduğu anlaşılmaktadır. “Müze gezilerinin yarattığı farkındalık” boyutunda 5.sınıf ile 6. sınıf arasındaki ortalama fark (I-J= -,26060), “müze gezilerinin çalışmalara etkisi” boyutunda 5. sınıf ile 6. sınıf arasındaki ortalama fark (I-J= -,27305), “müze gezilerinin kişisel gelişime etkisi” boyutunda 5. sınıf ile 6. sınıf arasındaki ortalama fark (I-J= -,27262), “müze gezisi etkinlikleri ölçeği” 5. sınıf ile 6. sınıf arasındaki ortalama fark (I-J= -,27262) dır.

5.sınıfta öğrenim gören öğrencilerin “müze gezisi etkinlikleri”, “müze gezilerinin yarattığı farkındalık”, “müze gezilerinin çalışmalara etkisi” ve “müze gezilerinin kişisel gelişime etkisi” ile ilgili düzeyleri 7. sınıfta öğrenim gören öğrencilerden daha düşüktür ($p=.000$; $p<0.05$). “Müze gezilerinin yarattığı farkındalık” boyutunda 5.sınıf ile 7. sınıf arasındaki ortalama fark (I-J= -, 15151), “müze gezilerinin çalışmalara etkisi” boyutunda 5. sınıf ile 7. sınıf arasındaki ortalama fark (I-J= -,51898), “müze gezilerinin kişisel gelişime etkisi” boyutunda 5. sınıf ile 7. sınıf arasındaki ortalama fark (I-J= -,25983), “müze gezisi etkinlikleri ölçeği” 5. sınıf ile 7. sınıf arasındaki ortalama fark (I-J= -, 25983) dır.

5.sınıfta öğrenim gören öğrencilerin “müze gezilerinin çalışmalara etkisi” boyutu 7. sınıfta öğrenim gören öğrencilerden daha düşüktür ($p<0.05$). 6.sınıf ile 7. sınıf arasındaki ortalama fark (I-J= -, 24592) dır.

Bu bulgulardan hareketle 5. sınıf öğrencileri müze gezisi etkinliklerinden yeterli düzeyde faydalanmadıkları, 6. sınıf öğrencilerinin 5. sınıf öğrencilerine göre daha iyi faydalansalar da müzelerden en iyi şekilde fayda görenlerin 7. sınıf öğrencileri olduğu söylenebilir. Sınıf düzeyi arttıkça öğrencilerin müzelerden fayda görme oranları arttığı ifade edilebilir. Öğrencilerin bilişsel ve duyuşsal durumlarının öğrenme sürecine etkisini gösterdiği söylenebilir. Ayrıca öğrencilerin ilkökulda müze gezisi yeterli düzeyde yaptırılmadığı sonucuna da ulaşılabilir. Çünkü 5.sınıf öğrencilerinin tutumları en düşük düzeyde kaldığı görülmektedir.

Araştırmada sınıf düzeyleri arasında anlamlı farklılık çıkmaktadır sonucu ile Kısa (2012)'nin yapmış olduğu ismi geçen çalışmanın sonucu ile paralellik

göstermektedir. Ancak iki çalışmada sınıf düzeyleri arasında farklılık göstermesi sonucu aynı olmasına rağmen, bu çalışmayla zıtlık gösteren tarafları vardır. Kısa (2012)'nin yapmış olduğu çalışmada sosyal bilgiler öğretiminde müze kullanımına ilişkin görüşleri 6. sınıfların, 7 ve 8. sınıflara göre daha yüksek düzeyde çıkmıştır. Oysaki bu çalışmada 6 ve 7.sınıflar müze gezilerine olan etki düzeyleri daha yüksek çıkmıştır. Yani 5. sınıfların, 6 ve 7.sınıflara göre müze gezilerinin yarattığı farkındalık, çalışmalara, kişisel gelişime ve etkinlikler boyutlarına etki düzeyi daha düşük çıkmıştır. Tüm boyutlarda en yüksek çıkan 7.sınıflar olmuştur.

- Müze gezilerinin yarattığı farkındalık etkisine ilişkin sonuçlar oldukça önemlidir. Boyutların ortalaması 1,97 ile 2,49; standart sapması ise 0,72 ile 1,04 arasında değişmektedir. Öğrencilerde müze gezilerinin yarattığı farkındalık düzeyi en yüksek (2,49), öğrencilerin müze gezisi etkinlikleri (2,15), müze gezilerinin kişisel gelişime etki düzeyleri (2,11) müze gezilerinin çalışmalara etkisi (1,97) ise yüksektir. Bu boyutlar arasında en az etki düzeyi müze gezilerinin çalışmalara etkisi (1,97) çıkmıştır.

Buradan hareketle müzelere geziler düzenlenmesi, sosyal bilgiler dersine, tarihsel unsurlara ve sanata (estetik) olan farkındalığı arttırmasında etkisi yüksek olduğu söylenebilir. Araştırmanın sonucu ile Filiz (2010)'in, yapmış olduğu “*Sosyal bilgiler öğretiminde müze kullanımı*” isimli çalışma sonucu birbirini destekler niteliktedir. Öğrenciler müze gezilerinin sosyal bilgiler dersine yönelik ilgilerini arttırdığını, sorgulama becerilerini kullandıklarını ifade etmişlerdir. Ayrıca tarihsel bilgi ve düşüncelerini arttırdığı yönündedir. Müzelerde gerçek nesnelere çalışmalar yapmanın, etkin rol almanın, öğrencilerin “vatanseverlik” ve “kültürel mirasa duyarlılık” bilinci kazanmasında, onlara değerlerini geliştirmelerine yardımcı olmaktadır şeklinde ifade etmektedir. Uçar (2014)'ın yapmış olduğu “*Sanat eğitiminde müzelerin eğitimsel rolleri ve işlevleri*” isimli çalışma sonucuna göre, müzelerin en önemli eğitsel işlevlerinden biri de öğrencilere “estetik” bir bakış açısı kazandırmasıdır. Gürbüz (2017)'ün yaptığı “*Sınıf öğretmenlerinin müze eğitimine ilişkin görüşlerinin bazı değişkenler açısından incelenmesi*” isimli çalışması sonucunda, öğrencilerde müze ile eğitimin estetik farkındalık yaratacağı ve bu farkındalığın gelişmesini sağlayacağı yönündeki bulgular çalışmanın sonucunu desteklemektedir. Akyürek (2011), “*İlköğretim I. kademe görsel sanatlar dersinde müze eğitiminin tarih ve kültür bilinci oluşturmadaki önemi*” isimli çalışmasında görsel sanatlar dersinde tarih ve kültür bilinci öğrenme alanının

müzedeki işlenmesinin derse katkısına ilişkin, eserlerin öğrencilerin hayal dünyalarını geliştirdiği ve çalışmalarını etkilediği, sanatsal yeteneklerini çıkarmalarına yardımcı olduğu ve öğrencilere estetik açıdan farklı bir bakış açısı kazandırdığını ifade ederek yapılan bu çalışmayı desteklemektedir.

- Araştırmada öğrencilere müze gezilerinin düzenlenmesinin öğrenci tutumları ile etkisi arasında anlamlı bir ilişki olduğu sonucu çıkmıştır. Öğrencilerin müze gezisi etkinlikleri ile müze gezilerinin yarattığı farkındalık ($r=0.88$), müze gezilerinin çalışmalara etkisi ($r=0.72$) ve müze gezilerinin kişisel gelişime etkisi ($r=0.79$) arasında 0.01 anlamlılık düzeyinde pozitif yönlü ilişki bulunmaktadır. Bu bağlamda öğrencilerin müze gezisi etkinlikleri arttıkça müze gezilerinin yarattığı farkındalık, müze gezilerinin çalışmalara etkisi ve müze gezilerinin kişisel gelişime etkileri de artmaktadır. En önemli etki müze gezisi etkinliklerinin yapılması ile müze gezilerinin yarattığı farkındalık ($r=0.88$) arasındaki ilişkidir.

Bu nedenle müze gezileri etkinliklerinin öğrencilere faydalı olduğu ve bilişsel, duyuşsal yönde katkı sağladığı ifade edilebilir. Yapılan birçok araştırmanın sonucu bu araştırmanın sonucunu desteklemektedir. Sosyal bilgiler dersinde okul dışı müze eğitimi ile işlenen derslerin Çerkez (2011)'in yapmış olduğu "*Sosyal bilgiler dersinde müze eğitimine dayalı öğretim uygulamalarının öğrencilerin akademik başarısına ve tutumlarına etkisi*" isimli çalışmasında öğrencilerin derse yönelik tutumlarını, akademik başarılarına etkisini inceleyen araştırmada, öğrencilerin akademik başarı puanlarını oldukça arttırdığını ve öğrencilerin derse karşı olan tutumlarını olumlu yönde etkilediği sonucu yapılan bu çalışmayla birbirini desteklemektedir. Yalçın (2010)' da yapmış olduğu "*Tarih öğretim alanı olarak müzelerin kullanılmasının toplumsal tarih bilincinin kazandırılmasındaki etkileri*" isimli çalışmada, toplumsal tarih bilincinin kazandırılmasında, öğrencilerin tarihsel mirasa duyarlılık, ilgilerinin artmasında, sergilenen eserlerin korunması gerektiği duyarlılığının artmasında, sosyal bilgiler derslerine olan ilgilerini ve akademik başarılarını arttırmasında etkili olduğu sonucuna ulaşmıştır. Müzeler kültürel ya da doğal nesnelere sergileyerek ve onlar için yaşayan ortamlar tasarlayarak ziyaretçilerin ilgisini çekmekte, merak duygusunu kışkırtmakta, onlara etkin olma ve öğrenme için fırsat oluşturmaktadır (Hein, 2002: 2-7; Siedel ve Hudson, 1999: 31'den akt: Filiz, 2010: 93). Kuşcuoğlu (2017) yapmış olduğu "*Sınıf Öğretmenlerinin Müzelerin Değer Aktarmasına İlişkin Görüşlerinin İncelenmesi*" isimli

çalışmasında, sınıf öğretmenleri “estetik”, “kültürel mirasa duyarlılık”, “yardımseverlik”, “bilimsellik”, “Türk büyüklerine saygı ve vatanseverlik” değerlerinin kazandırılmasında ve desteklenmesinde önemli rol oynadığını belirtmişlerdir. Bu nedenle müzelere eğitim amaçlı geziler düzenlenmesi etkili olmakta ve farkındalık bilinci oluşturarak kalıcı öğrenmeye katkı sağladığı ifade edilebilir.

5.2. Öneriler

- Sosyal Bilgiler ve sınıf öğretmenlerinin lisans eğitimi alırken “Müze Eğitimi” ile ilgili zorunlu ders almaları gerekmektedir.
- Staj dönemlerinde öğretmen adayları, staja gittikleri okuldaki öğrenciler ile mümkünse gerçek müze ziyareti yapmaları; mümkün değilse de sanal müze ziyareti yapmaları zorunlu hale getirilmelidir.
- Anadolu Medeniyetler Müzesi tarafından hazırlanan “Anadolu Uygarlıkları Eğitim Seti” sosyal bilgiler ders kitaplarının yanında ücretsiz olarak öğretmen ve öğrencilere verilmelidir.
- Her ilde mutlaka bir müzenin yanına “Müze Eğitim Atölyesi” yapılmalıdır.
- Okullarda şu an görev yapmakta olan sosyal bilgiler öğretmenlerinin müze eğitimi kültürü zihniyetine sahip olmaları için zorunlu seminerler olmalıdır.
- Müze eğitimi kültürünü yaygınlaştırmak ve oturtmak için müze gezisi ziyareti ve etkinliklerini yapan öğretmenler “ek ders ücreti” adı altında ödüllendirilmelidir.
- Kültür ve Turizm Bakanlığı, Milli Eğitim Bakanlığı, yerel yönetimler (belediyeler) ve üniversiteler ortaklaşa faaliyet yürütmelidir.
- Müzelerde müze eğitimcisi olması zorunlu hale getirilmelidir.
- Müze gezileri, sosyal bilgiler dersinin ilgili öğrenme alanları ve kazanımlarıyla ilgili müze türüne göre yapılarak öğrencinin farkındalık seviyesini arttırarak kalıcı öğrenmesine katkı sağlanmalıdır.
- Müze gezisi sırasında öğrencilere etkinlikler yaptırılmalı, öğrencilerde farkındalık oluşturulmalıdır.
- Müze gezisi sonrasında öğrencinin bilişsel ve duyuşsal özelliklerine göre etkinlikler yaptırılarak, gördükleri nesnelere hakkında kalıcı bilgi oluşması sağlanmalıdır.

- Müze eğitimi çalışması yapan araştırmacılar ise hem öğretmenleri hem de öğrencileri müze eğitimi hakkında bilgilendirmeli ve eğitmelidir.
- Müze eğitimi çalışması yapan araştırmacılar kendilerini geliştirmek için konuyla ilgili seminer, konferans ve eğitimlere katılmalıdır.

KAYNAKÇA

Tez, Kitap ve Makalelerden Elde Edilen Kaynaklar

- Abacı, O.(1996). *Müze eğitimi*, Yayınlanmamış Sanatta Yeterlilik Tezi. Marmara Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü, İstanbul.
- Açıkgöz, A, Türk, E. ve Ergun, O.(2001). *En son değişiklikleriyle milli eğitim mevzuatı*Ankara: Nobel Yayın Dağıtım.
- Akyürek, T. (2011). *İlköğretim I. kademe görsel sanatlar dersinde müze eğitiminin tarih ve kültür bilinci oluşturmadaki önemi*. Yayınlanmamış Yüksek Lisans Tezi. Gazi Üniversitesi Eğitim Bilimleri Enstitüsü, Ankara.
- Alpagut, A. (2009). Anadolu medeniyetler müzesi eğitim etkinlikleri ve müze eğitim atölyesi, 38. *Icanas 10-15.09.2007 Ankara, bildiriler, müzeler, arşivler, kütüphaneler, yayınevleri, telif hakları*, Atatürk Kültür, Dil ve Tarih Yüksek Kurumu.
- Alpagut, B. (2003). Türkiye’de doğa tarihi araştırmalarının örgütlenmesi. 1.ulusal doğa tarihi kongresi, *Kırsal Çevre ve Ormanlık Sorunları Araştırma Derneği Yayını*, 11, 63–73.
- Altın, N. ve Demirtaş, S. (2009). Sosyal bilgiler öğretiminde sınıf dışı eğitim etkinlikler (müze ve arazi çalışmaları).(Edt. M. Safran). *Sosyal bilgiler eğitimi*, Ankara: Pegem Akademi Yayınevi, ss.508- 539.
- Arseven, C.E. (1966). Müze. *Sanat ansiklopedisi, Cilt III*. İstanbul: Milli Eğitim Basımevi.
- Arslantepe tanıtım kitapçığı.
- Artun, A. (2017). *Mümkün olmayan müze*,(1. Baskı), İstanbul: İletişim Yayınları.
- Artut, K. (2001). *Sanat eğitimi kuramları ve yöntemleri*, (1. Baskı.) Ankara: Anı Yayıncılık.

- Ata, B. (2002). *Müzelerle ve tarihî mekânlarla tarih öğretimi: tarih öğretmenlerinin “müze eğitimine” ilişkin görüşleri*. Yayınlanmamış Doktora Tezi, Gazi Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü, Ankara.
- Ata, B. (2013). Sosyal bilgiler eğitiminde müzelerin önemi,(Editörler: R. Turan, ve K. Ulusoy), *Sosyal bilgilerin temelleri*, Ankara: Pegem Akademi Yayıncılık, ss. 342-355.
- Atagök, T. (1994). Kültür ve toplum.I. *Müzecilik Sempozyumu*. İstanbul: Dz. K. K. Basımevi.
- Atagök, T. (1999). Çağdaş müzeciliğin anlamı; müze ve ilişkileri, (Edt. T. Atagök), *Yeniden müzeciliği düşünmek*, İstanbul: Yıldız Teknik Üniversitesi Basım-Yayın Merkezi, ss.131-142
- Atagök, T. (1999).Çağdaş müzecilik uygulamaları için müzecilik eğitimi, (Edt.T. Atagök), *Yeniden müzeciliği düşünmek*, İstanbul: Yıldız Teknik Üniversitesi Basım- Yayın Merkezi, ss.191-194.
- Atasoy, S. (1984). Türkiye’de müzecilik. *Cumhuriyet dönemi Türkiye ansiklopedisi*, 6, 1458-1468. İstanbul: İletişim Yayınları.
- Aydın, M. DüNDAR R. ve Kaya, F.(2016). Yerel tarih etkinlikleriyle sosyal bilgiler öğretimi,*Alternatif yaklaşımlarla sosyal bilgiler eğitimi*, (Editörler. R.Sefer, M.Aydın ve E.Koçoğlu), Ankara: Pegem Akademi Yayıncılık, ss.523-538.
- Başaran, C. (1995). *Arkeolojiye giriş I –II*, (2.Baskı), Erzurum: Aşyan Kitabevi.
- Batur, S.(1984).Dünya’da müzeciliğin gelişmesi. *Cumhuriyet dönemi Türkiyeansiklopedisi*, 6, İstanbul: İletişim Yayınları, 1472-1474.
- Buyurgan, S. ve Mercin, L. (2005). *Görsel sanatlar eğitiminde müze eğitimuygulamaları*. (Edt. V. Özsoy), (1. Baskı). Ankara: Görsel Sanatlar Eğitimi Derneği Yayınları.

- Coşkun, D. (2014). *Sosyal bilgiler dersi kapsamında yapılan müze gezilerinin öğrenci görüşlerine göre değerlendirilmesi (amasya ve diyarbakır illeri örneği)*, Yüksek Lisans Tezi, İnönü Üniversitesi Eğitim Bilimleri Enstitüsü.
- Creswell, J. W. (2013). Araştırma deseni nitel, nicel ve karma yöntem yaklaşımları (çev. M. Bütün),(Edt. S. B. Demir). Ankara: Eğiten Kitap.
- Cronbach, LJ. (1990). Essentials of psychological testing. fifth ed., New York: HarperCollins.
- Çerkez, S. (2011). *Sosyal bilgiler dersinde müze eğitimine dayalı öğretim uygulamalarının öğrencilerin akademik başarısına ve tutumlarına etkisi*, Yüksek Lisans Tezi, Kastamonu Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü. Kastamonu.
- Çıldır, Z. (2007). *Öğretmenlere müzede yetişkin eğitimi, Feza Gürsey bilim merkezi örneği*.Yayımlanmamış Yüksek Lisans Tezi, Ankara Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü, Ankara.
- Çolak, C. (2006). Sanal müzeler, *Türkiye'de internet konferansı bildirileri 21 - 23 Aralık 2006*, (s.291-296). inet-tr'06 - x1. tobb ekonomi ve teknoloji üniversitesi, Ankara.
- Çoruhlu, T. (1997). Müzecilikte bilimsel anlayışın ön plana çıkarılması. *Kuruluşunun 150. Yılında Türk Müzeciliği Sempozyumu III Bildirileri* (ss.59-63). Ankara: Genelkurmay Basımevi.
- Demir, A. (2015). *Sosyal bilgiler öğretim programında müze eğitimiyle ilişkilendirilen kazanımların gerçekleştirilmesine yönelik sosyal bilgiler öğretmenlerinin yaklaşımları (Tokat ili örneği)*, Yüksek Lisans Tezi, Gaziosmanpaşa Üniversitesi, Eğitim Bilimleri Enstitüsü. Tokat.
- Demir, C. (2001). *Müzelerde çağdaş pazarlama*. İstanbul: Türkiye Anıt Çevre Turizm Değerlerini Koruma Vakfı.
- Demirbağ, H. ve Fırat, F. (2013). *Medeniyetin beşiği malatya*, (Edt. Ç.Şişman), İstanbul: Malatya Valiliği, Malatya Kitaplığı Yayınları.

- Egüz, Ş. (2011). *İlköğretim sosyal bilgiler dersinde müze ile eğitimin öğretmen ve öğrenci görüşlerine göre değerlendirilmesi: samsun ili örneği*, Yüksek Lisans Tezi On Dokuz Mayıs Üniversitesi Eğitim Bilimleri Enstitüsü, Samsun.
- Egüz, Ş. ve Kesten, A. (2012). Sosyal bilgiler dersinde müze ile eğitimin öğretmen ve öğrenci görüşlerine göre değerlendirilmesi: samsun ili örneği, *İnönü Üniversitesi Eğitim Fakültesi Dergisi Nisan 2012, Cilt 13, Sayı 1*, ss. 81-103.
- Erargın, K. (1982). Türk müzeciliğinin tarihçesi. *Müze Dergisi*, (Özel Sayı), 9-10.
- Erbay, M.(2011). *Müzelerde sergileme ve sunum tekniklerinin planlanması*, İstanbul: Beta Yayıncılık.
- Ercan, M. (2007). *Cumhuriyet döneminde ilköğretim sosyal bilgiler programlarındaki sanat konularının yeterliliği*. Yüksek Lisans Tezi, Fırat Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü, Elazığ.
- Erdoğan, T. (2003). *Türkiye'deki arkeoloji müzelerinde yapılan eğitsel faaliyetler*. Dönem Projesi. Ankara Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü Müze Eğitimi Anabilim Dalı, Ankara.
- Filiz, N. (2010). *Sosyal bilgiler öğretiminde müze kullanımı*, Yayımlanmamış Yüksek Lisans Tezi, Marmara Üniversitesi Eğitim Bilimleri Enstitüsü, İstanbul.
- Gerçek, F. (1999). *Türk müzeciliği*. (1.baskı). Ankara: Türk Tarih Kurumu Basımevi.
- Gliner, J.A., Morgan, G.A. ve Leech, N.L. (2015). Verilerin toplanması ve kodlanması, *Uygulamada araştırma yöntemleri*, 2. Basımdan Çeviri, (Çev. Edt. S. Turan), Ankara: Nobel Akademik Yayıncılık, ss.209-225.
- Gültekin, M. (2008). Sosyal bilgiler dersi öğretim programı.(Edt. Ş. Yaşar). *Hayat bilgisi ve sosyal bilgiler öğretimi*, Eskişehir: Anadolu Üniversitesi Açık Öğretim Fakültesi Yayınları, ss.57-78.
- Gürbüz, E. (2017). *Sınıf öğretmenlerinin müze eğitimine ilişkin görüşlerinin bazı değişkenler açısından incelenmesi*, Yayımlanmamış Yüksek Lisans Tezi, Necmettin Erbakan Üniversitesi Eğitim Bilimleri Enstitüsü, Konya.

- Hooper- Greenhill, E. (1999).*Müze ve galeri eğitimi*. (Edt. Bekir Onur), Ankara: Ankara Üniversitesi Çocuk Kültürü Araştırma ve Uygulama Merkezi Yayınları.
- Ilgaz, S., Örtten, H. (2015). Sosyal bilgiler eğitiminde tarihi ve sanatsal mekânlara dayalı öğrenme ortamları, *Sosyal bilgiler eğitiminde mekânsal öğrenme ortamları*, (Editörler: R. Sever, E. Koçoğlu). Ankara: Pegem Akademi Yayıncılık. ss. 285-310.
- İlhan, A., Artar, M., Okvuran, A. ve Karadeniz, C. (2011). *Müze eğitimi yetişkin kitabı*, Ankara: UNICEF Yayını.
- Kabapınar, Y. (2014). *Kuramdan uygulamaya sosyal bilgiler öğretimi*. Ankara: Pegem A Yayıncılık.
- Kalaycı, Ş. (2009). *SPSS uygulamalı çok değişkenli istatistik teknikleri*, (4. Baskı), Asil Yayın.
- Karabıyık, E. Ü. (2014a). *İlköğretim sosyal bilgiler 6 öğretmen kılavuz kitabı*, Ankara: BRC Basım Matbaacılık.
- Karabıyık, E. Ü. (2014b). *İlköğretim sosyal bilgiler 7 öğretmen kılavuz kitabı*, Ankara: BRC Basım Matbaacılık.
- Karadeniz, C. (2010). *Dünyada çocuk müzeleri ve bilim merkezleri*, Yay. Haz. Bekir Onur, Ankara: Ürün Yayınları.
- Karadeniz, C. (2018). *Müze, kültür, toplum*, Yay. Haz. Bekir Onur, Ankara: İmge Kitabevi.
- Karakaya, İ. (2015). *Ortaokul öğrencilerinin sosyal bilgiler dersinde müze alışkanlıkları (giresun ili örneği)*. Yayımlanmamış Yüksek Lisans Tezi, Giresun Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü, Giresun.
- Karaman, H. (2015).*Açımlayıcı faktör analizinde kullanılan faktör çıkartma yöntemlerinin karşılaştırılması*, Yüksek Lisans Tezi, Hacettepe Üniversitesi, Ankara.

- Karasar, N.(2005). *Bilimsel araştırma yöntemi*. Ankara: Nobel Yayın Dağıtım.
- Kısa, Y. (2012). *Sosyal bilgiler öğretiminde müze kullanımına ilişkin öğretmen ve öğrenci görüşlerinin incelenmesi (afyonkarahisar müzeleri)*, Yüksek Lisans Tezi, Afyon Kocatepe Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü, Afyon.
- Kuruoğlu, N. (2002). Müzelerin eğitim ortamı olarak kullanımı. *Uludağ Üniversitesi Eğitim Fakültesi Dergisi* 15 (1) 275-285.
- Kuşcuoğlu, G.(2017). *Sınıf öğretmenlerinin müzelerin değer aktarmasına ilişkin görüşlerinin incelenmesi*, Yayımlanmamış Yüksek Lisans Tezi, Adnan Menderes Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü, Aydın.
- Madran, B. (1999). Müze türleri,(Edt:T. Atagök).*Yeniden müzeciliği düşünmek*.İstanbul: Yıldız Teknik Üniversitesi Basın-Yayın Merkezi, ss. 3–19.
- Madran, B. ve Önal, Ş. (2000). Yerellikten küreselliğe uzanan çizgide tarihin çok paylaşımlı vitrinleri: müzeler ve sunumları. *Üçüncü uluslararası tarih kongresi müzecilikte yeni yaklaşımlar; Küreselleşme ve Yerelleşme* İstanbul: Türkiye Ekonomik ve Toplumsal Tarih Vakfı, ss.170-187.
- Malatya müzesi tanıtım kitapçığı.
- MEB (2018), *Sosyal bilgiler öğretim programı (4, 5, 6 ve 7.Sınıflar)*, Ankara: Milli Eğitim Yayınları.
- MEB. (2008). *İlköğretim 1-8. sınıflar Türkçe, matematik, sosyal bilgiler, hayat bilgisi ile fen ve teknoloji dersi öğretim programlarında müze ile eğitim*: Talim Terbiye Kurulu Kararı.
- Mercin, L.(2002). *Anadolu güzel sanatlar liselerinde müzelerin sanat (resim) eğitimi amaçlı kullanılmasına ilişkin yönetici ve öğretmenlerin görüşlerinin değerlendirilmesi*. Yayımlanmamış Yüksek Lisans Tezi, Gazi Üniversitesi Eğitim Bilimleri Enstitüsü, Ankara.

- Meydan, A. ve Akkuş, A. (2014). Sosyal bilgiler öğretiminde müze gezilerinin tarihi ve kültürel değerlerin kazandırılmasındaki önemi, *Marmara Coğrafya Dergisi Sayı: 29*, Ocak- 2014, ss. 02-42.
- Milli Eğitim Bakanlığı, (2008). *İlköğretim sosyal bilgiler dersi öğretim programı*. Ankara: T.C Milli Eğitim Bakanlığı Talim ve Terbiye Kurulu Başkanlığı Devlet Kitaplar Müdürlüğü Basımevi.
- Okvuran, A. (2012). Müzede dramanın bir öğretim yöntemi olarak Türkiye’de gelişimi, *Eğitim ve Bilim Dergisi, Cilt 37*, Sayı 166, ss. 170-180.
- Onur, B. (2012). *Çağdaş müze eğitim ve gelişim*, (1.Baskı), Ankara: İmge Kitabevi.
- Onur, B. (2014). *Yeni müzebilim*, (1. Baskı), Ankara: İmge Kitabevi.
- Onur, B. (2003). Müze eğitimi: temel ilkeler ve politikalar, Antalya: *Müze eğitimi seminerleri, Vehbi Koç Vakfı*.
- Önder, M. (1999). *Türkiye müzeleri*, (5.Baskı), İstanbul: Türkiye İş Bankası Kültür Yayınları
- Özensoy, A.U. (2013). *İlköğretim 5. sınıf sosyal bilgiler öğretmen kılavuz kitabı*, Ankara: Dorukkaya Matbaacılık Yayıncılık.
- Özkasım, H. (2009). Türkiye’de müzecilik eğitimi. *Geçmişten Geleceğe Türkiye’de Müzecilik II Sempozyumu*, ss.11-17. Ankara: VEKAM.
- Öztürk, C. (Editör). (2006). Sosyal bilgiler: toplumsal yaşama disiplinlerarası bir bakış, *Hayat bilgisi ve sosyal bilgiler öğretimi*, Ankara: Pegem Akademi Yayıncılık.
- Öztürk, C. ve Otluoğlu, R. (2003). *Sosyal bilgiler öğretiminde edebi ürünler ve yazılı materyaller*. Ankara: Pegem A Yayıncılık.
- Punch, K. (2005). Introduction to social research – quantitative and qualitative approach. Second Ed., Sage Publications Inc., California.

- Rıvıere, G. H. (1962). *Müzelerin eğitimdeki rolü hakkında unesco bölge semineri*, İstanbul: ICOM Türkiye Milli Komitesi Yayınları, Sayı:1, İstanbul Matbaası.
- Rona, Z. (1999). Belgeleme- arşivleme-envanter- üzerine denemeler, *Yeniden müzeciliği düşünmek*, (Edt.T. Atagök). İstanbul: Yıldız Teknik Üniversitesi Basım- Yayın Merkezi. ss. 123-128.
- Safran, M. Ve Ata, B. (1998). Okul dışı tarih öğretimi. *G.Ü. Gazi Eğitim Fakültesi Dergisi*,18 (1) 87-94.
- Seyirci, M. (1981). *Atatürk ve çağdaş müzeciliğimiz*. Afyon: Türkeli Matbaası.
- Sezgin, M. ve Karaman, A. (2009). *Müze yönetimi ve pazarlama*, (1. Baskı), Konya: Çizgi Kitabevi.
- Sönmez, E. (2011). *İlköğretim II. kademe 6. sınıf sosyal bilgiler dersi eskiçağ tarihi konularının işlenmesinde müzelerin önemi, karşılaşılan sorunlar ve çözüm önerileri (Şanlıurfa il merkezi örneği)*, Yayımlanmamış Yüksek Lisans Tezi. Selçuk Üniversitesi Eğitim Bilimleri Enstitüsü, Konya.
- Sözen, M. ve Tanyeli, U. (1996). *Sanat kavram ve terimleri sözlüğü*. İstanbul: Remzi Kitabevi.
- Sözer, E. (1998). Sosyal bilgiler kapsamında sosyal bilgilerin yeri ve önemi, (Edt. G. Can), Sosyal bilgiler öğretimi Eskişehir: Anadolu Üniversitesi Açık Öğretim Yayınları, ss.3-13.
- Şahan, M. (2005). Müze ve eğitim, *Dergipark-Türk Eğitim Bilgileri Dergisi Cilt 3, Sayı 4*,ss.487-501.
- Şapolyo, E. B. (1936). *Müzeler tarihi*. İstanbul: Remzi Kitabevi.
- Şentürk, S. (2008). *Çağdaş müzecilik anlayışında çağdaş sanat müzeciliği*. Uzmanlık Tezi, Kültür ve Turizm Bakanlığı, Kültür Varlıkları ve Müzeler Genel Müdürlüğü. Ankara.

- Şimşek, A. (2012). Araştırma modelleri, *Sosyal bilimlerde araştırma yöntemleri*,(Editör: A.Şimşek) , Eskişehir Anadolu Üniversitesi Yayını, ss.80-107.
- Tezcan Akmehmet K. ve Ödekan,A.(2006). Müze eğitiminin tarihsel gelişimi, *İtü dergisi / B Sosyal Bilimler Cilt:3, Sayı:1, 47-58 Aralık 2006.*
- Tezcan Akmehmet, K. (2012). Müze eğitimi: okul programları, *Müzebilimin abc'si*, Haz. N. Ertürk ve H. Uralman, İstanbul: Ege Yayınları, ss. 195-208.
- Tezcan Akmehmet, K. (2013). Müzeler ve eğitim, (Edt). E.Altınsapan ve N. Küçükhasköylü, *Müzecilik ve sergileme*, Eskişehir: Anadolu Üniversitesi Açık Öğretim Fakültesi Yayınları, ss.128-154.
- Tırpan, N. (1982). Müzeler ve eğitim. *Müze Dergisi, (Özel Sayı)*, 20-21.
- Tuncel, G., Dolanbay, H. (2016). Sınıf dışı öğretim teknikleriyle sosyal bilgiler öğretimi, *Alternatif yaklaşımlarla sosyal bilgiler eğitimi*, (Editörler: R. Sever, M. Aydın, E. Koçoğlu), Ankara: Pegem Akademi Yayıncılık, ss.357-418.
- Turgut, G. (2015). *Sosyal bilgiler dersinde bir eğitim aracı olarak sanal müzelerden yararlanma*, Yüksek Lisans Tezi. Adnan Menderes Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü, Aydın.
- Tüzün, A. B. (2010). *Modern müze işletmeciliği*. Yayımlanmamış Yüksek Lisans Tezi, Çukurova Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü, Adana.
- Uçar, A., (2014). Sanat eğitiminde müzelerin eğitimsel rolleri ve işlevleri, *Abant İzzet Baysal Üniversitesi Eğitim Fakültesi Dergisi, Cilt: 14, Sayı: 1, ss: 107-117.*
- Ulu Kalın, Ö. (2015). Sosyal bilgiler eğitiminde kültürel ve edebi mekânlara dayalı öğrenme ortamları,(Editörler: R.Sever ve E.Koçoğlu), *Sosyal bilgiler eğitiminde mekânsal öğrenme ortamları*, Ankara: Pegem Akademi Yayıncılık, ss.311-359.
- Uluskan Bayındır, S. (2010).*Atatürk'ün sosyal ve kültürel politikaları*, Ankara: Atatürk Araştırma Merkezi, AKDITYK.

- Uralman, H. (2012). Müze halkla ilişkilerinin genişleyen perspektifi, *Müze biliminin abc'si*, İstanbul: Ege Yayınları, ss. 247-262.
- Ustaoğlu, A. (2012). *İlköğretim 7. sınıf sosyal bilgiler dersi Türk tarihinde yolculuk ünitesinde sanal müzelerin kullanımının öğrenci başarısına etkisi*, Yayınlanmamış Yüksek Lisans Tezi, Gazi Üniversitesi, Eğitim Bilimleri Enstitüsü, Ankara.
- Yalçın, F. (2010). *Tarih öğretim alanı olarak müzelerin kullanılmasının toplumsal tarih bilincinin kazandırılmasındaki etkileri*, Yüksek Lisans Tezi, Erciyes Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü, Kayseri.
- Yavuzoğlu-Atasoy, N. (1999). Çağdaş eğitimde müzenin işlevi, *Yeniden müzeciliği düşünmek*, (Edt: T. Atagök), ss. 147-153, İstanbul: Yıldız Teknik Üniversitesi Basım- Yayın Merkezi.
- Yeşilbursa, C.C. (2008). Sosyal bilgiler öğretiminde tarihi yerlerin kullanımı. *TÜBAR-XXIII-/ 2008- Bahar*.
- Yıldırım, H.(2015). *Ortaokul öğrencilerinin sanat gelişiminde müzelerin etkisi*, Yayınlanmamış Yüksek Lisans Tezi, İstanbul Arel Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü.
- Yılmaz, K. ve Şeker, M. (2011). İlköğretim öğrencilerinin müze gezilerine ve müzelerin sosyal bilgiler öğretiminde kullanılmasına ilişkin görüşlerinin incelenmesi, *İstanbul Aydın Üniversitesi Fen Bilimleri Dergisi*, Cilt 1, Sayı 3, ss. 21-39.
- Yücel, E. (1999). *Türkiye'de müzecilik*. İstanbul: Arkeoloji ve Sanat Yayınları.
- Zilcioğlu, Ş. (2008). *Çocuk müzeleri ve müze eğitimi*, Yayına Haz. Bekir Onur, Ankara: Ürün Yayınları.

Elektronik Ortamdan Elde Edilen Kaynaklar

http://www.astronomi.org/?page_id=527,03/10/2010

<http://ekitap.kulturturizm.gov.tr/TR-80160/muze-cesitleri.html>(28/09/2018).

Lewis, G. (2017). History of museums. Encyclopedia Britannica içinde. 26 Mayıs 2017 tarihinde <http://www.britannica.com/EBchecked/topic/398827/history-of-museums> adresinden ulaşıldı.

ICOM Uluslararası Müzeler Konseyi. (2007). Accordingtothe ICOM Statutes, adopted duringthe 21st General Conference in Vienna, Austria, in 2007 (<http://icom.museum/the-vision/museum-definition/>).20.10.2018 tarihinde ulaşıldı.

CooperCutting,J.(April,2010).SPSS:DescriptiveStatistics.<http://psychology.illinoisstate.edu/jccutti/>

Mercin, L. (2015). *Müzeler ve toplum*, ayk.gov.tr.27.09.2018 tarihinde ulaşıldı.

TTKB (Talim ve Terbiye Kurulu Başkanlığı). (2008). *İlköğretim 1-8. sınıflar türkçe, matematik, sosyal bilgiler, hayat bilgisi ile fen ve teknoloji dersi öğretim programlarında müze ile eğitim*.<http://ttkb.meb.gov.tr/yenicalismalar/muze/muzeprmgr.pdf>. Erişim Tarihi, 03.06.2017.

<http://www.kulturvarliklari.gov.tr/TR-69904/turkiyede-muzecilik.html> Erişim Tarihi, 02.10.2018.

EKLER

EK:1 Veri Toplama Aracı: Tutum Ölçeği

“Sosyal Bilgiler Dersinde Kültürel Varlıklara İlişkin Farkındalık Bilinci Oluşturmada Müze Eğitiminin Etkisi” isimli tez konusunun çalışması için aşağıda hazırlanmış tutum ölçeği yer almaktadır. Cevaplar bilimsel amaç için kullanılacaktır. Teşekkür ederim.

Cinsiyeti: KIZ () ERKEK ()

Sınıf: 5 () 6 () 7 ()

Müze Gezisi Etkinlikleri		Kesinlikle Katılıyorum	Orta Düzeyin Üstünde Katılıyorum	Orta Düzeyde Katılıyorum	Orta Düzeyin Altında Katılıyorum	Kesinlikle Katılmıyorum
1	Müze gezisi sonrası geziyle alakalı araştırma ödevi hazırlarız.					
2	Yaptığımız müze gezisinden esinlenerek üç boyutlu yeni ürünler oluştururuz.					
3	Müze gezisi sonrasında müzede gördüklerimiz ile ilgili gösteriler yaparız.					
4	Müze gezisi sonrasında müzede gördüklerimizi çok yönlü olarak ele alıp tartışıp değerlendiririz.					
5	Müze gezisinden esinlenerek okulumuzda sergiler açarız.					
6	Müze gezisi, sosyal bilgiler dersine yönelik yaratıcı düşünme becerimizi geliştirmektedir.					
7	Müze gezileri bizlerde tarihsel mirasa duyarlılık bilincini kazandırır.					
8	Müze gezileri sanata bakış açımızı etkileyip beğeni duygumuzu değiştirir.					
9	Müze gezileri sosyal bilgiler dersinin amaçların daha iyi kavramamızı sağlar.					
10	Müze gezileri, sosyal bilgiler dersine yönelik değerleri daha iyi anlamamızı sağlar.					
11	Müze gezileri, buluşlar ve teknolojik gelişmeleri daha iyi kavramamızı sağlar.					
12	Müze gezileri, topluma fayda sağlamış bireyleri yakından tanımamızı sağlar.					
13	Müze gezileri, duyuşsal algılama becerimizi geliştirir.					
14	Müze gezileri, tarihsel bir durum, olgu ya da olaya farklı bir bakış açısıyla bakmamızı sağlar.					
15	Müze gezileri, hazır bulunuşluk ve anlamlandırma düzeyimizi artırır.					
16	Müze gezileri, bizlere izleyerek ve hissederek öğrenme becerisi kazandırır.					
17	Müze gezileri, empatik ve eleştirel düşünme becerisi kazandırır.					
18	Müze gezileri, bizlerde unutkanlık düzeyini azaltırken kalıcılık düzeyini artırır.					
19	Müze gezileri, evrensel düşünme becerisi kazandırır.					
20	Müze gezileri, evrensel olarak kültür ve kültürel yaşam kavramlarını daha iyi anlamamızı sağlar.					

EK 2:Anket Uygulama İzin Belgesi

T.C.
MALATYA VALİLİĞİ
İl Millî Eğitim Müdürlüğü

Sayı : 61316475-44-E.6687598
Konu : Anket Uygulama İzin Onayı
(Zehra Betül ŞİŞMAN)

10.05.2017

VALİLİK MAKAMINA

İnönü Üniversitesi Rektörlüğünün 28/04/2017 tarih ve 50235129-100-E.9259 sayılı yazılarında, Üniversitenin Eğitim Bilimleri Enstitüsü, Türkçe ve Sosyal Bilimler Anabilim Dalı, Sosyal Bilgiler Eğitimi Bilim Dalı Yüksek Lisans Öğrencisi Zehra Betül ŞİŞMAN'ın Prof. Dr. Mesut AYDIN danışmanlığında, yürütmekte olduğu "Sosyal Bilgiler Dersinde Kültürel Varlıklara İlişkin Öğrencilerde Farkındalık Bilinci Oluşturmada Müze Eğitiminin Etkisi (Malatya İli Örneği)" konulu Anket çalışmasını ilimiz Yeşilyurt ve Battalgazi ilçelerindeki ortaokullarının 5-6-7. sınıf öğrencilerine uygulamayı talep etmekte olup, Anket-Tez Araştırma ve Değerlendirme Komisyonu 09/05/2017 tarihinde yapılan toplantıda anket uygulamasının ilimiz Yeşilyurt ve Battalgazi ilçelerindeki ortaokullarının 5-6-7. sınıf öğrencilerine uygulanması uygun görülmüş olup, Müdürlüğümüzce de uygun görülmektedir.

Makamlarınızca da uygun görülmesi halinde olurlarınıza arz ederim.

Fatih ERDİM
İl Millî Eğitim Şube Müdürü

OLUR
10.05.2017

Ali TATLI
Vali a.
İl Millî Eğitim Müdürü

Evrak Tarih ve Sayısı: 12/05/2017-E.12648

T.C.
MALATYA VALİLİĞİ
İl Millî Eğitim Müdürlüğü

Sayı : 61316475-44-E.6764501
Konu : Anket Uygulaması
(Zehra Betül ŞİŞMAN)

11.05.2017

İNÖNÜ ÜNİVERSİTESİ REKTÖRLÜĞÜNE
(Öğrenci İşleri Daire Başkanlığı)

- İlgi : a) İnönü Üniversitesi Öğrenci İşleri Daire Başkanlığının 28/04/2017 tarih ve 50235129-100 E.9259 sayılı yazımız.
b) Valilik Makamınının 10/05/2017 tarih ve 6687598 sayılı onayı

Üniversiteniz Eğitim Bilimleri Enstitüsü, Türkçe ve Sosyal Bilimler Anabilim Dalı, Sosyal Bilgiler Eğitimi Bilim Dalı Yüksek Lisans Öğrencisi Zehra Betül ŞİŞMAN'ın Prof. Dr. Mesut AYDIN danışmanlığında, yürütmekte olduğu "Sosyal Bilgiler Dersinde Kültürel Varlıklara İlişkin Öğrencilerde Farkındalık Bilinci Oluşturmada Müze Eğitiminin Etkisi (Malatya İli Örneği)" konulu anket çalışmasına ait ilgi (a) yazınıza istinaden alınan ilgi (b) onay ekte gönderilmiştir.

Bilgilerinizi ve anket sonucunun müdürlüğümüze bildirilmesini arz ederim.

Ali TATLI
İl Millî Eğitim Müdürü

Eki : 1- Onay

Kanalboya İl Millî Eğitim Müdürlüğü/MALATYA
Elektronik Ağ: malatya.meb.gov.tr
e-posta: ottiasgretr044@meb.gov.tr

Ayrıntılı bilgi için: Orta Öğretim Şb.
Tel: (0 422) 3232505/204
Faks: (0 422) 3239607

ÖZGEÇMİŞ

1982 yılında Aydın'da doğdu. İlk ve orta öğrenimini İncirliova ilçesinde, lise öğrenimini Aydın'da tamamladı. 1999-2003 yılları arasında İnönü Üniversitesi Eğitim Fakültesi Sosyal Bilgiler Öğretmenliği ABD programından mezun oldu. 2016- 2019 yılları arasında aynı üniversitede Eğitim Bilimleri Enstitüsü Türkçe ve Sosyal Bilimler ABD Sosyal Bilgiler Eğitimi Bilim Dalı'nda yüksek lisans eğitimini tamamladı. 2017 Mayıs 11. Uluslar arası Bilgisayar ve Öğretim Teknolojileri Sempozyumu'nda "Sanal Kütüphaneye İlişkin Sosyal Bilgiler Öğretmen Adaylarının Algıları" (Özet Bildiri), yine aynı sempozyumda " The Impact of Virtual Museum Education on Student Achievement in Social Studies Education" (Tam Metin Bildiri) olarak Danışmanı Prof. Dr. Mesut AYDIN ile birlikte sundu. Evli ve iki çocuk annesidir.